

T.C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**İNSAN TİCARETİYLE ULUSLARARASI MÜCADELEDE
TÜRKİYE’NİN ROLÜ**

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Iryna REDZKO

BURSA - 2022

**T.C.
BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI**

İNSAN TİCARETİYLE ULUSLARARASI MÜCADELEDE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

Iryna REDZKO

**Danışman:
Doç. Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU**

BURSA - 2022

T. C.

BURSA ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı'nda 701816036 numaralı Iryna REDZKO'un hazırladığı "İnsan Ticaretiyle Uluslararası Mücadelede Türkiye'nin Rolü" konulu Yüksek Lisans Tezi ile ilgili tez savunma sınavı,/...../ 2022 günü -saatleri arasında yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin/çalışmasının (başarılı / başarısız) olduğuna (oybirliği / oy çokluğu) ile karar verilmiştir.

Üye (Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu

Üye

Başkanı)

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üniversitesi

Üniversitesi

Üye

Akademik Unvanı, Adı Soyadı

Üniversitesi

...../...../ 2022

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “İnsan Ticaretiyle Uluslararası Mücadelede Türkiye’nin Rolü”başlıklı çalışmanın bilimsel araştırma, yazma ve etik kurallarına uygun olarak tarafımdan yazıldığına ve tezde yapılan bütün alıntıların kaynaklarının usulüne uygun olarak gösterildiğine, tezimde intihal ürünü cümle veya paragraflar bulunmadığını beyan ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı:	İryna REDZKO
Öğrenci No:	701816036
Ana Bilim Dalı:	Uluslararası İlişkiler
Program:	Tezli Yüksek Lisans
Statüsü:	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı : İryna REDZKO
Üniversite : Bursa Uludağ Üniversitesi
Enstitü : Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Bilim Dalı : Uluslararası İlişkiler
Tezin Niteliği : Yüksek Lisans Tezi
Sayfa Sayısı : xii+94
Mezuniyet Tarihi : / / 2022
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Çiğdem AYDIN KOYUNCU

İNSAN TİCARETİYLE ULUSLARARASI MÜCADELEDE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

İnsan ticareti, köleliğin modernize edilmiş bir biçimidir. Küreselleşmenin de etkisiyle 20. yüzyılın sonlarında uluslararası ilişkiler sisteminde ulusal ve uluslararası güvenliği tehdit eden birçok faktör devreye girmiştir. Bu tehdit faktörlerinden biri de insan ticaretidir. İnsan ticareti uluslararası toplum tarafından uluslararası nitelikte bir suç olarak kabul edilmektedir. Bu suça karşı uluslararası işbirliği başlatılmış olup henüz yeterli ve etkili bir noktaya ulaşmamıştır. Devletler, insan ticaretiyle mücadeleyi amaçlayan ulusal alanda da çeşitli düzenlemeler ve kurumlar oluşturmaya çalışmaktadır. Özellikle transit ülke konumunda olan Türkiye'nin de insan ticaretiyle mücadele amacıyla iç mevzuatında düzenlemeler yaptığı, uluslararası alanda kabul edilen insan ticaretine dair sözleşmelere taraf olduğu, ulusal bazda çeşitli kurumlar geliştirdiği ve uluslararası kuruluşlarla da ortaklıklar oluşturduğu görülmektedir. Bu çalışmada, insan ticaretine karşı mücadelede Türkiye'nin ulusal alanda attığı adımların yanı sıra uluslararası toplumla işbirliği çabaları incelenmekte ve özellikle insan ticaretinin Türkiye'nin ulusal ve bölgesel güvenliğine verdiği ve vermeye devam edeceği iddia edilen zarar analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnsan Ticareti, İnsan Kaçakçılığı, Birleşmiş Milletler, Türkiye, Kölelik

ABSTRACT

Name and Surname : İryna REDZKO
University : Uludag University
Institution : Social Science Institution
Field : International Relations
Branch : International Relations
Degree Awarded : Master
Page Number : xii+94
Degree Date : / / 2022
Supervisor : Assoc. Prof. Çiğdem AYDIN KOYUNCU

THE ROLE OF TURKEY IN INTERNATIONAL FIGHTING AGAINST HUMAN TRAFFICKING

At the end of the 20th century, with the wave of globalization, many factors threatening national and international security entered the system of international relations. One such threat was human trafficking. Human trafficking is recognized by the international community as a crime. That is why international cooperation has been launched against this crime, but it has not yet reached a sufficient and effective point. The states are trying to establish various rules and institutions in the national sphere aimed at combating human trafficking. It is noted that Turkey, in particular, as a transit country, has introduced into its domestic legislation provisions aimed at combating human trafficking. At the same time, Turkey is part of the international conventions on human trafficking. And Turkey has established various institutions on a national basis and established partnerships with international organizations. This study examines Turkey's efforts to cooperate with the international community, as well as the steps taken by Turkey in the fight against human trafficking. The damage that human trafficking has caused and will cause to the national and regional security of Turkey is analyzed.

Keywords: Human Trafficking, Human Smuggling, United Nations, Turkey, Slavery.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar.....	x
ŞEKİLLER.....	xi
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ: TARİHSEL ve KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.İNSAN TİCARETİ: TARİHSEL KÖKENLERİ.....	4
1.1. Eski ve Yeni Kölelik: Farklılıkları ve Temel Özellikleri.....	9
1.2. İnsan Ticaretinin Ortaya Çıkması ve Gelişmesi	13
2.İNSAN TİCARETİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	15
2.1. İnsan Ticaretine İlişkin Ana Terimler.....	15
2.2. İnsan Ticareti Türleri	17
2.2.1. Zorla Çalıştırma	20
2.2.2. Suç İşlemeye Teşvik Bağlamında İnsan Ticareti.....	22
2.2.3. Cinsel Sömürü	23
2.2.4. Organ Ticareti.....	25
2.2.5. Çocuk Ticareti	26
2.3. İnsan Ticaretine Karışan Aktörler	28
2.4. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı Arasındaki Farklılıklar	31

İKİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİNİ ÖNLEME YÖNTEMLERİ VE İNSAN TİCARETİYLE

ULUSLARARASI MÜCADELE

1.POTANSİYEL İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARI İÇİN "ÇEKİCİ" VE "İTİCİ " FAKTÖRLER.....	35
2. İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI HUKUKİ ÇERÇEVE	40
2.1.Palermo Protokolü	40
2.2. İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi.....	42
2.2.1. Prevention (Önleme).....	43

2.2.2. Protection (Koruma)	44
2.2.3. Prosecution (Kovuşturma).....	46
2.3. İnsan Ticaretiyle Mücadelede Birleşmiş Milletler.....	47
2.4. Uluslararası Polis Teşkilatı'nın İnsan Ticaretiyle İlgili Uygulamaları	49
2.5. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve İnsan Ticaretiyle Mücadele	50
2.6. İnsan Ticaretine Karşı Diğer Bölgesel Birliklerin Çalışmaları	53
2.7. Uluslararası La Strada Örgütü.....	54
3. COVID-19 SÜRECİNİN İNSAN TİCARETİNE ETKİSİ	56
4. İNSAN TİCARETİ VE SİBER TEHDİTLER.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ SUÇUYLA MÜCADELEDE TÜRKİYE'NİN ROLÜ

1.TÜRK DEVLETLERİNDE KÖLELİĞİN TARİHİ	63
1.1.Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kölelik.....	64
1.2. Türkiye Cumhuriyeti'nde Kölelik ve İnsan Ticaretine İlişkin Düzenlemeler	65
1.2.1. Türkiye Cumhuriyeti'nde İnsan Ticaretine Yönelik Düzenlemelerinin Ortaya Çıkması ve Gelişimi	66
1.2.2. 2002 Sonrasında Türkiye'de İnsan Ticareti Konusunda Yaşanan Gelişmeler ve Yasal Değişiklikler.....	67
2. İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEDE TÜRKİYE'NİN ULUSAL KURULUŞLARI.....	72
2.1. Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Derneği	74
2.2. Yabancıların Uluslararası Korunması Hakkında Kanunu ve İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi	74
2.3. Yabancılar İletişim Merkezi.....	75
2.4.İnsan Kaynaklarını Geliştirme Vakfı.....	76
2.5. İçişler Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Destek Programı.....	76
3.İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEDE TÜRKİYE VE ULUSLARARASI TOPLUMUN ORTAK ÇALIŞMALARI	83
3.1. Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı İşbirliği Antlaşması	84
3.1.1.Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanları Grubu	86
3.2. Uluslararası Göç Örgütü ve Türkiye.....	86
3.3. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı ve Türkiye'nin Ortak Çalışmaları.....	87
3.4. Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle İlgili İkili Anlaşmaları	88

4.KAYNAK, TRANSİT VE HEDEF ÜLKE OLARAK TÜRKİYE'NİN İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN AZALTILMASINA YÖNELİK BAKIŞ AÇISI VE ÖNERİLERİ	89
5. İNSAN TİCARETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ.....	91
SONUÇ.....	93
KAYNAKLAR.....	96

TABLÖLAR

Tablo 1. İnsan Ticareti Mağdurların Sömürü Türleri (2016-2020)	83
Tablo 2. İnsan Ticareti Mağdurlarının Yaş Dağılımı (2016-2020)	84
Tablo 3. İnsan Ticareti Mağdurlarının Cinsiyet Dağılımı (2016-2020)	85
Tablo 4. İnsan Ticareti Mağdurlarının Uyrukları (2016-2020)	85
Tablo 5. İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespit Edildikleri İllere Göre Dağılımı (2016-2020)	86

ŞEKİLLER

Şekil 1. Farklı Bölgelerde Yaş Grubuna ve Cinsiyete Göre İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespitdilen Oranları, 2018 (Veya En Son).....	20
Şekil 2. Tespit Edilen Kadın Mağdurlar Arasında Sömürü Biçimlerinin Payları İnsan Ticareti, 2018 Veya En Son)	22
Şekil 3. Tespit Edilen Erkekler Arasında Sömürü Biçimlerinin Payları İnsan Ticareti, 2018 (Veya En Son)	22
Şekil 4. Batı ve Güney Avrupa'da Cinsel Sömürü Mağdurları (2018).....	25
Şekil 5. Orta ve Güneydoğu Avrupa'da Cinsel Sömürü Mağdurları (2018).....	25
Şekil 6. Doğu Avrupa'da Ve Orta Asya'da Cinsel Sömürü (2018).....	26
Şekil 7. Doğu Asya'da ve Pasifik'te Cinsel Sömürü (2018).....	26
Şekil 8. Tespit Edilen Kız Mağdurlar Arasında Sömürü Biçimlerinin Payları İnsan Ticareti, 2018 (Veya En Son)	29
Şekil 9. İnsan Ticareti Mağduru Olduğu Tespit Edilen Erkek Çocuklar Arasında İstismar Biçimlerinin Payları, 2018 (Veya En Son)	29
Şekil 10. Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları (2011-16.06.2022)	82

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AIDS	: Acquired Immune Deficiency Syndrome
AİLEDER	: Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Derneği
BM	: Birleşmiş Milletler
CTDC	: Counter Trafficking Data Collaborative
ECOSOC	: Ekonomik ve Sosyal Konseyi
GRETA	: Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings
HIV	: Human Immunodeficiency Virus
ILO	: International Labour Organization
İOM	: International Organization for Migration
LGBT	: Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender Mouvement
UNODOC	: United Nations Office on Drugs and Crime
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Soğuk Savaş sonrası başlayan küreselleşme süreci, nüfusun bütünleşmesi ve iletişimin artmasında yeni bir soluk getirmiş ancak aynı zamanda olumsuz bir takım unsurların da oluşmasını sağlamıştır. Bu unsurlardan biri de insan ticareti mağdurlarının sayısında artış olmasıdır. İnsan ticareti iş, hizmet veya ticari seks karşılığında güç kullanımını, dolandırıcılığı veya zorlamayı içermektedir. İnsan ticaretinin geçmişi antik çağa kadar geri götürülebilir. Özellikle antik çağ da yaşanan savaş süreçlerinde insan ticaretiyle ilgili bilgilere ulaşılmaktadır. Ancak bu konu insanlık tarihinin de en çok tartışılan konularından biri olmaktadır. İnsan ticareti, "eski köleliğin" yeni bir biçimi olarak kabul görmektedir. Yeni kölelik biçimi olarak insan ticaretinin oluşum nedenleri, Soğuk Savaş sonrası süreçte özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte yaşanan keskin göç akışı ve askerî silahlı çatışmaların sayısındaki büyük artışla yakından ilgilidir. Daha iyi bir yaşam arayışında olan, çeşitli nedenlerle kendilerini borç esaretinde bulan insanlar, köle tacirlerinin ve çeşitli insan ticareti biçimlerinin hedefi olmaktadır. Bu süreçte de özellikle cinsel kölelik veya zorla çalıştırmayla karşı karşıya bırakılmaktadırlar. Borçlarını ödemek ya da sonunda para kazanıp memleketlerine dönmek umuduyla kurbanlar bu suç zincirinin halkası hâline gelmektedirler.

19. yüzyılda insan haklarının gelişmesine ve köleliğin tamamen kaldırılmasına rağmen 2000 yılında Palermo Antlaşması'nın imzalanmasına kadar insan ticaretini ve tüm biçimlerini ortadan kaldırmak için somut önlemler bulunmamaktaydı. Bu antlaşmanın imzalanmasından sonra uluslararası dünyada insan ticareti konusunda aktif uluslararası faaliyetlerin başladığı söylenebilir. Zamanla ülkeler, insan ticaretinin, özellikle kadın ve çocuk ticaretinin önlenmesi, azaltılması ve cezalandırılmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmenin Ek Protokolü'nün ilkelerini kendi iç mevzuatlarına dâhil etmeye başlamışlardır (Palermo Protokolü). Bu çalışma yapılırken insan ticaretine ilişkin bu ulusal ve uluslararası hukuki mevzuat taranmış ve birincil yazılı kaynaklar üzerinden çalışma yürütülmüştür. Uluslararası hukuki mevzuatı özellikle Birleşmiş Milletler Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeyi Tamamlayan İnsan Ticaretini, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretini Önleme, Bastırma ve Cezalandırma Protokolü (Palermo Protokolü), İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi ve Birleşmiş Milletler kararları oluşturmaktadır. Ulusal

hukuki mevzuatın ise temelleri T.C. Anayasaları, Türk Ceza Kanunu, Yabancıların Uluslararası Korunması Hakkında Kanun, İçişler Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Destek Programı'na dayanmaktadır.

Bu çalışma, insan ticaretinin bireylerin güvenliğine etkisine odaklanmakla birlikte bu konunun ulusal ve uluslararası güvenliğe yönelik tehditlerini de dikkate alan bir analiz ortaya koymaya çalışmaktadır. Türkiye bulunduğu coğrafi konum bağlamında insan ticaretinin de menşei, transit veya hedef ülkesi konumundadır. Bu nedenle algıladığı güvenlik tehditlerinin de etkisiyle insan ticareti konusunda ulusal mevzuatını, uluslararası mevzuat ve kurumlardan da aldığı destekle geliştirmek zorunda kalmıştır ve bu konuda daha atması gereken birçok adım bulunmaktadır. Çalışmanın konusu, insan ticaretiyle uluslararası mücadelede Türkiye Cumhuriyeti'nin rolüdür. Bu konuyu ortaya koymak için insan ticaretinin oluşumuna yani köleliğin keşfedilmesine, uluslararası hukukta insan ticareti kavramının ortaya çıkışına, örgütlerin bu sorunun uluslararası düzeyde çözümüne yönelik faaliyetlerine odaklanılmaktadır. Türkiye'de köleliğin oluşumundan söz edilerek, iç mevzuat incelenecek ve Türkiye'nin uluslararası arenadaki rolüne değinilecektir.

Çalışmanın amacı, insan ticaretiyle uluslararası mücadelede Türkiye'nin kendi iç mevzuatına dayanarak ne kadar etkin olduğunu ortaya çıkarmaktır. Araştırma sorusu, Türkiye ve uluslararası toplumun ortak çabalarının Türkiye'deki insan ticaretiyle mücadelede nasıl/ ne kadar yardımcı olduğudur. Bu amaç çerçevesinde birçok veriye de yer verilmiş ve bu veriler İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, Kaçakçılığa Karşı Veri İşbirlikçisi (CTDC), Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın web sitelerinden alınmıştır. Bu çalışmaya 2020'nin pandemi koşullarında başlanmıştır. Dolayısıyla o süreçte bilgi ve istatistik elde etmede büyük zorluklar yaşanmıştır. Çalışmada paylaşılan birçok verinin son 3 yıllık süreci kapsamamasının en temel nedeni pandemi koşullarıdır. Dolayısıyla pandemi koşullarının ve yakın coğrafyalarda yaşanan çatışmaların da etkisiyle Türkiye'de insan ticareti vakalarının artışı dikkate değer bir orandadır. Ancak Türkiye'de insan ticaretine karşı ortak mücadele adına toplumun bilgilendirilmesinin yanı sıra güncel veri ve olayları da içeren araştırmaların yapılmasında önemli eksiklikler olduğu da tespit edilmiştir. İnsan ticaretinin Türkiye'nin ulusal ve bölgesel güvenliğini etkileyen koşulları da dikkate alınarak, kısa sürede mevzuatlarını güçlendirmesi, uluslararası

işbirliği koşullarının geliştirilmesi, ülkesinde bulunan vatandaş ve yabancı tüm bireylerin insan ticareti konusunda bilgilendirilmesi/bilinçlendirilmesi, bu konuda kamu ve özel kuruluşların araştırma faaliyetlerinin desteklenmesi konunun risklerinin ve olumsuz sonuçlarının minimuma indirilmesi adına önemlidir.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde köle ticaretinin kökenleri, türleri ve gelişimi anlatılmaktadır. Yeni bir kölelik türü olarak insan ticareti kavramının ortaya çıkışı analiz edilmekte ve eski ve yeni kölelik türleri kazanç miktarı, mağdurların doğası, mağdurun dinî ve ırksal aidiyetinin önemi gibi noktalar açısından karşılaştırılmaktadır. Ayrıca çeşitli uluslararası belgelere dayanarak mağdur, kaynak ülke, transit ülkesi, hedef ülke, tehdit, zorla çalıştırma, fuhuş ve çocuklara yönelik şiddet tanımları verilmektedir. İnsan ticaretine karışan kişi veya gruplar ile organize suç örgütlerinin örgütlenmesine dair örnekler de gösterilmektedir. Birinci bölüm, insan ticaretinin mekanizmalarının yanı sıra insan ticareti ile göçmen kaçakçılığı (insan kaçakçılığı) arasındaki farklı ve ortak yönleri de ortaya koymaya çalışmaktadır.

İkinci bölümde insan ticaretinin türleri, ortaya çıkış faktörleri ve uluslararası düzeyde önlenmesine yönelik çabalar anlatılmaktadır. Zorla çalıştırma, cinsel istismar, organ ticareti, çocuk istismarı gibi insan ticareti türlerine örnekler verilmektedir. Aynı zamanda insan ticaretine yönelik çekme ve itme faktörleri de analiz edilmektedir. İkinci bölüm, Palermo Antlaşması, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi ile Interpol, BM ve diğer uluslararası kuruluşların insan ticaretine yönelik mücadelesini de ortaya koymaya çalışmaktadır.

Üçüncü ve son bölüm ise, insan ticaretiyle uluslararası mücadelede Türkiye'nin rolüne odaklanmaktadır. Üçüncü bölümün başında Osmanlı İmparatorluğu ve daha öncesindeki Türk devletlerinde köleliğin niteliği anlatılmaktadır. Sonrasında da Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar anayasa, kanun ve diğer ulusal mevzuatlar bağlamında insan ticaretine yönelik attığı adımlar değerlendirilmektedir. Bu yasal mevzuat temelinde iç hukukta tesis edilen kuruluşların yanı sıra uluslararası alanda da işbirliği kurulan yapıların insan ticaretine yönelik çalışmaları anlatılmaktadır. Tüm bu çalışmaların, Türkiye örneği temelinde geliştirilmesi gereken veya eksik noktalarının yanı sıra ulusal, bölgesel ve uluslararası güvenliğe etkileri de bölümün sonunda analiz edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ: TARİHSEL ve KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Modern dünyanın hümanizm ilkeleri üzerine kurulu yapısına, hukukun gelişmesine, birçok hareket ve örgütün yaratılmasına rağmen hâlâ "çifte standart"larla karşılaşmaktadır. Pek çok ülke -özellikle ileri demokratik düşünceye sahip olanlar- insanlara sunulan inanılmaz olanaklardan, özgürlüklerden, insanın doğadaki ve toplumdaki özel konumundan bahsetmekle birlikte birçok insanlık sorununu da çözüme kavuşturmamakta/kavuşturamamaktadır. Bu sorunlardan biri de kölelik sorunu yani bir tür "modern kölelik" olan insan ticaretidir. Uluslararası Çalışma Örgütü'ne (ILO) göre bugün dünyada çeşitli modern kölelik biçimlerinin yaklaşık 40 milyon mağduru bulunmaktadır.¹ Burada şu sorular akıllara gelmektedir: 19. yüzyılda kölelik faaliyetleri sona ermemiş midir? Köle ticaretini modern olanaklarla ortadan kaldırmak neden imkânsızdır? Bu sorulara cevap bulmak için önce köleliğin tarihî kökenlerini incelemek gerekir. Kelime anlamıyla kölelik, bir kişinin bir başkasının mülkü olmasıdır. Kölenin, sahibi tarafından zorla çalıştırılma biçimidir.² Kölelik, bir başkasının hayatı üzerinde mülkiyet veya kontrol unsurunun sahibin zorlama ve hareket kısıtlaması ile bir kölenin sahibini terk etme veya değiştirme özgürlüğüne sahip olmadığı durumlarda ortaya çıkan bir durumdur.³

1. İNSAN TİCARETİNİN TARİHSEL KÖKENLERİ

Köleliğin kökeninin kesin zamanını belirlemek zordur. Köle ticaretinin insanlar arasında savaşların yaşanmasıyla paralel olarak ortaya çıktığını söylemek mümkündür. Köle ticareti milattan önce başlamıştır ancak coğrafi keşiflerin ortaya çıkmasıyla Afrika, Asya, Avustralya gibi kıtaların fethi ile modernize edilmiş ve aktif olarak yayılmaya başlamıştır. Kölelik, eski Mısır'da, Antik Yunan'da, Roma İmparatorluğu'nda sosyal sistemin ayrılmaz bir parçası olmuştur.⁴ Belirtmek gerekir ki o zamanlardan beri "seks

¹ United Nations, *International Day for the Abolition of Slavery, 2 December, 2020*, <https://www.un.org/en/observances/slavery-abolition-day>, (23.02.2022).

² Лютов Николай, Морозов Павел, *Международное трудовое право*, Москва: Проспект, 2011, c. 52-56.

³ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020*, 2020, <https://www.goc.gov.tr/s.14>. (23.02.2022).

⁴ Bales, Kevin, *Kullanılıp Atılanlar: Küresel Ekonomide Yeni Kölelik*, İstanbul: Çitlembik Yayınları 19, 2002, s.11

işçiliği” sorunu da neredeyse tüm toplumlarda varlığını sürdürmekte ve bu sorunda ön planda daha çok “beyaz kadınların” olduğu görülmektedir. Bu bağlamda fuhuş kavramının da milattan önceki dönemlerde var olduğu, beyaz insanların da kölelik sorununa dâhil olduğu söylenebilir. Kölelik konusu aynı zamanda seks işçiliği konusuyla kesişmekte ve köleliğin devamlılığında önemli faktörlerden birinin bu seks işçiliği parametresi olduğu görülmektedir.

Filozoflar, devlet teorisine tekabül eden sınıf farkına göre yöneten ve yönetilen şeklinde bir sınıflandırma yapmıştır. Platon, devlette bekçiler kavramını vurgulayarak yöneten sınıfı ele almıştır. İlk sınıf; yönetenler, ikinci sınıf; yönetenlerin yardımcıları, üçüncüsü ise halk yığını olarak adlandırılmıştır. Platon, ideal devlet modelinin üç tabakadan oluşması gerektiğini söyler: idareciler, bekçiler ve işçiler. İşçiler, nüfusun yararı için çalışmaktadır. Bekçiler, devlette güven sağlar. Ancak işçi sınıfının bekçilerden daha düşük olduğuna inanılmaktadır. Örneğin, işçiler ve köylülerin kendi aralarında evlenmeleri arzu edilmiştir. Platon'un böyle bir ayrım ile denge için devlet sakinlerinin, özellikle alt sınıf işçilerinin kendi aralarında eşit olamayacağına işaret ettiği belirtilebilir. Bu, doğrudan işçi sınıfının köle olduğu anlamına gelmemekte ancak dolaylı olarak bu ayrılıkçı yaklaşımın köleliğin zorunlu varlığına işaret ettiği söylenebilmektedir. Bu basamaklandırmada belirgin bir sınıf ayrımı olmamakla birlikte köleliğin var olduğunu söylemek mümkündür.⁵

Kölelik tarih boyunca uygulanmış ve vazgeçilemeyen bir olgu olmuştur. Örneğin, 1215 yılında kralın haklarının bir kısmından feragat ettiği, kanunların kralın keyfî yaptırımlarından daha üstün olduğunu belirten ve İngiltere’de yayımlanan Magna Carta Libertatum (Büyük Özgürlükler Sözleşmesi)’un 39. Maddesi⁶ incelendiği zaman aslında tarihte kölelik ve sınıf ayrımından vazgeçilemediği fark edilebilir. 39. Madde normunun amacı, kral ve görevlileri tarafından başlangıçta ciddi suçlar için ceza olarak kullanılan özel bir tedbirin kötüye kullanılmasıyla mücadele etmektir.⁷ Dolayısıyla Magna Carta Libertatum'un 39. Maddesi, insan hakların tanınması ve insan haklarının

⁵ Sever, Hanifi, Arslan, Salih, *İnsan Borsası*, Ankara, Yayınevi: Adalet Yayınları, 2008, s.7.

⁶ Papa III. Innocent, Kral John ve baronları arasında, kralın yetkilerini karara bağlamak amacıyla imzalanmıştır. Kralın bazı yetkilerinden feragat etmesini, kanunlara uygun davranmasını ve hukukun kralın arzu ve isteklerinden daha üstün olduğunu kabul etmesini zorunlu kılmıştır.

⁷ Романовская, "Magna Carta Libertatum В Контексте Современной Проблемы Прав Личности", Нижний Новгород, *Вестник Нижегородского Университета Им. Н.И. Лобачевского*, 2009, № 5, (2009), С. 258–261.

gelişmesi amacıyla atılan önemli bir adımdır. Orta Çağ döneminde Rönesans ve sanayileşmenin ilk ön koşulları ile coğrafi keşiflerin yanı sıra başka gelişmeler de yaşanmıştır. Bilindiği gibi Avrupa'nın Amerika'yı keşfinden sonra sadece insanların değil, hastalıkların da aktif göçü başlamıştır. Hastalıkların epidemik duruma gelmesi Amerika'da ölüm oranını artırmıştır. Bu durum Amerika'da iş gücü ihtiyacı doğurmuştur. 16. yüzyılda Amerika, Afrika'ya yönelerek sömürge arayışına girmiştir. Bu arayışın asıl amacı ise Afrika'dan ucuz işgücü sağlamak ve Afrika'nın yeraltı kaynaklarına sahip olmak istenmesidir. Dolayısıyla Amerika ve Afrika'nın bu genişleme döneminde kölelik belirgin ve yaygın hâle gelmiştir. Amerika'nın İspanyol kolonizasyonunu düzenlemek ve sömürgeci İspanyollar ile yerel Hintliler arasındaki ilişkileri insancılaştırmak için 1512 yılında Burgos Kanunları (Yeni Dünya ülkeleri için İspanyol monarşisinin ilk yasaları) imzalanmıştır. Böylece İspanya'nın Kralı II. Fernando tarafından köle ticareti yasaklanmıştır. Bu kanunla birlikte Kızılderililerin sömürülemeyen tüm mülkiyet haklarına sahip yasal olarak özgür insanlar olduğu ancak kralın tebası olarak tacın iyiliği için çalışmaları gerektiği vurgulanmıştır.⁸ İspanyol tacı için bu kanunların köle haklarına yönelik ciddi bir adım olduğu söylenebilir.

Rönesans döneminde hümanizmin ilkeleri gelişip yaygınlaşmaya insan hakları konusu toplumda zamanla daha sık gündeme gelmeye başlamıştır. Ancak bu konu, sadece düşünce düzeyinde kalmıştır. 1789 Fransız Devrimi'yle birlikte insan hakları, tarihte yeni bir ulaşmıştır. Devrim sonrası dünyaya sunulan İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi⁹ ve devamında çıkan yasal düzenlemeler insanlar arasında eşitliği savunarak diğer insanlara umut vermiş ve örnek teşkil etmiştir. İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi ilkeleri Avrupa'da hızla yayılmaya başlamış ve köleliğin sona ermesi gerektiği hakkındaki düşünceler köleliğin yasaklanması fikrinin gelişmesine ivme kazandırmıştır. Örneğin, 1815'te Viyana Kongresi'nde köle ticaretinin kaldırılması onaylanmıştır.¹⁰ Bu kongre, kölelik sorununu ortaya koymak ve köleliğin bir sorun olduğunu kabul etmek hususunda uluslararası hukukta ciddi bir adım olmuştur. Fakat bu kongrede kölelik

⁸ Sever, a.g.e., s.8.

⁹ İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi (Déclaration des Droits de l'Homme et du Citoyen) , Fransız Devrimi'nin başlamasından sonra 26 Ağustos 1789'da yayınlanmıştır. Bildirge, özgürlük ve eşitlik gibi doğal ve devredilemez insan hakları olan bir dizi demokratik ve insancıl ilkeyi formüle etmiş. Ayrıca, halk, ulusal egemenlik fikirleri despotizme ve emlak sistemine karşı yönlendirilmiştir.

¹⁰ 9 Haziran 1815'te köle ticaretinin kaldırılmasını da içeren bir anlaşma imzalanmıştır. Ülkeler hem Avrupa'da hem de Amerika'da yaşayan köleleri serbest bırakmayı kabul etmiştir. Bahar Kongresi'nde imzalanan bu anlaşma, köleliğin kaldırılması için yapılan ilk çok taraflı belge olmuştur.

yasaklanmış olsa da suç olarak kabul edilmemiştir. 1861-1865 Amerikan İç Savaşı, köle ticareti tarihinde önemli bir rol oynamıştır. 30 Aralık 1862'de Abraham Lincoln, 1 Ocak 1863'te yürürlüğe giren Özgürlük Bildirgesi'ni imzalamış bildirgede herhangi bir eyalette köle olarak tutulan tüm kişilerin özgür ilan edildiği belirtilmiştir. Avrupa'nın gözünde Özgürlük Bildirgesi savaşın doğasını ve amacını kökten değiştirmiştir. Bildirge ile mücadele sadece birliğin devamlılığı için değil, köleliğin kaldırılması için de gelişmiştir. Kölelik yasağı, 18 Aralık 1865'te yürürlüğe giren Amerika Birleşmiş Devletleri (ABD) Anayasası'nın 13. değişikliğinde “*Ne Birleşik Devletlerde, ne de onların idaresine tâbi her hangi bir yerde kölelik ve angarya yoktur. Gereği veçhile suçu tebeyyün etmiş olan bir cürmün failinin cezalandırılması hali bu hükümden müstesnadır*” (Neither slavery nor involuntary servitude, except as a punishment for crime whereof the party shall have been duly convicted, shall exist within the United States, or any place subject to their jurisdiction) şeklinde yer almıştır (Asi eyaletlerde kölelik, özgürleşmeyi ilan eden bir başkanlık kararnamesi ile 1863 gibi erken bir tarihte kaldırılmıştır).¹¹ Yasaya göre siyah insanlar özgürdür ancak mali durumları aynı kalmıştır. Teoride siyah köleler özgürlüğe sahip olmuştur ancak yasal düzeyde hâlâ beyazlarla aynı haklara sahip değillerdir. İç savaşın sona ermesi ABD’de bir ayrımcılık dönemini başlatmıştır. Bu savaşın köleliğe karşı aktif bir mücadele için bir başlangıç noktası oluşturduğu söylenebilir. 2 Haziran 1890'da Brüksel Konferansı'nda çok önemli bir belge olan Brüksel Senedi imzalanmıştır. Bu toplantıda kölelik bir suç olarak kabul edilmiş ve köle ticaretiyle mücadele için önlemler alınmıştır.¹²

İnsan ticareti suçuyla mücadeleye yönelik atılan köleleliğin kaldırılması temelindeki bu yasal düzenlemelerin yanı sıra, uluslararası alanda bazı destekleyici sözleşmelerde kabul edilmiştir. Bunlardan biri genelevlere satılan kadınlarla ilgili 18 Mayıs 1904 tarihinde imzalanan Beyaz Kadın Ticaretinin Engellenmesi Sözleşmesi'dir. Bu konu, yalnızca siyahları değil, beyaz köleleri de ilgilendirdiği için çok daha kapsayıcıdır. Ayrıca feministlerin çabalarıyla gönülsüz olarak fuhuş sektöründe

¹¹ Birleşik devletlerde veya birleşik devletler yetkisi altındaki yerlerde, hak ederek mahkûm edilmiş kişinin cezası karşılığı olma dışında, kölelik veya zorla çalıştırılma uygulanmayacaktır.

¹² Özdağ, Abdullah, "Afrika'da Esir Ticaretinin Yasaklanması: Brüksel Konferansı (1890)", *Ankasam Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, C.2. S.2 (2018), s.250.

çalıştırılan kadınlarla ilgili bunun bir suç olarak “beyaz köle ticareti” adıyla gündeme getirildiği de bilinmektedir.¹³

Devletlerin aralarındaki uyuşmazlıkları çözebilecek evrensel bir yapı oluşturmaya karar vermesi tarihte önemli bir dönüm noktası olmuştur. 1919 yılında kurulan ve evrensel bir örgüt olan Milletler Cemiyeti’nin (MC) kurucu andlaşmasında kölelikle ilgili bir düzenleme olmamasına rağmen 1926 yılının Eylül ayında MC tarafından Kölelik Sözleşmesi ilk evrensel elge olarak tarihe geçmektedir. Bu sözleşme ile her türlü köleliğin, karada ve denizde köle ticaretinin tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik kararlılık teyit edilmiştir.¹⁴ Ancak bu örgüt, İkinci Dünya Savaşı’nın ortaya çıkmasına engel olamamıştır. Bu sebeple savaşın sona ermesinin akabinde daha etkili, evrensel bir aktör yaratılmıştır: Günümüze kadar köle ticareti de dâhil olmak üzere birçok sorunun çözümünde büyük rol oynayan Birleşmiş Milletler (BM) 1945 yılında kurulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra BM Ekonomik ve Sosyal Konsey (ECOSOC) bünyesinde Kölelik Konularında Özel Uzmanlar Komitesi kurulmuştur. 7 Eylül 1956’daki Cenevre Konferansı’nda ise Köleliğin, Köle Ticaretinin ve Köleliğe Benzer Kurum ve Uygulamaların Kaldırılmasına İlişkin Ek Sözleşme kabul edilmiştir. Kabul edilen bu sözleşmeye göre örtülü kölelik türleri dörde ayrılmıştır. Bunlar¹⁵:

1. Borç esareti: Bir kişinin borcunun ya da başka bir yükümlülüğünün geri ödenmesi için hizmetlerinin teminat olarak verilmesidir.
2. Serflik: Başkasının arazisinde ücretsiz olarak yaşayan ve çalışan, evi olmayan kişidir.
3. Ev köleliği: Kural olarak ev içi kölelik, para için zorla evlendirme veya bir kadının köle olarak hizmet verdiği bir meta olarak hediye edilmesiyle ilişkilidir.

¹³ Konan, Belkis, "Osmanlı Devleti’nden Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Ticaretinin Engellenmesi Yolunda Yapılan Girişimler", Ankara, *Üni. Hukuk Fak. Dergisi.*, C.4, S. 70 (2021), s. 7.

¹⁴ Лебединец Инна, "Генезис международно-правового регулирования борьбы с рабством, работорговлей и другими формами торговли людьми", Москва, *Актуальные проблемы российского права*, C.3, S.64 (2016), s.186.

¹⁵ Пашкова, Екатерина, Самарцева Анастасия, "Рабство и работорговля людьми в современном международном уголовном праве", Ориенбург, *Журнал Юридических наук*, C.1, S.40 (2019), s. 67-68.

4. İşgücü olarak çocuklar: Zorla çalıştırma ve ücretsiz işgücü amacıyla çocukları kaçırmak ve satmaktır.

1948'de BM İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde kölelik yasa dışı ilan edilmiştir. Böylece ülkeler kölelikle mücadele etmek ve köleliği ortadan kaldırmak için yasal önlemleri sıkılaştırmaya başlamıştır. Moritanya, 1981'de köleliği kaldıran son ülke olmuştur. BM gibi uluslararası kuruluşlar, köleliğe karşı mücadelede aktif çalışmalar yürütmüş ve böylece kölelik, farklı bir forma dönüşmüştür. Bu noktadan itibaren aslında eski kölelik ile ilgili sürecin son bulduğu da söylenebilir. Ancak hukuksal düzenlemelerinde etkisiyle son bulan eski kölelik belki de form değiştirerek yeni bir kölelik türü, yani insan ticareti oluşmuştur. Bu noktada kölelik kavramının “yeni kölelik” (insan ticareti) ve “eski kölelik” olarak iki farklı formu olduğunu belirtmek ve bunlar arasındaki farkları da ele almak gerekmektedir.

1.1. Eski ve Yeni Kölelik: Farklılıkları ve Temel Özellikleri

Geçmişte kölelik, bir kişinin yasal olarak bir başkasına sahip olması anlamına gelmektedir. Günümüzde ise kölelik, evrensel olarak yasalarca yasaklanmıştır ve artık insanlar için resmî mülkiyet hakları tesis etmek mümkün değildir.¹⁶ Eski kölelik modelinde köleliğin varlığını açıklamak ve hatta köleliğin meşruiyeti için ırksal ve etnik farklılıklar kullanılmıştır. Günümüzde kimse köle arayışında ten rengi, kabile, din, dil gibi farklılıkları önemsememektedir. Modern kölelikte mağdurun aldatılabilmesi için saf, zayıf, fakir, şok hâlinde, toplumdan soyutlanmış olması ve tercihen akraba teması olmaması gereklidir.¹⁷ Kölelik çalışmaları ile ünlü Amerikalı Kevin Bales, yükümlülük kriterlerine göre köleliği üç tür ile tanımlamaktadır. Bunlar:¹⁸

1. Menkul Kölelik: Menkul kölelik eski tür köleliğe en çok benzeyen kölelik biçimidir. "Köle, köle doğurur." ilkesi geçerlidir. Kölelik çocukluktan başlayıp yetişkinlikte devam eder ve onun soyundan gelenlere geçer.
2. Borç Esareti: Borç esareti, köleliğin en yaygın biçimidir. Kişi ödünç aldığı paranın teminatı olarak kendini gösterir ancak söz konusu hizmetin içeriği ve süresi baştan belirlenmediği için harcanan emek anapara borcunu ödemeye yetmemektedir.

¹⁶ Bales, Kevin, a.g.e., s.11.

¹⁷ Bales, Kevin, a.g.e., s.19.

¹⁸ Bales, Kevin, a.g.e., s.12

3. Sözleşmeli Kölelik: Bir kişi, resmî olarak (sözde) sözleşme kapsamında çalışmak üzere işe alınır. Bu tür kölelikte işe alınan kişiler az parayla ya da hiç para almadan zor koşullar altında çalıştırılır. Ayrıca çalışanlar şiddetle tehdit edilerek çalışanların hareket özgürlükleri kısıtlanır. Sözleşmeli kölelik özellikle Güney Asya'da, bazı Arap şehirlerinde ve Hindistan'ın bazı bölgelerinde yaygındır.¹⁹

On altıncı yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar olan geleneksel köle ticareti, çoğunlukla baskınlar ve savaşlarda kölelerin zorla kaçırılmasını ifade ederken insan ticareti büyük ölçüde sahte vaatlere ve aldatmaya dayanmaktadır. Yirminci yüzyıla kadar köle ticareti aristokrat sınıfın zenginlik ve prestijinin ayrılmaz bir parçasıdır.²⁰ O zamanlar köleler Afrika ve Asya kıtalarının temsilcileri olduğu için satın alınan pahalı ve egzotik bir mefhum olarak görülmüştür. Fiyat belirlenirken göz önünde bulundurulmuş en hassas noktalar, kölelerin ulaşım masrafları ve sağlıklı durumda olmalarıydı. Ayrıca köle ve bazen de kölenin aile fertlerinin finansal açıdan desteklenmesi zorunluluktan ibaretti.

Köle ticaretinin yasal bir zeminde gerçekleşebilmesi için birtakım belgeler çıkarılmalıydı. Bütün bunları yapabilmek için de köle sahibi olacak kişinin oldukça zengin olması gerekliydi. Köle ticareti, yeni bir kölelik türüne yani insan ticaretine evrilirken bu süreci hızlandıran en önemli faktörler İkinci Dünya Savaşı'nda ve savaş sonrasında yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler olmuştur. Bu değişimler ikinci dünya savaşı sonrası yaşanan nüfus patlaması, hızlı yaşanan sosyal ve ekonomik değişimler olarak sıralanabilir. İkinci Dünya Savaşı sonrası nüfus patlaması ilk olarak ele alınacak olursa, savaş sırasında çok sayıda başta erkek olmak üzere insanın öldüğüyle başlamak gerekir. Doğum oranında görülen büyük bir düşüş ve ölüm oranında ise büyük bir artış olmuştur. Savaşın sona ermesiyle aileler kurulmaya başlanmış ve çocukların doğum oranı önemli ölçüde artmıştır. Yoksulluk bazı bölgelerde (bazı Afrika ülkelerinde) yaygın iken nüfus oranındaki bu negatif yönlü değişim durumu daha da kötüleştirmiştir.²¹ İşsizlik oranı yükselmiş, işgücü pratikte değer kaybetmiştir. Bu nedenle birçok kişi çalışmak için yurt dışına giderek durumdan bir çıkış yolu bulmaya çalışmıştır. Bazı aileler, gelir elde etmek için çocuklarını kasten satmış veya kızları para karşılığı evlendirmiştir.

¹⁹ Hüseyin Günarşlan, "Yeni Kölelik Sistemi: Sözleşmeli Ucuz İşçi Sistemi", *Tad*, C. 38, 2019, 510.

²⁰ İnsamer, *Modern Kölelik*, https://www.insamer.com/tr/modern-kolelik_340.html, 2016 (21.11.2021).

²¹ ООН, *Глобализация*, <https://www.un.org/ru/youthink/globalization.shtml>, (27.11.2022).

İkinci olarak hızlı yaşanan sosyal ve ekonomik değişimlere odaklanacak olursak, gelişmekte olan ülkelerin çoğunda seçkin sınıfların (otorite sahipleri vb.) modernleşme sayesinde sermayelerini artırırken halkın geri kalanın yoksulluk içinde yaşadıkları görülmektedir. Son elli yılda Afrika ve Asya'nın birçok yerinde halk, iç savaş nedeniyle ülkenin yerel diktatörler tarafından yağmalanması korkusuyla yaşamıştır. Kadın ve çocuk köle işçiliği bu dönemde artmaya başlamıştır. Günümüzde müreffeh ekonomileri olan ülkeler, projelerini bu ülkelerin topraklarına inşa etmiş ve çok daha ucuza elde edilen malları satın almıştır. Böylece diktatörler, devletin vatandaşlarının köle emeğini dolaylı olarak desteklemiştir. Buna örnek olarak Fransız petrol şirketi Total'in, Amerika menşeli Unocal'ın Tayland şirketi PTT Exploration and Production Plc (PTTEP) ile birlikte gaz üretim projesi gösterilebilir.²² Bu ülkelerin yönetici sınıfı da silahlanmaya oldukça büyük miktarda para harcayıp güçlerini korumak için ülkelerini ipotek etmiştir.²³ Böylece küreselleşmeyle bağlantılı olarak insan ticareti dünyasındaki arz ve talep yasası uluslararası alana girmiş, potansiyel kölelerin sayısı arttıkça değerleri de düşmüştür.

Günümüz koşullarında bir köle satın almak artık bir ev ya da araba satın almak kadar büyük bir yatırım aracı olarak görülmemektedir. Durumu daha açık ifade etmek gerekirse şu an bir köle satın almak, ucuz bir bisiklet ya da bilgisayar satın almak gibidir. Çünkü eskiden bir köle büyük bir yatırım sayılmaktaydı. Modern dünyada bir kölenin değeri, bir bilgisayarın veya telefonun değeriyle karşılaştırılabilir. Çözümü olmayan bir problemde, örneğin ciddi bir hastalıkta köle tüccarı ya da sahibi köleyi tedavi etmeyecek, yeni kurban bularak hasta olan köleden kurtulacaktır. Geçmişte köleler çalındıklarında veya kendi imkânları dâhilinde kaçtıklarında kovalanmaya değerdi. Bugün köleler o kadar ucuzdur ki mülkü “güvenli” hâle getirmek için zaman ayırmaya değer görülmemektedir.²⁴ Çünkü mağduru zihinsel ve fiziksel olarak yormak, işinden çok para kazanmak ve kullanılamaz hale geldiğinde başka biriyle değiştirmek daha kolaydır. Mali açıdan bu durumda mağdur için uygun yaşam koşulları yaratmamak çok daha karlı olmaktadır.

²² Bu boru projesinde çalıştırılan yaşlılar, hamile kadınlar ve çocuklar da dahil olmak üzere binlerce insan, silah zoru ile toprakları temezleyip, boru hattına paralel bir demiryolu inşa ediyorlarmıştır.

²³ Bales, Kevin, a.g.e., s.29.

²⁴ Bales, Kevin, a.g.e., s.21.

Eski ve yeni köle ticareti (insan ticareti) arasındaki temel farklar ise genel olarak şu şekilde karşılaştırılabilir:²⁵ Eski köle ticaretinde yüksek mülkiyet esastır. Daha önce de belirtildiği gibi kölenin yasal zeminde yer bulabilmesi için bazı belgeler bulundurulmalıydı. Yani köle, efendinin veya devletin resmî malı idi.

Eski kölelikte kârlar düşüktür. Köle çok pahalı bir mülk olduğu için maliyeti çok çabuk ödenememekteydi. Ayrıca mal sahibi, kölenin tam ve verimli çalışması ve kâr etmesi için kölenin sağlığına ve vaziyetine dikkat etmekteydi. Kölenin iyi durumda olması sahibinin çıkarıydı.

Eski kölelikte ilişki uzun döneme yayılır. Köle eğer aile üyeleriyle birlikte satın alınmış ve bu ailede bir çocuk doğmuşsa o zaman bu çocuk doğrudan ömür boyu köle sayılmıştır. Diğer yandan mülk sahibi köleyi satmaya veya bağışlamaya karar vermediği sürece köle aynı sahabe ait olarak kalmıştır. Potansiyel köle kıtlığı vardır: Geçmişte köle ticareti aktif olarak gelişmesine rağmen bu gelişmeye paralel olarak kölelerin kaynağı da sınırlıydı. İyi ve verimli bir köle bulmak, bunun için fidye vermek zor ve pahalıydı. Ulaşım başka bir kıtadan yapıldığından geliş için özellikle uzun süre beklemek gerekliydi. Etnik farklılıklar önemlidir: Efendinin her zaman "beyaz", kölenin "siyah" olduğu bir klişe vardı. Asya ülkelerinde ise dine ağırlık verilmişti. Dinî ayrımcılık nedeniyle bir dinin üyeleri diğerinin kölesi olabilmekteydi.

Yeni köle ticaretinde (insan ticareti) yasal mülkiyetten kaçınılır. İnsan ticareti mağdurunun hiçbir yasal garantisi yoktur. Mağdur, insan ticareti tuzağına düştüğünde elinde herhangi bir yasal belge bulunmamakta, aksine yasal süreci aşmak için ona sahte belgeler verilmektedir.

Yeni köle ticaretinde potansiyel köle fazlası vardır. Bu çalışmanın yapıldığı ya da okunduğu şu anda bile kesinlikle dünyanın herhangi bir bölgesindeki bir kişi insan ticareti mağduru olabilir. Bu durum özellikle kişisel sorunları olan ya da ülkede yaşanan istikrarsız durum nedeniyle savunmasız bir konumda olan kişilerde daha yaygındır.

Yeni köle ticaretinde kârlar çok yüksektir. Modern dünyada istisnasız herkesin insan kaçakçılığının kurbanı olabilmesi ve çok sayıda potansiyel kurban olması paradokstur. Kurbanların yasa dışı olması değerlerini düşürmektedir. Verilen değere paralel olarak kölenin yaşam kalitesi için sağlanan koşullar da düşmektedir. Bu sebeple

²⁵ İnsamer, *Modern Kölelik*, https://www.insamer.com/tr/modern-kolelik_340.html, 2016 (22.11.2021).

suçlular elde ettikleri geliri kurbanla paylaşmadan bu vaziyetten maddi anlamda en yüksek verimi almaktadır.

Yeni köle ticaretinde köleler kullanılıp atılır. İnsan ticareti mağduru devalüe edilir, azami sömürüye maruz kalır ve para almaz (Bazen cüzi bir miktar da para alabilir). Bu nedenle insan ticareti mağdurları hasta olduklarında (AIDS, HIV vb. ciddi hastalıklar) veya öldüklerinde failer onlara bakmayı ve sağlıkları için para harcamayı gerekli görmezler. Çünkü onlara bakıp iyileşmelerini beklemektense onları sokağa atıp kendilerine gelir getirecek yeni bir kurban bulmaları daha kolay ve ekonomiktir.

Yeni köle ticaretinde etnik farklılıkların hiçbir önemi yoktur. Günümüz insan ticaretinde ten renginin veya mensup olunan dinin bir önemi yoktur. Herkes insan ticareti mağduru olabilir. Bir kişi savunmasız bir durumda olma, aldatılma veya ahlaki olarak baskı altında kalma gibi nedenlerle insan ticaretinin mağduru olabilmektedir.

1.2. İnsan Ticaretinin Ortaya Çıkması ve Gelişmesi

Soğuk Savaş sonrasında Sovyetler Birliği'nin dağılması ve Doğu Avrupa ile Kafkasya'daki istikrarsızlıklar sonucunda yeni ulus devletlerin ortaya çıkması bu bölgelerde yaşayan insanları yeni ekonomik çözümler aramaya zorlamıştır.²⁶ Sovyetler Birliği'nde sosyalist ideoloji, kadınların çalışmasının değerini yükseltmiştir. Savaşın demografi üzerinde güçlü bir etkisi olmuştur. Savaş sırasında erkeklerin çoğu ölmüş, kadınlar ise çalışmak zorunda kalmış ve bazen ailelerini desteklemek için zor işler yapmıştır. Kadınların toplumdaki rolü önemli ölçüde artmıştır. Gerek erkekler savaşırken gerek savaştan sonra halkın tekrar ayağa kalkmaya çalışmasında ve devletin yeniden kurulmasında çaba sarfedilirken kadınlara büyük sorumluluk düşmüştür. SSCB'nin çöküşüyle birlikte eski Sovyet Cumhuriyetlerinde ekonomik bir boşluk oluşmuştur.²⁷ Her şey devlet kontrolünden çıkmıştır. Sokakları mafyalar kontrol etmiştir. Ticaret aktif olarak gelişmeye başlamıştır. Daha önce sınırlar kapatıldığından ülkeler gelişim açısından geri kalmıştır. Ancak Soğuk Savaş sonrası sınırların açılmasıyla eski Sovyet Cumhuriyetleri gelişime açık hâle gelmiş ve daha iyi bir iş, daha iyi bir hayat arayışı için birçok kadın çalışmak amacıyla doğu ülkelerine veya Avrupa'ya gitmiştir. Bu bağlamda yeni bir tür göç dalgası ortaya çıkmıştır. Bir kadının

²⁶ Sever, a.g.e s.6

²⁷ Zülfiye Zeynep Bakır, "Modern Kölelik", *Araştırma 19 Uluslararası Hukuk*, İnsamer 2016, s.10.

insan ticareti mağduru olma riski, göçün gönüllü veya zorunlu olmasına bağlı değildir. Örneğin, sığınma arayan (savaşta kaçan), gönüllü olarak iş veya evlilik aramaya giden bir kadın, insan ticaretinin kurbanı olabilir.²⁸ Bu durum o dönemde yalnızca Doğu Avrupa ve Rusya bölgesi için değil, diğer bölgeler için de geçerlidir. Bunun bir dönüm noktası ve geçiş dönemi olduğu söylenebilir. Kadınlar, çocuklar, erkekler bölgesel çatışmalar nedeniyle insan ticareti mağduru olmuşlardır. Örneğin; Ruanda, Uganda, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Angola vb. ülkelerde silahlı çatışmalarda 120 binden fazla çocuk kullanılmıştır.²⁹

1990-2000 arası dönemde insan ticareti sorununun ve özünün çok daha derin olduğu ortaya çıkmıştır. Birçok eylem, köle ticareti ve kölelik tanımlarına uymamış ve kölelik farklı bir biçim almıştır. Bu nedenle uluslararası toplumun bu olgunun biçimini belirlemesi gerekmiştir. Bu bağlamda 2000 yılının aralık ayında Sınır aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol hazırlanmıştır (Palermo Protokolü).³⁰ Bu sözleşmenin ortaya çıkması insan ticaretine ilişkin atılan adımlar için büyük bir rol oynamıştır. Bu sözleşme, insan ticaretinin önlenmesi, bastırılması ve cezalandırılması konusunda devletlerin sorumluluğunu belirleyen ilk uluslararası hukuk belgesidir. Protokol üç yıl sonra (25 Aralık 2003) yürürlüğe girmiş ve 2009 yılında 123 ülke tarafından onaylanmıştır. Türkiye, bu protokolü 4 Şubat 2003 tarihinde imzalayarak iç hukuka dâhil etmiştir.³¹ Palermo Protokolü'ne göre insan ticareti, mağdurun rızasına bakılmaksızın kovuşturulmaktadır. Suçun işlenmesinde kullanılan cebir, aldatma, insan kaçırma, görevi kötüye kullanma gibi yöntemlere de değinilmiştir. Suçun tekrarlanması veya bir suç örgütünün suç işlemesi hâlinde beş yıldan on beş yıla kadar hapis cezası şeklinde en ağır ceza uygulanmaktadır.³² Palermo Sözleşmesi, tarihsel süreç boyunca insan ticaretini sadece “fuhuş” boyutuyla değerlendirmekten bir adım öteye giderek mağdura

²⁸ Abdurrahman, Yılmaz, "Göç Ve Kadın: "Göçün Feminizasyonu" ve Kadın Göçmenlerin Durumu", *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.17, 1 (2019), s.388.

²⁹ Güler, Mehmet Atilla, "Modern Kölelik Ve Modern Köleliğin Görünümleri", *İş ve Hayat*, Ankara, C.1, S.12 (2018), s. 30.

³⁰ Сакаева, Олеся, "Понятие рабства и торговли людьми в практике органов международного правосудия", Москва, *Журнал Международное Право*, C. 11 (2017), s. 112.

³¹ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, 2021, <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadelesi>. (22.04.2022).

³² İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, *İnsan Ticareti İle Mücadele. Karşılaşılan Güçlükler ve Öneriler*, İstanbul, 2007, s. 12.

yönelik her türlü iradi faaliyeti kapsayacak şekilde düzenlenmeler getirmiştir (tarlalarda, binalarda, evde zorla çalıştırma, organ ticaretinde kullanma vb., bkz I. Bölüm 1.4. İnsan Ticareti Türleri). Günümüzde hâlâ evrensel bir “insan ticareti” kavramı bulunmamaktadır. Her belgede farklı kelimelerle yorumlanmaktadır ancak kelimeler benzer anlamlar içermektedir. Yirminci yüzyılın ilk yarısında giderek daha fazla uluslararası örgüt ve devlet, insan ticaretiyle mücadele ilkelerini yasama düzeyinde ele almaya başlamıştır.³³

2. İNSAN TİCARETİNİN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

İnsan ticareti mağdur, transit, kaynak ve hedef ülke, kandırma, tehdit, zorla çalıştırma, cinsel sömürü, fuhuş gibi birçok kavramın yanısıra bu kavramlar temelinde gelişen birçok türe ve ticareti teşvik eden çeşitli aktörlere sahiptir. Ayrıca göçmen kaçakçılığı ile insan ticareti olguları da birbirleri ile kesişen ancak bazı farklılıklar da içeren bir çerçeveye sahiptir. Kavramların temellerinin düzgün inşa edilmesi özellikle ulusal ve uluslararası düzenlemelerin oluşturulması ve incelenmesinde önem kazanmaktadır. Bu başlık çerçevesinde bu kavram, tür ve aktörle tek tek analiz edilecektir.

2.1. İnsan Ticaretine İlişkin Ana Terimler

İnsan ticareti, çeşitli akademi ve hukuk çevrelerinde araştırılan geniş kapsamlı bir konudur. Her araştırma konusu gibi belirli terimlere sahiptir. Terimler BM, Avrupa Birliği (AB), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi resmî kaynaklarda belirtilmiştir. Bu terimlerden en ön plana çıkanlar sırasıyla mağdur, kaynak ülke, transit ülke, hedef ülke, kandırma, tehdit, zorla çalıştırma, ev hizmetkarlığı, fuhuş, çocuk ticareti şeklinde sıralanabilir. Bu terimlerin anlamlarını net bir biçimde ortaya koymak çalışmanın ilerleyen kısımlarında bu terimler üzerinden yürütülen analizlerin ve tartışmaların ortaya konulması açısından önemlidir.

Mağdur, insan ticareti suçuna maruz kalan gerçek kişi demektir.³⁴ İnsan ticaretine maruz kalmış ve istismar edilmiş herhangi bir kişi; failin bulunması, tutuklanması, kovuşturulması veya mahkûm edilmesinden bağımsız olarak ilgili

³³ Council of Europe, *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings* 2005, Warsaw.

³⁴ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, a.g.e., s.13.

makamlar tarafından resmî olarak teşhis edilmiştir ve ona insan ticareti mağduru statüsü verilmiştir.³⁵

Kaynak ülke mağdurun vatandaşı olduğu veya daimî ikamet ettiği ülkeyi tanımlamak adına kullanılmaktadır.³⁶ **Transit ülke** ise istismarın gerçekleşeceği varış noktasına giderken mağdurun nakledildiği ülkedir.³⁷ Kaynak ülkeden hedef ülkeye yolculuk sırasında üzerinden geçilen ülke ya da ülkelere bu isim verilmektedir.³⁸ Düzenli veya düzensiz göçmenlerin hedef ülkeye ulaşmak için içinden geçtikleri, bir yol olarak kullandıkları ülkeye/ülkelere transit ülke denilir.³⁹ **Hedef ülke**, insan ticareti mağdurları için varılacak hedef konumundaki ülkedir. İnsan ticareti bağlamında bu terim, bir kişinin sömürü amacıyla nakledildiği ülkeyi ifade eder.⁴⁰

Kandırma, hem yanlış hem de asılsız bilgi ve bilgi eksikliği sebebiyle mağduriyet yaşatarak kötü niyet kullanmayı ifade eden bir kavramdır.⁴¹ **Tehdit** ise, kişinin psikolojik direncini kırarak iradesini etkisiz hâle getirmektir. Bireyin özgür karar verme ve verilen kararlara uygun hareket etme özgürlüğü tehditle sınırlandırılmıştır. Kişi, yapılabilecek kötülükler konusunda uyarılarak bu durum engellenmelidir.⁴²

³⁵ Sirgedienė, Reda, *The Relationship Between Recruitment Practices and Trafficking in Human Beings for Forced Labour, Exploitation for Forced Labour, and Other Exploitative Labour Situations of Lithuanians Abroad*, 2020, <https://cbss.org/publications/the-relationship-between-recruitment-practices-and-trafficking-in-human-beings-for-forced-labour-exploitation-for-forced-labour-and-other-exploitative-labour-situations-of-lithuanians-abroad/>, (13.05.2022).

³⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, a.g.e., s.8.

³⁷ Council of the Baltic Sea States, *Glossary Human Trafficking*, 2019, https://cbss.org/wp-content/uploads/2020/03/TF-THB_Glossary.pdf, (21.05.2021).

³⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, a.g.e., 11.

³⁹ Uluslararası Göç Örgütü, "Göç Terimleri Sözlüğü", b.2, 2009, s.75.

⁴⁰ Council of the Baltic Sea States, *Glossary Human Trafficking*, 2019, https://cbss.org/wp-content/uploads/2020/03/TF-THB_Glossary.pdf, (21.05.2021).

⁴¹ Barbaros, Hülya, "İnsan Ticareti: Temel Kavramları", İnsan Ticareti Mağdurlarıyla Sosyal Hizmeti", *Aile Danışmanları Derneği*, Antalya: 2014, ss. 2.

⁴² Barbaros, a.g.m., s.3.

Zorla çalıştırma; bir kişinin herhangi bir tehdit altında gönüllü olarak yapmak zorunda kaldığı herhangi bir iş veya hizmeti ifade eder. Zorla çalıştırma ise iki şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki ücret ve kazançları olmayan kişilerin zorla çalıştırılmasıdır. Bu çerçevede kişi herhangi bir tazminat almaz, çok çalışır ve iş için elde edilen gelir ise işverende kalır. İkinci zorla çalıştırma şekli ise bir kişinin yalnızlığı ve çaresizliği veya işten çıkarılma tehdidi kullanılarak az ücretle çalışmaya zorlanması durumunda doğan mağduriyettir..⁴³

Ev hizmetkârlığı, ekonomik sömürü üzerine kurulu bağımlı bir çalışma ilişkisi olarak tanımlanmaktadır. Evde yaşayan göçmen işçilerin ağır çalışma koşulları da esaret olarak tanımlanabilir..⁴⁴

Fuhuş, eş veya seçilmiş partner dışındaki kişilerle para karşılığında cinsel ilişkiye girmektir. Fuhuş, bedenin hiçbir duygusal bağ olmadan ve ayırım gözetmeksizin menfaat için kullanılmasına izin vermektir ve bir sektör hâline gelmiştir. Bir seks işçisi, başkalarının cinsel arzularını tatmin etmek için vücudunu kendi isteği dışında satmaktadır.

Çocuk ticareti ise küçüklerin eğitime, beden sağlıklarına veya bedensel, zihinsel, ruhsal, ahlaki veya sosyal gelişimlerine zarar verebilecek her türlü alım, satım ve ticaretii ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu kapsamda çocukların askerî çatışmalarda, çocukların fuhuşta, pornografik yayınların yapımında veya pornografik gösterilerde zorla kullanılması da yer almaktadır. Çocuk ticareti de insan ticareti kapsamında değerlendirilen sömürü biçimlerinden biridir..⁴⁵

2.2. İnsan Ticareti Türleri

Bugüne kadar uluslararası hukukta insan ticareti ve insan ticaretinin tüm biçimleriyle mücadeleye yönelik kabul edilmiş evrensel bir belge bulunmamaktadır. ILO'ya göre resmî olarak son 15 yılda insan ticareti mağdurlarının sayısı yaklaşık 40 milyon insan civarında artmıştır. Hem kadınlar hem de erkekler için tespit edilen insan ticareti mağdurlarının sayısı bu verilere göre artmıştır, ancak tespit edilen erkek ve kız çocukların sayısı kadınların sayısından daha fazla artmıştır. Bu durum tespit edilen mağdurların profilinin değiştiği sonucunu vermektedir. Yetişkin kadınların oranı daha

⁴³ Barbaros, a.g.m., s.3.

⁴⁴ Barbaros, a.g.m., s. 4.

⁴⁵ Barbaros, a.g.m., s. 5.

önce %70'in üzerindeyken 2018'de %50'nin altına düşmüştür.⁴⁶ Bunun nedeni, uluslararası anlaşmaların ve ulusal yasaların, kadınların ve kız çocuklarının sömürülmesi gibi bir ihlali dikkatle düzenlemeye başlamışlar. Ayrıca en son zaman emek sömürüsünün cinsel sömürüye üstün gelmeye başlamış. İnsan ticareti suçu, dünyada silah ve uyuşturucu kaçakçılığından sonra en yüksek gelir sağlayan ve yılda 8-20 milyar dolarlık bir pazara sahip olan suç türüdür. Kârlılık açısından insan ticaretinin tüm çeşitlerinde organ ticareti başı çekmektedir.⁴⁷ Bazı ülkelerde geleneksel uygulamalar kadın ticaretini teşvik etmektedir. Küçük kızları ve genç kadınları, erkek veya genç erkeklere göre daha yüksek riske sokan geleneksel yapılarda belirli faktörler bulunmaktadır. Çünkü birçok toplumda (özellikle geleneksel toplumlarda veya kabile toplumlarında) kızlara erkeklerden daha az değer verilmektedir. Örneğin Güney Gana, Togo, Nijerya'nın güneybatısındaki Benin'de binlerce kız çocuğu aileleri tarafından Pagan rahiplere köle olarak satılmıştır. Kölelik resmî olarak Gana Anayasası tarafından yasaklanmıştır, ancak bu sadece hukuk normu olarak karşımıza çıkmaktadır. Fiilî olarak ise, bu gelenekler bugüne kadar devam etmektedir. İnsan ticareti mağdurları bağlamında erkek çocuklar, cinsel sömürü mağdurlarının istatistiklerinde yer alırken yetişkin erkekler ticari firmalarda, özellikle tarım, inşaat ve imalat sektörlerinde sömürülmektedir. Yıllar geçtikçe suç kavramı hacim, kapsam ve doğa konularını da kapsayacak şekilde genişlemiştir. Günümüzde insan ticaretiyle uluslararası mücadelede mağdurların dünyanın farklı yerlerinden olabileceğini kabul eden ve herhangi bir etnik, yaş veya cinsiyet grubuna ait olmaktan bağımsız bir biçimde değerlendiren kapsamlı, bütünsel ve hak temelli bir yaklaşım benimsenmektedir.

Temel olarak istatistiklerde ve aşağıda Şekil-1 üzerinde de görüleceği gibi, insan ticaretine ilişkin dört kategori⁴⁸ bulunmaktadır. Bunlar kadın, erkek, erkek çocuk, kız çocuk olarak sıralanmaktadır. Ancak şu anda sadece Kaçakçılıkla Mücadele Veri İşbirliği (CTDC)⁴⁹ verilerinde kadın ve erkek dışında başka savunmasız cinsiyetlerin de

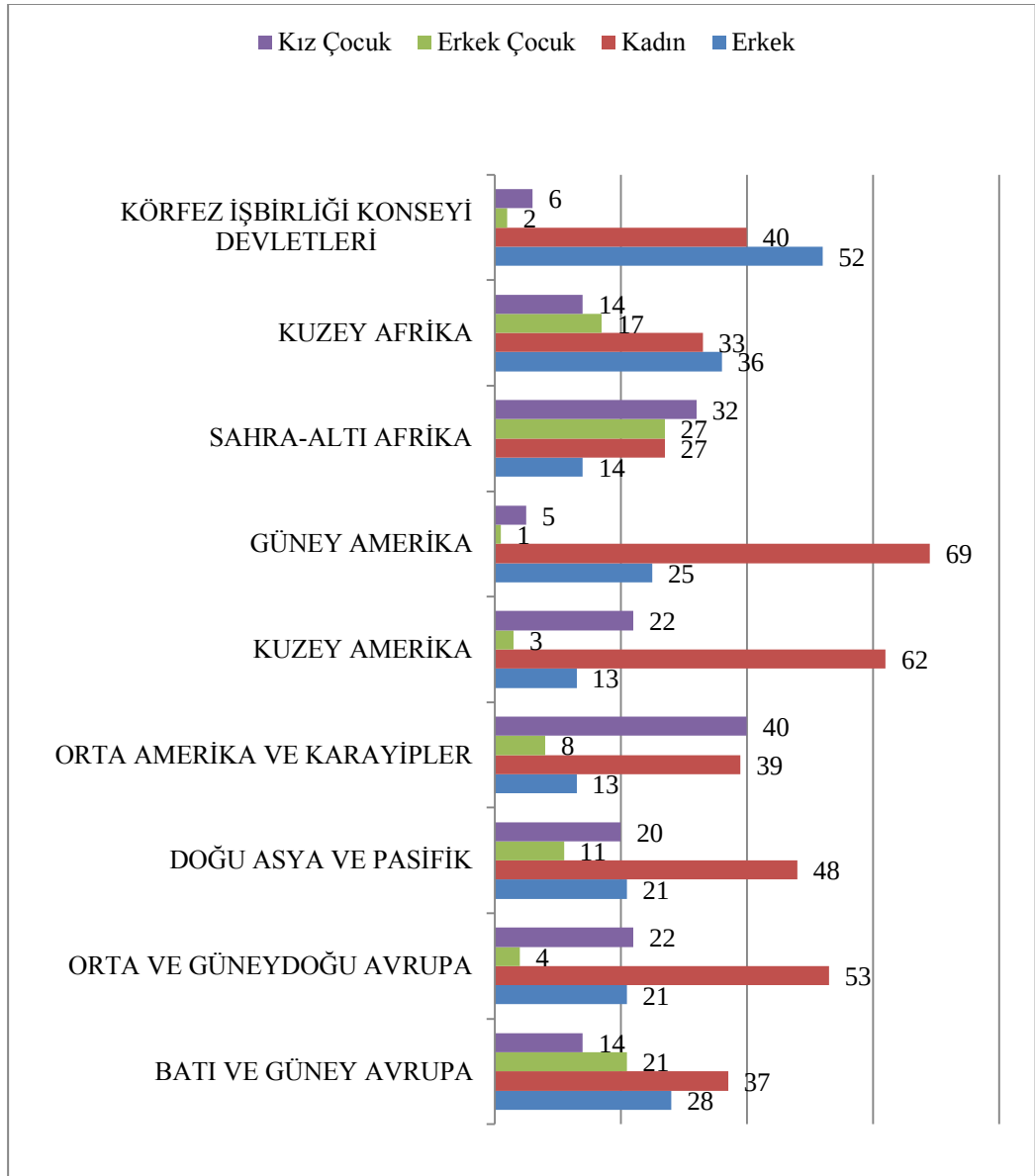
⁴⁶ United Nations Global News, *Доклад ООН: пандемия усугубила угрозу торговли людьми, особенно для женщин и девочек*, 2020, <https://news.un.org/ru/story/2020/09/1387132>. (12.11.2021).

⁴⁷ Международная организация труда, *Торговля Людьми (траффикинг)*, 2013, https://publications.iom.int/system/files/pdf/university_manual_humantrafficking_rus.pdf, (12.05.2021).

⁴⁸ Alıntı yapılan kaynakta kız çocuk ve erkek çocuk da cinsiyet kategorisine alınmış ve yazar dört farklı cinsiyet kavramından bahsetmiştir. Ancak cinsiyet kavramı kadın-erkek bağlamında ele alındığından bu cinsiyet farkı parçada kategori olarak nitelendirilmiştir.

⁴⁹ Counter Trafficking Data Collaborative (CTDC): sağlanan verilerle insan ticaretine ilişkin ilk küresel veri merkezidir.

olduğuna dair bir bilgi paylaşmıştır (LGBT gibi). Ayrıca erkeklerin ve erkek çocukların cinsel istismarı ve sömürüsü genellikle tabu olarak kabul edilmekte ve insan ticaretine maruz kalan erkek ve erkek çocukların mağduriyetlerini bildirme ve mağdur haklarına ve hizmetlerine erişme yetenekleri sınırlandırılmaktadır.⁵⁰

Şekil 1. Farklı bölgelerde yaş grubuna ve cinsiyete göre insan ticareti mağdurlarının tespit edilen oranları, 2018 yılı (en son veriler)⁵¹

⁵⁰ UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2020*, Vienna: United Nations publication, 2020, s.38

⁵¹ UNODC, a.g.e., s.131-170.

Şekil 1'deki bilgilere dayanarak Batı ve Güney Avrupa alt bölgesinde tespit edilen insan ticareti mağdurlarının %37'sinin yani çoğunluğunun hâlâ kadın olduğu sonucuna varılabilmektedir. Ayrıca Güney Amerika'da %69 ve Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinde %52 oranındaki insan ticaretine konu olan kadın sayısına da dikkat edilmelidir. Buna karşın Güney Amerika ve Karayipler'de kadın kurbanların %40'lık bir yüzdeye sahip olması şaşırtıcıdır. Sahra Altı Afrika'da erkek ve kadın kurbanların sayısı %27 ile eşit paya sahipken diğer bölgelerle karşılaştırıldığında burada kadın sömürüsünün çok daha düşük, hatta en düşük orana sahip olduğu görülmektedir. Ancak bu bölgede erkek çocuk mağdurlarının sayısı diğer bölgelere nispeten en yüksek orana sahiptir. Diğer yandan dünyadaki toplam kurban sayısına ilişkin veriler de ilgi çekicidir. İnsan ticareti mağdurlarının çoğu cinsel sömürüye maruz kalırken diğer insan ticareti biçimleri (zorla çalıştırma, organ ve doku ticareti gibi) de paralel bir şekilde yükseliştir. BM, Interpol, ILO, Baltık Denizi Devletleri Konseyi gibi kuruluşların paylaştığı veriler dikkate alındığında insan ticaretinin tespit edilen beş türünün olduğu görülmektedir. Bunlar zorla çalıştırma, zorla suça teşvik, cinsel sömürü için kadın ticareti, insan organlarının yasa dışı ticareti ve çocuk ticareti şeklinde sıralanabilir.

2.2.1. Zorla Çalıştırma

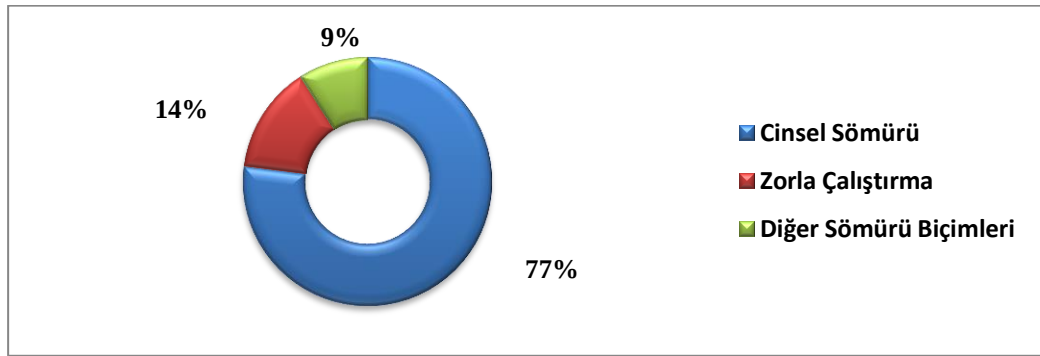
İnsan ticaretine konu olan mağdurların büyük bir kısmı zorla çalıştırılmak üzere kaçırılmaktadır, dolayısıyla zorla çalıştırma ile insan ticareti kesişmektedir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki zorla çalıştırma mutlaka insan ticaretini gerektirmemektedir. Genel olarak her iki suç da emek sömürüsü bağlamında değerlendirilebilir.⁵² Yoksulluk, cehalet, ayrımcılık ve göç, işçileri zorla çalıştırmaya karşı daha savunmasız hâle getiren faktörlerden bazılarıdır.

Zorla çalıştırma, sömürünün en şiddetli ve yaygın biçimi olarak kabul edilebilir. Pek çok ülkede zorla çalıştırmaya ilişkin özel yasalar bulunmamaktadır veya mevcut yasalar da çok genel niteliktedir. Zorla çalıştırma, insan ticareti olmadan da var olabilir. Birçok yargı insan ticareti suçunu sömürü ile birleştirmemektedir. İnsan ticareti suçunun işlendiğinin ispatı için sömürü unsuru taşıyan zorla çalıştırmanın var olduğunun ispatı gerekmektedir. Zorla çalıştırma mağdurlarının çoğu, kendilerine yurt dışında insana

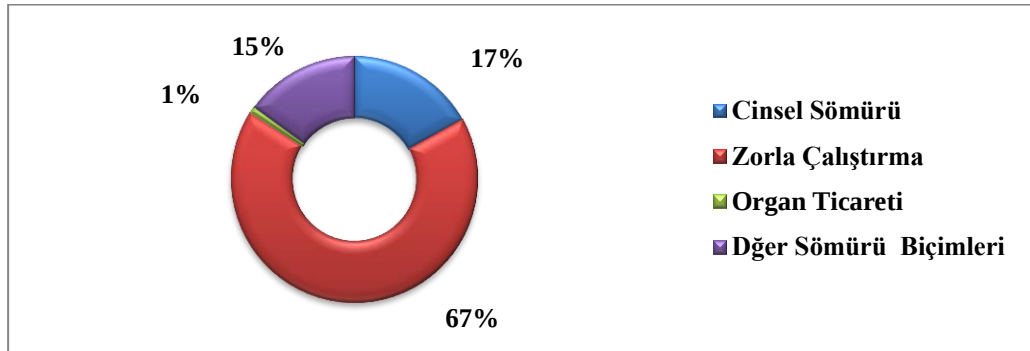
⁵² International Labour Organization, *Forced Labour Convention*, 1930, https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029, art.2, (12.05.2022).

yakışır işler ararken, insan ticaretinin konusu haline dönüşüp kendilerini göçmen olarak bulmaktadırlar.

2017 yılı ILO raporu, 2016 yılında 40 milyon insanın modern köleliğin kurbanı olduğunu tahmin ettiklerini belirtmiştir. Bunların yaklaşık 25 milyonu zorla çalıştırılmıştır. Emek sömürsünün farklı türleri vardır. Örneğin ev köleliği, inşaat işi, tarım işçiliği, eğlence sektörü, zorunlu askerlik hizmeti bunlardan bazılarıdır.⁵³ İnsan ticareti mağdurları bu örneklerden birçoğu ile zorla çalıştırma kapsamında karşı karşıya kalmaktadır.

Şekil 2. Tespit edilen insan ticaretinin kadın mağdurları arasında sömürü biçimlerinin payları , 2018 (veya en son) ⁵⁴

Şekil 3. Tespit edilen insan ticaretinin erkek mağdurları arasında sömürü biçimlerinin payları,(veya en son) ⁵⁵

Şekil 2 ve Şekil 3 karşılaştırıldığında insan ticaretinin cinsiyete göre dağılımında zorla çalıştırma kategorisinde kadın kurbanların %14'e, erkek kurbanların sayısının ise %67'ye ulaştığı açıkça görülmektedir. Çoğunlukla yetişkin erkekler, büyük şantiyelerde veya sanayide zorla çalıştırılmaktadır. Zorla çalıştırmanın ev içi kölelikle

⁵³ Council of the Baltic Sea States, a.g.e., s.10.

⁵⁴ UNODOC,a.g.e. s. 33.

⁵⁵ UNODOC,a.g.e. s.33.

ilişkilendirildiği yerlerde ise kadınlar ve kız çocukları baskın orandadır. Ev işçisi durumundaki insan ticareti mağdurları, diğer insan ticareti biçimlerinde nadiren görülen cinsel, fiziksel ve psikolojik istismar dâhil olmak üzere çeşitli sömürü ve istismar biçimlerine de maruz kalmaktadırlar.⁵⁶

2.2.2. Suç İşlemeye Teşvik Bağlamında İnsan Ticareti

Suç amaçlı insan ticareti, bir kişinin yankesicilik, mağaza hırsızlığı, kart ve kimlik hırsızlığı, uyuşturucu kaçakçılığı ve benzeri ceza gerektiren ve maddi menfaat içeren suçları işlemeye zorlandığı bir istismar türüdür. Suç eyleminin tespit edilmesi durumunda cezalandırılan çoğunlukla insan tacirinden ziyade insan ticareti mağduru olmaktadır.

Genellikle yetkililerden ve tacirin kendisine veya ailesine zarar verebileceğinden korkan mağdurlar çoğunlukla kendisini suçu işlemeye zorlayanlar hakkında konuşmaktan kaçınmaktadırlar. Örneğin, dilenmeye zorlama bağlamında insan ticareti, bir kişinin kişisel veya ekonomik sıkıntılarının veya çaresizliğinin, onları dilenmeye zorlamak için kullanıldığı durumları ifade etmektedir. Özgürlükleri o kadar sınırlıdır ki artık bu faaliyete katılıp katılmama konusunda özgürce bile karar veremezler. Zorla dilenmeye tabi tutulan mağdurların sürekli tacirler tarafından gözetim altında tutuldukları, her türlü hava koşulunda çalışmaya zorlandıkları, dilendikleri yerlere kaçmalarını da engellemek için tacirlerce getirilip götürüldükleri tespit edilmektedir.⁵⁷

İnsan ticaretinin en az yaygın biçimi aslında sömürü amacıyla dilendirmektir (yani dilendirmek amacıyla kişilerin kaçırılmasıdır). Dünyanın tüm bölgelerinden on dokuz ülkede, 2018 verilerine göre bu yönde bir insan ticaretine maruz kalan mağdur sayısı yüzde birden biraz fazladır. Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki ülkeler, bu tür insan kaçakçılığının en yüksek seviyelerini rapor etmektedir. Bu ülkelerden gelen verilerde mağdur oranı yüzde otuz civarındadır.⁵⁸

⁵⁶ Глобальный доклад, представленный в соответствии с механизмом реализации Декларации МОТ об основополагающих принципах и правах в сфере труда, "Глобальный Альянс против Принудительного Труда", *Международная Конференция Труда*, Женева, 2005.

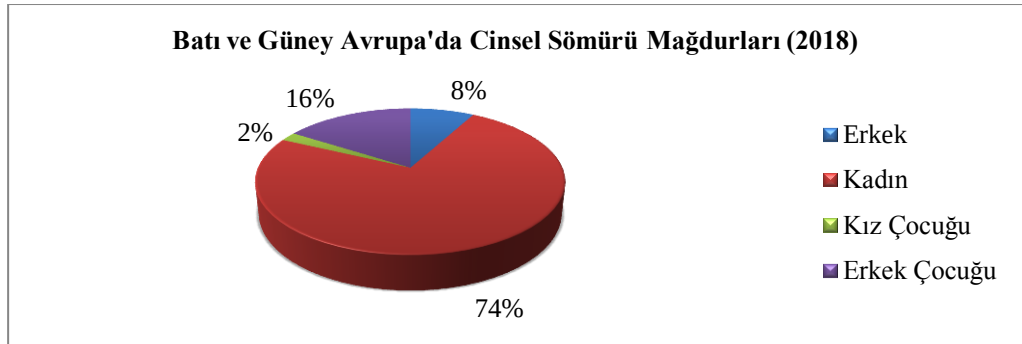
⁵⁷ Теохаров, Александр, "Криминализация Организованного Попрошайничества", Омск, *Вестник Саратовской Государственной Академии*, С.4, S.129 (2019), s.220.

⁵⁸ UNODC, a.g.e., s.165.

2.2.3. Cinsel Sömürü

Cinsel sömürü amacıyla insan ticareti, başka bir kişiyi fuhuş, cinsel kölelik veya pornografik faaliyetler veya pornografik materyallerin üretimi dâhil olmak üzere diğer cinsel hizmet türleriyle meşgul ederek mali veya başka bir menfaat elde etmek anlamına gelmektedir. Genellikle iki tür cinsel sömürüden bahsedilebilmektedir: ticari (fuhuş, eğlence çalışanları) ve ticari olmayan (zorla evlilik).⁵⁹ Birçok araştırmacı, cinsel sömürü ile küçüklerin ticari cinsel sömürüsü arasında ayrım yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ticari cinsel sömürü hem yetişkinlerin hem de küçüklerin mağdur olarak sömürülmesinden ticari (mülkiyet) menfaatler elde etmeyi ifade etmektedir.⁶⁰

Zorla evlendirme amaçlı insan ticareti ise, zorla evlendirmenin uluslararası kabul görmüş resmî bir tanımı olmamakla birlikte tehdit, aldatma ve zorlama nedeniyle bir veya her iki tarafın özgür ve tam rızası olmadan evliliğin gerçekleşmesi durumu olarak tanımlanabilir. Zorla evlilik, bir kişinin evlilikte satıldığı, başkasına verildiği veya miras yoluyla alındığı bir kölelik biçimidir. Bu tür zorla evlendirilme biçimlerinden biri de çocuk yaşta evliliktir. Bu durumda reşit olmayan çocuk evlendirilmektedir.⁶¹ Zorla evlendirilen mağdur, muvafakat veremez veya ret hakkını kullanamaz. Zorla evlendirmelerin de öncelikle belirli etnik toplulukların veya azınlıkların gelenekleriyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Failler ise genellikle ebeveynler, aile üyeleri veya geniş aile üyeleri arasından çıkmaktadır.⁶²

⁵⁹ Mattar, Mohammed, "Comprehensive Legal Approaches to Combating Trafficking in Persons: an International and Comparative Perspective", Washington, Johns Hopkins University, 2006, s. 23-24.

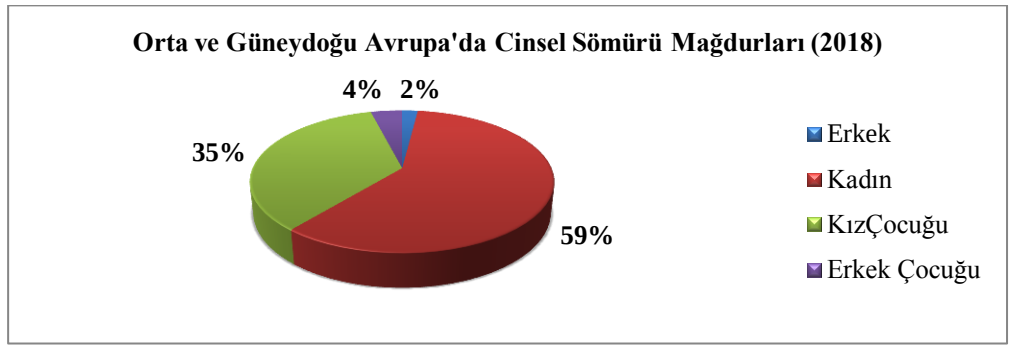
⁶⁰ Комарницкий, Анатолий, "Понятие и виды сексуальной эксплуатации несовершеннолетних в доктрине криминологической науки и уголовном законодательстве", Санкт-Петербург, Криминалогия. Вчера, сегодня, завтра, 1(48) (2018), с. 63.

⁶¹ Yusuf Arslan, "Çocuk Gelin Evliliklerinde Suçu Gizleme Yöntemleri Üzerine Bir Araştırma", <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/567063>, 2018 (21.11.2021).

⁶² Рабочая группа по торговле людьми, "Анализ ключевых концепций Протокола о торговле людьми", Конференция участников Конвенции Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности, Вена, 2009.

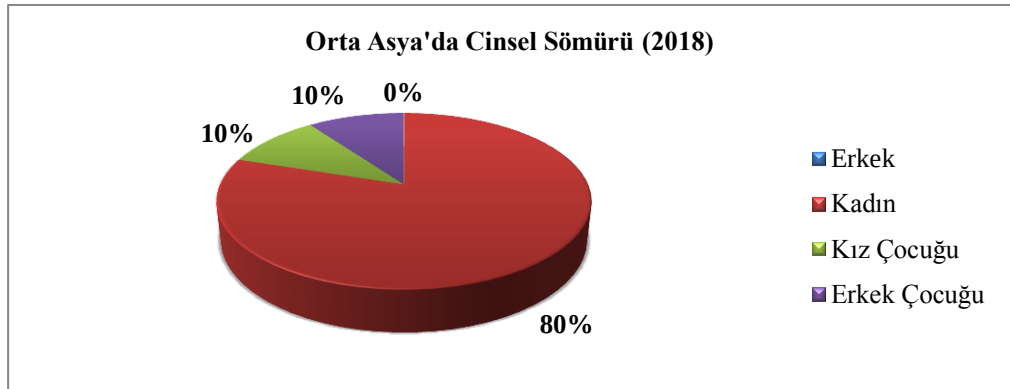
Şekil 4. Batı ve Güney Avrupa'da Cinsel Sömürü Mağdurları (2018)⁶³

Şekil-4'de de görüleceği üzere, Batı ve Güney Avrupa bölgelerindeki ülkelerde cinsel sömürü mağdurlarını %74 oranla çoğunlukla kadınlar oluşturmaktadır. İkinci sırada 18 yaş altı erkek çocukların cinsel olarak sömürüldüğü görülmektedir. Erkek çocukların sömürülme payı, bu bölgede kaydedilen mağdur sayısının %16'sıdır. Küçük bir oranı ise kızlar (%2) ve yetişkin erkekler (%8) oluşturmaktadır.

Şekil 5. Orta ve Güneydoğu Avrupa'da Cinsel Sömürü Mağdurları (2018)⁶⁴

Orta ve Doğu Avrupa'da ise cinsel sömürü mağduru kadınların oranı %59 ile ilk sıradadır. İkinci sırada %35 gibi büyük bir pay ile kızlar gelmektedir. Şekil 5'e göre ise erkek çocuklar %4 ve yetişkin erkekler ise %2 gibi çok düşük bir oranla cinsel sömürüye konu olmaktadır.

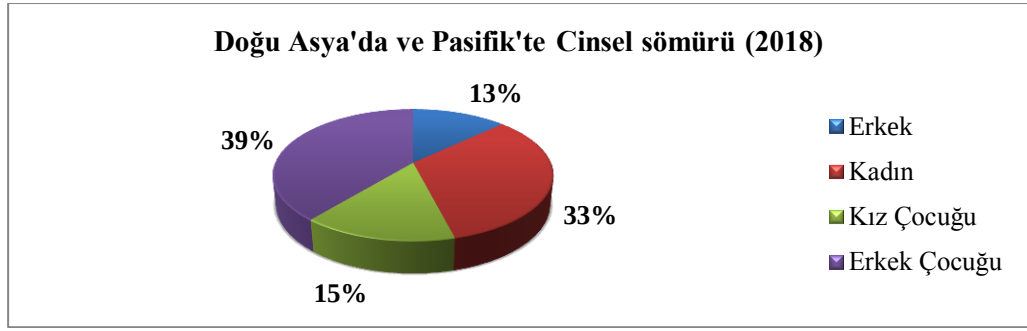
Şekil 6. Doğu Avrupa'da ve Orta Asya'da Cinsel Sömürü (2018)⁶⁵

⁶³ UNODC, a.g.e., 134.

⁶⁴ UNODC, a.g.e., 138.

⁶⁵ UNODC, a.g.e., 145.

Orta Asya'da cinsel sömürünün büyük bir kısmı da yine %80'lik pay ile kadın kurbanlar oluşturmaktadır. Bu oranı %10 ile kızlar ve yine %10 ile erkekler izlemektedir (Şekil 6). Orta Asya'nın cinsel sömürü kaynağı olmasının temel nedeni birkaç nedenden kaynaklanmaktadır. Birincisi, Türkiye ve Orta Asya ülkeleri Türk ülkelerdir, bu nedenle tarihsel güvene sahip oldukları için (örneğin Türkiye ve Kırgızistan kardeş ülkelerdir) mağdurlar tuzağa düşmektedir. İkinci neden, Kırgızistan gibi bazı ülkelerde, insanların insan ticareti sorunu hakkında yeterince eğitilmiş ve bilgili olmadığı yoksul bölgelerin bulunmasıdır. Yeni bir hayata başlama umuduyla birçok kız cinsel istismar tuzağına düşer. İnsan ticareti için kaynak ülke olarak Orta Asya bölgesinin sorunu benzersiz değildir. Bu durum diğer bölgelerde de gözlemlenebilir.

Şekil 7. Doğu Asya'da ve Pasifik'te Cinsel sömürü (2018)⁶⁶

Kekillerdeki verilere göre Uzak Doğu ve Pasifik bölgelerinde erkeklerin de cinsel istismara maruz kaldığından söz edilebilir. Bu bölgelerde özellikle 18 yaş altındaki erkek çocuk mağdurların oranının % 39 olduğu görülmektedir. Bu oran, cinsel sömürüye maruz kalan kadın kurbanların payından (%33) daha fazladır. Bölgede kızların ticareti (%15) ve erkeklerin (%13) ticareti hemen hemen eşit düzeyde gelişmektedir.

2.2.4. Organ Ticareti

Organların alınması amacıyla insan ticareti, BM Sınırşan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmenin Palermo Protokolü'nde tanımlanmıştır. İnsan ticaretinin diğer biçimlerinde olduğu gibi kurbanların aşırı düzeydeki yoksulluğu da organ ticareti için zemin hazırlamaktadır. Bu tür insan ticareti için ticareti yapılan kişiler, hem organ toplama sırasında hem de sonrasında sağlık riskleriyle karşı karşıya kalmaktadır. AB ve olmayan

⁶⁶ UNODC, a.g.e., 152

Avrupa devletleri birçok ülke organ kaçakçılığına karşı yasalar kabul etmiştir. Bununla birlikte organ kaçakçılığının yaygınlık oranı ve buna karşı yasal müdahaleler hakkında neredeyse hiç bilgi bulunmamaktadır. AB'ye üye ülkelerde bu konuda yargı kararları ve kanun uygulayıcı uygun makamlar mevcut değildir.⁶⁷

İnsan organlarının ticareti bazı kişi ve kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Bunlar tıp uzmanları, cerrahlar, tıbbi lojistik kurumları (bağışçı-hasta eşleştirme işlevi gören), tıbbi kurumlar ve veri tabanları (laboratuvarlar, klinikler, operasyonlar) şeklinde sıralanabilir. Bir hasta, karaborsadan yasa dışı bir organ nakli için yurt dışına seyahat ettirilirken tacirler de yoksul insanlardan toplanan böbrek gibi organları internet teknolojilerini de kullanarak reklam yapmakta ve satışa sunmaktadırlar. Organ alım satımı işsizlerin, göçmenlerin, sığınmacıların çaresizliğinden beslenmektedir. Sığınmacıların organları satılmakta ancak sığınmacılar bu organ ticaretinden çok az para almaktadırlar. Organ ticareti operasyonlarının çoğu ise, steril ortamlarda gerçekleşmediğinden işlem gören mağdurun fiziksel komplikasyon riski taşıması ihtimali yükselmektedir.⁶⁸

2.2.5. Çocuk Ticareti

Çocukların ticari cinsel sömürüsü, çocukları zorlamanın ve istismar etmenin bir biçimidir ve zorla çalıştırmaya ek olarak modern bir kölelik biçimi olarak kabul edilmektedir.⁶⁹Yeni teknolojilerin, web kameralarının ve cep telefonlarının kullanımı, kâr amaçlı olarak çocukların cinsel istismarının -video akışı da dâhil olmak üzere- çevrim içi cinsel sömürüsünü kolaylaştırmaktadır. Mağdurları çocuklar olan internette cinsel şiddet önleme yöntemleri sürekli iyileştirilmektedir. Çocuk ticaretinin mağdurları erkek veya kız çocuklar, küçük çocuklar, ergenler ve tüm etnik ve sosyoekonomik grupların üyeleri olabilmektedir. Çocuklara yönelik büyüyen bir diğer tehdit, çocukların çevrim içi cinsel sömürüsünün bir biçimi olan cinsel şantajdır. Cinsel şantaj, bir bilgisayar korsanı olarak hareket eden failin herhangi bir çocuğun intim görüntülerini veya kişisel bilgilerini zorla, aldatmayla ve ardından korsanın taleplerini mağdur

⁶⁷ United Nations, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, Palermo, 2000, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons> . (01.06.2022).

⁶⁸ Interpol, *Types of human trafficking*, 2022, <https://www.interpol.int/Crimes/Human-trafficking/Types-of-human-trafficking>. (01.05.2022).

⁶⁹ Комарницкий, а.г.м., s.67.

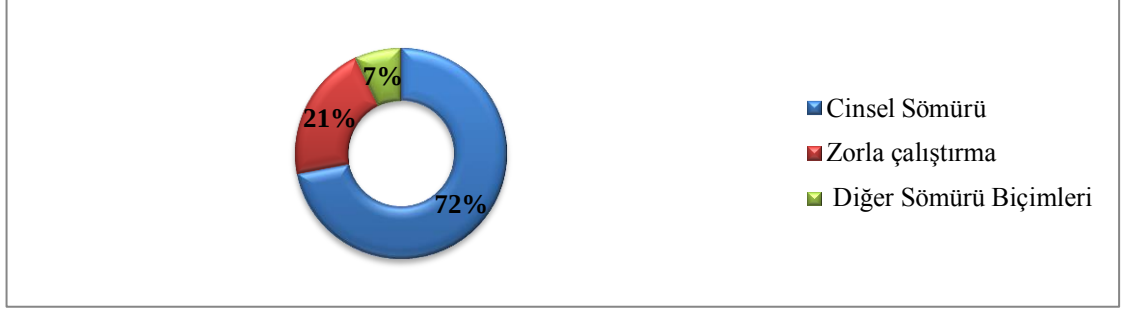
çocuğun yerine getirmemesi durumunda bunu kamuya açıklamakla tehdit etmesiyle ortaya çıkabilmektedir. Çocukların ticari cinsel sömürüsü, reşit olmayanlarla cinsel ilişkilerden dolayı yasaklanma veya yargılanma riskinin nispeten düşük olduğu Asya, Afrika ve Latin Amerika'da yaygındır.⁷⁰ Cinsel sömürü amacıyla insan ticareti mağduru çocukların büyük ölçüde Orta Amerika ve Karayipler ile Doğu Asya'da yoğunlaştığı tespit edilmiştir.⁷¹

Bir çocuk mağdurun çocuk ticaretine maruz kalması genellikle çocuğun aile geçmişiyle bağlantılı olabilmektedir. Aşırı yoksul topluluklarda sosyo-ekonomik bağlam ve kültürel normların çocuk ticaretinde önemli rol oynadığı görülmektedir. Refah seviyesi yüksek ülkelerde bile çocuklar insan tacirlerine karşı savunmasızdır. Bu durum özellikle sorumluluğunu yerine tam olarak getirmeyen ebeveyn tarafından yetiştirilen veya ebeveyn bakımına sahip olmayan çocuklar için geçerlidir. İnsan ticareti mağduru çocuklar en az üç alt gruba ayrılabilir. Birinciana grup, genç kızlardan ve 16-17 yaşlarında, hatta bazen 15 yaşındaki erkeklerden oluşan bir gruptur. Bu tür ergenler genellikle kendilerini “çocuk” olarak görmezler ve evden ayrılma konusunda kendi kararlarını verecek kadar kendilerini olgun görürler. Dünyanın birçok yerinde bu yaş grubundaki insan ticareti mağduru çocukların çoğunluğu ticari cinsel sömürü amacıyla kaçırılan kız çocuklarıdır. Diğerleri ise fabrikalarda ve evlerde işçi olarak sömürülmektedir. İkinci grup, cinsel sömürüden ziyade iş için insan ticaretine maruz kalma olasılığı daha yüksek olan ergenlik öncesi çocuklardan oluşmaktadır. Örneğin; Batı Afrika'da bu çocukların çoğu ev hizmetçisi olarak kullanılmaktadır. Avrupa'da bu grup, dilenmeye alışmış çocukları içermektedir. Üçüncü grup ise, evlat edinilmek üzere satılan, çoğunlukla bebeklerden oluşan küçük çocukları içermektedir.⁷²

⁷⁰ Interpol, "Trafficking in human beings", *Fact Sheet*, 2016, s.1.

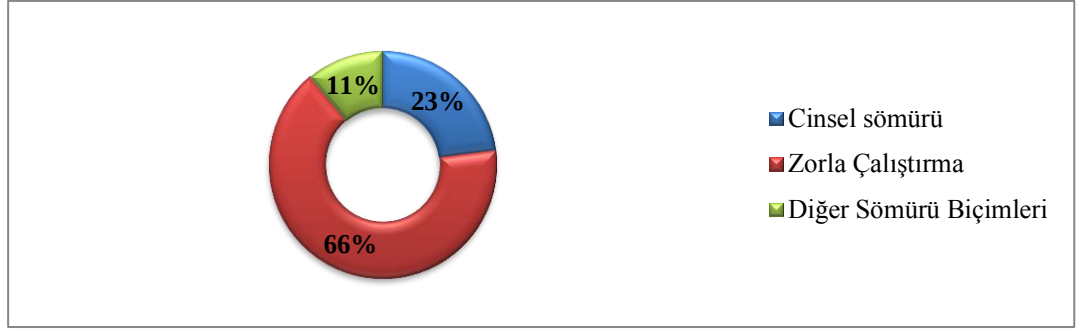
⁷¹ UNODC, a.g.e., s.155.

⁷² ЮНИСЕФ, *Справочник по защите прав детей – Жертв Торговли Людьюми в Европе*, 2006, <https://www.refworld.org/cgi-bin/tehis/vtx/rwmain/pendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4a2e5b872>, ss. 20-21. (01.04.2021).

Şekil 8. Tespit edilen kız mağdurlar arasında sömürü biçimlerinin payları insan ticareti,2018 (veya en son) ⁷³

Şekil-8’de görüleceği üzere, dünya çapında insan ticaretine maruz kalan kızların %72’si cinsel istismara uğramaktadır. Kızların %21’i ise zorla çalıştırmaya ve %7’si de diğer sömürü türlerine dâhil olmaktadır.

Şekil 9. İnsan ticareti mağduru olduğu tespit edilen erkek çocuklar arasında istismar biçimlerinin payları, 2018 (veya en son) ⁷⁴

Şekil-9’da görüleceği üzere, insan ticareti mağduru olan erkek çocuklarının %66’lık kısmı zorunlu çalıştırma ağlarına girmekte, erkek çocukların %23’ü cinsel istismara uğramakta, %11’i ise diğer suç istismarı türlerinin mağduru olmaktadır.

2.3. İnsan Ticaretine Karışan Aktörler

Organize suç faaliyeti, ideolojik amaçlar dışında en az üç düzeyli hiyerarşik bir yapı sergileyen ve belirli bir hiyerarşik disiplin içinde faaliyet gösteren kişilerin, örgütlü suç gruplarının yasal ve yasa dışı yollardan para ve güç elde etmek amacıyla giriştikleri faaliyetler olarak tanımlanmaktadır.⁷⁵ Daha büyük ve daha karmaşık insan ticareti birimleri yatay yapılar olarak tanımlanmakta, bir operasyonun belirli bir bölümünde

⁷³ UNODC, a.g.m., s. 33.

⁷⁴ UNODC, a.g.m., s. 33.

⁷⁵ Yılmaz, Yeşim, "İnsan Ticareti Suçu ve İctima Sorunu", İstanbul, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları*, C.23, S. 3 (2017), s.915.

veya dizisinde uzmanlaşan birkaç bölüme ayrılmaktadır. Organize suç faaliyetinin bu tür bölümlerinden biri insan ticaretidir.

Fail (uluslararası insan ticaretinden bahsedilirse kaynak ülkede yerel) bir kurban bulur, işe alır ve sonra onu başka bir suçluya aktarır. Çoğu zaman mağduru satar. Bu ikinci fail, mağdurun kontrolünü zaten elinde tutmaktadır ve onu satabilir. Ancak bu kişi zincirin nihai veya ana halkası değildir. Kesinlikle ana fail vardır ve ona mucit denilir. Bu zincirin organizatörü mucittir ve elleri en temiz kalan kişidir.⁷⁶ Bilgi ağı kurar ve bununla birlikte kâr alır, işin geri kalanı diğer çete üyeleri tarafından yaptırılır. Böylece organize suç grubu devasa bir ağ oluşturur Bu ağ içinde:

1. İşverenler: Potansiyel mağduru ararlar.
2. Taşıyıcılar: Göçmenlerin kara, deniz veya hava yoluyla menşe (kaynak) ülkelerinden ayrılmasına yardımcı olmaktadır. Ülke içi insan kaçakçılığı söz konusu olduğunda nakliyeciler kurbanların taşınmasıyla ilgilenmektedir. Mağdur bu aşamada kendisinin mağdur olduğunu anlar ve bunun sonucunda kendisine fiziksel şiddet uygulanır. Bu saldırı yasa dışı hapis, tecavüz, zihinsel taciz olarak değişebilmektedir.
3. Yolsuz Hükümet Yetkilileri: Göçmenlerin yasa dışı yollara girmesine/bırakılmasına izin vermek için seyahat belgelerinin alınmasına yardımcı olabilir veya rüşvet alabilirler. Bu aşamada çoğunlukla yozlaşmış görevliler potansiyel araçlar olarak kullanılmaktadır. Yolsuzluk, aktif (insan tacirlerinin seyahat belgelerini almasına yardımcı olmak) veya pasif (yanıt vermemek, olup bitenlere göz yummak) olabilmektedir. Uluslararası insan ticaretinden bahsedilirse gümrük memurlarının, göç servislerinin yolsuzluğu kaçınılmazdır. Bu durum yasa dışı göç faaliyetlerinin yeni bir boyut kazanmasına olanak sağlamıştır.
4. Muhbirler: Sınır gözetimi, göçmenlik ve geçiş prosedürleri, sığınma sistemleri, kanun uygulama faaliyetleri gibi konularda bilgi toplamaktadır. Yasa dışı faaliyetlerin bir sonucu olarak belgelerin, hakların boşluklarını incelerler.
5. Ekip üyeleri: Mağdurları bir geçiş noktasından diğerine taşımaktan veya mağdurların varış ülkesine girmelerine yardımcı olmaktan sorumludurlar.
6. Uygulayıcılar: Personelin düzenini sağlama konusunda birincil sorumluluğu üstlenirler. Polis ve güvenlik işlevi görürler.

⁷⁶ Alexis Aronowitz, *Human trafficking, human misery : the global trade in humanbeings, Global crime and justice*, ed. Graeme R. Newman, London: Preager, 2009, s. 10.

7. Kara Para Aklayıcılar: Kökenlerini gizleyerek suç gelirlerini aklarlar.

8. Yatırımcılar (Investors): Tüm harekete öncülük eden kişilerdir. Neredeyse kimse onların hakkında tam bir bilgiye sahip değildir. Piramidin yapısı onların anonimliğini korumaktadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılması, Balkanlardaki istikrarsızlık, küreselleşme, ekonomik istikrarsızlık ve daha esnek sınır kontrolleri kaçakçılık ve insan ticareti, emek ve cinsel sömürü talebini karşılamak için yeni fırsatların ve suç gruplarının ortaya çıkmasında etkin rol oynamıştır.⁷⁷ İnsan tacirleri, Litvanyalılar ve Çekler de dâhil olmak üzere Doğu Avrupa grupları tarafından yönetilmektedir. Rus mafyası, Japon Yakuza ve Çinli Üçlüler gibi eski geleneksel organize suç grupları ise zaten uzun süredir fuhuş ve seks sektörü ile uğraşmakta , oradaki ticareti düzenlemektedirler.⁷⁸ İnsan ticareti boş zemin üzerine inşa edilmemiştir; yozlaşmış hükümet yetkilileri birçok insan ticareti operasyonunda büyük bir rol oynamaktadır. Avrupa Konseyi verileri, yolsuzluk, rüşvet gibi faaliyetlerin insan tacirlerinin işlerini kolaylaştıran önemli faktörler olduğunu göstermektedir.⁷⁹ Yolsuzluk yapan kolluk kuvvetleri, sınır muhafızları, polis ve konsolosluk memurları, diplomatlar, avukatlar, güvenlik ve ulaşım hizmetlileri olmadan bu tür ticaretin varlığı söz konusu olamaz.

Çatışmanın ve savaşın olduğu her yerde insan ticareti gelişmektedir. Örneğin, şu anda Ukrayna'da askeri bir çatışma var. Ukrayna'dan büyük bir güneyli akışının nasıl geldiğini görebilmektedir. Mülteciler⁸⁰ güvenli bir şekilde seyahat edebilmelidir. Türk ve Avrupalı yetkililerin Ukraynalı mültecilere yönelik aktif yardımı ve cömertliği cesaret verici olsa da, devletler yağmacıların ve suç şebekelerinin durumu istismar etmesini önlemelidir. Tacirler, yardıma ihtiyacı olan kişilerin savunmasızlığından yararlanır. Bu nedenle insan ticaretiyle bağlantılı başka bir sistemi de tespit etmek gerekir ki o da terör örgütleridir. Teröristler ve uluslararası suç şebekelerinin temsilcileri, esas olarak kanun ve düzenin olmadığı yerlerde faaliyet göstermektedir.

⁷⁷ Aronowitz, a.g.e., 14.

⁷⁸ Aronowitz, a.g.e., s. 11-13.

⁷⁹ GRETA, *10th GENERAL REPORT ON GRETA'S ACTIVITIES*, <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/general-reports> 2022, s.23-24. (23.03.2022).

⁸⁰ Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir.

Aynı zamanda yeraltı dünyası ile terörizm arasındaki bağ özellikle silah, doğal kaynakların, insanların ve uyuşturucuların yasa dışı ticareti bağlamında her geçen gün daha da güçlenmektedir. Organ ve insan kaçakçılığı terör örgütlerine çok büyük bir gelir sağlamasa da bu gelirler sabit gelmesi nedeniyle terör örgütleri açısından önemlidir.⁸¹ IŞİD militanları kadınları seks kölesi olarak kullanmaktadır. Kadınlar tutsak edilip köle pazarlarında satılmaktadır. Kadınlar; militanlara bir ödül, bir hediye olarak sunulmaktadır. İnsan ticareti; petrol ticareti gibi büyük kârlar getirmese de militanlar için hâlâ istikrarlı bir finans kaynağıdır.⁸² ABD Dışişleri Bakanlığı, İnsan Kaçakçılığı Kurbanlarını Koruma Yasası kapsamında Kongre'ye sunulan İnsan Ticareti Raporunu yayınladı. Dışişleri Bakanlığı raporu, terör örgütü YPG/PKK'nın Irak ve Suriye'de çocukları zorla alıkoyduğunu ve çatışmalarda kullanmak üzere silah eğitimi verdiğini bir kez daha belgelemiştir.⁸³ Göçmenlerin köle olarak satıldığı Libya örneğini vermek bu bağlamda yanlış olmayacaktır. Göçmenler, cinsel istismara uğramakta, zorla çalıştırılmakta, köle olarak kullanılmakta ve karaborsada organları satılmaktadır.

2. 4. İnsan Ticareti ve Göçmen Kaçakçılığı Arasındaki Farklılıklar

Literatürde insan ticareti ve insan kaçakçılığının tek ve aynı kavram olduğuna dair düşünceler mevcuttur ancak bunun doğru olduğunu söylemek mümkün değildir. İnsan ticareti ve insan kaçakçılığı iki farklı noktada suç sayılmaktadır. Bu suçlar yan yana gidebilir veya birbirinden ayrılabilir. Bu düşünce doğrultusunda insan ticareti ve insan kaçakçılığı arasındaki farklar şu şekilde sıralanabilir:

1. İnsan ticareti suçunda rıza mevcuttur. Zira göçmen kaçakçılığı davasında suçun lehdarlarından biri ülke sınırlarını aşip varış ülkesine yasa dışı yollardan giren kişidir. Ancak insan ticareti suçunda rıza ya eksiktir ya da çarpıtılmıştır. İnsan ticareti durumunda mağdur herhangi bir fayda görmez.

2. İnsan ticareti gibi suç faaliyetlerini gerçekleştirmek için mağduru yurt dışına çıkarılmasına gerek yoktur. Yurt içinde de yapılabilir. Ancak göçmen kaçakçılığı söz

⁸¹ UNODC, <https://news.un.org/ru/story/2018/10/1340182> (15.06.2022) .

⁸² UNODC, 'Time to stamp out human trafficking,' says Guterres; UN pledges action to eradicate 'heinous crime', 2017, <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2017/September/time-to-stamp-out-human-trafficking--says-guterres-un-pledges-action-to-eradicate-heinous-crime.html> .(15.04.2022).

⁸³ Anadolu Ajansı, ABD Dışişleri raporu YPG/PKK'nın çocukları kaçırmaya devam ettiğini belgele, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-disisleri-raporu-ypg-pkk-nin-cocuklari-kacirmaya-devam-ettigini-belgeledi/2640684>, 2022 (21.11.2022).

konusu olduğunda bu faaliyet yasa dışı göçle ilişkilendirilir, suç niteliği taşıyabilmesi için daima en az iki ülkenin varlığı/iki ülke arasında geçiş önem arz etmektedir.

3. Göçmen kaçakçılığı suçunda varış ülkesine gelen kişi tehdit, şiddet, baskı ve zorlamaya maruz kalmaz. İnsan ticaretinde tehdit, baskı, şiddet veya zorlama gibi araçlar esas olarak bir kişinin cinsel gücünü veya işgücünü istismar etmek için kullanılır.

4. İnsan ticareti suçu, mağdur, hedef ülkeye ulaştığında sona ererken insan ticareti suçu hedef ülkede de devam etmektedir.⁸⁴

5. İnsanlar kaçırılırken kaçırılanlara ne maddi ne manevi baskı uygulanır. Çünkü "insan kaçakçılığı"nda (göçmen kaçakçılığında) potansiyel yasa dışı insan/göçmen, kaçakçıyla bizzat temasa geçmekte ve kaçakçıya ödeme yaptıktan sonra göçmenin dilediği ülkeye yasa dışı yollardan girmesine veya ülkeden ayrılmasına izin verilmektedir. Göçmen bunu gönüllü olarak yapmaktadır. Öte yandan "insan ticareti" durumunda mağdur, cebir, dolandırıcılık veya benzeri yollarla yakalanır ve bu nedenle maruz kaldığı eylemleri yaparak özgür iradesini kullanamaz, bilinçli olarak rıza gösteremez.

6. "İnsan ticareti" durumunda tacir, en başından itibaren istismar ettiği mağdurla kalıcı bir ilişkiye sahip olmak ister ve bu şekilde mağdurla olan ilişkisini geliştirir. Bu ilişkiler kendilerini çeşitli biçimlerde gösterir. Bunlar güç kullanımı, cinsel ya da emek köleliği, aşağılama ve hapsetme gibi biçimlerdir. Oysa "göçmen kaçakçılığı"nda insan tacirleri ile mağdur arasındaki sömürüye dayalı ilişki, göçmenin girmek istediği ülkeye yasa dışı yollardan girdiğinde veya ülkeden çıktığında giriş-çıkış anından itibaren sona ermektedir.⁸⁵

Özetle, mağdurun, failin ve hatta bazen tacirin yardımcılarının bile insan ticaretine karıştığı söylenebilmektedir. Bilindiği gibi insan ticaretinin suçunun tamamen kaynak devletin içinde ve dışında olmayabilmektedir. İnsan ticareti olgusu aynı zamanda uluslararası bir karaktere de sahip olabilmektedir. 21. yüzyılda uluslararası

⁸⁴ Ahmet Caner Yenidünya, *İnsan Ticareti Suçu*, 1.b., Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2007, ss.58-59.

⁸⁵ Arslan Çetin , "İnsan Ticareti Suçu", Ankara, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.53, S. 4 (2004), s.4

toplum insan ticaretini insanlığa karşı bir suç olarak kabul etmiştir. Uluslararası organların ortak çabaları nihayet uluslararası ve ulusal mevzuatın yasal yapısını etkileyebilecektir. Dolayısıyla bu belayla mücadelenin sadece insan haklarının korunması değil, aynı zamanda bölgede ve uluslararası arenada ulusal güvenliğin korunması ve sürdürülmesi olduğunu söylenebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİNİ ÖNLEME YÖNTEMLERİ VE İNSAN TİCARETİYLE ULUSLARARASI MÜCADELE

21. yüzyılda ortaya çıkan insan ticareti (yeni kölelik) bölgesel çatışmaların ve savaşların yanı sıra yoksulluğun artması gibi küresel ölçekteki gelişmelerinde etkisiyle uluslararası bir suç haline dönüşmüş ve insan ticareti eylemlerinin kapsamı genişlemiştir. Ekonomik, siyasi ve sosyal sorunların hükûmet yetkililerinin karıştığı yolsuzluklar, yetersiz iç hukuk mevzuatları, güçlü organize suç gruplarının varlığı ve insan haklarına saygı eksikliği ile birleşmesi insan ticaretinde keskin bir artışa neden olmuştur.⁸⁶ "İnsan ticareti" sorununa yönelik yetersiz hukuki mevzuat nedeniyle de mağdurların sayısı artmış ve artmaya da devam etmektedir. Bu gelişmelerin ışığında insan ticareti son yirmi yıllık periyotta ciddi bir sorun olarak görülmeye ve bu sorun etrafında kapsamlı bir hukuki çerçeve geliştirilmeye başlanmıştır. Hukuki bağlamda gerçekleşmeye başlayan bu gelişmeler, uluslararası toplumda da insanların nasıl sömürüldüğüne dair algılarda değişikliğe sebep olmuştur.

İnsan ticareti olgusuna dair algılarda yaşanan değişimin de etkisiyle siyasal alanda konunun tartışılmasına paralel bir biçimde insan ticaretiyle mücadele adına gerek hükümetler arası gerekse de hükûmeler dışı platformlarda bir takım ulusal ve uluslararası belgelerin ortaya çıkmaya başladığı görülmektedir. Örneğin, 2000 yılına kadar imzalanan tüm belgeler çok genel bir çerçeveye sahip ve belirli bir unsura odaklanmayan köle ticareti suçlarını kapsamaktadır. Bu belgeler doğrudan yeni kölelik olarak kabul edilen insan ticaretine ilişkin düzenlemeler içermemiştir. Amaç tam anlamıyla insan hakları ihlallerinin durdurulması ise, insan ticaretinin de sınırları geniş tutularak hukuki düzenlemeler altına alınması gerekliliği gün yüzüne çıkmıştır. Ayrıca insan ticareti sorununu çözmek için sadece halkı bu konudaki tehlikelerle ilgili

⁸⁶ Алистратова, Оксана, "Историографические Основы Исследования Феномена Торговли Людьюми", Молдова, *Moldoscopy*, C.4, S.21 (2018), c.34.

bilgilendirmek, suç işleyenleri cezalandırmak ve insan ticareti mağdurlarını korumak değil, aynı zamanda bu suça kaynaklık teşkil eden tüm alt nedenlerin de çözüme kavuşturulması adına önemli adımlar atılması gerekmektedir. Örneğin ekonomiyi canlandırmak, nüfusun yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik ekonomik ve sosyal önlemler almak ve meşru göç alanını düzenlemek gibi alt nedenlere de odaklanılmalıdır.

Yüzyıllar boyunca kölelik konusuna insan hakları açısından bakılmıştır. Çünkü bu suç her şeyden önce bireyin haklarının (genel olarak çocukların ve kadınların) ihlali ile ilgiliydi. Ancak zamanla insan ticaretinin sadece insan güvenliğini değil aynı zamanda devlet güvenliğini de ilgilendirdiği anlaşılmıştır. Bu nedenle yirminci yüzyıldan itibaren devletler, organize suçlar bağlamında insan ticaretine karşı mücadelede birlik olma yolunda adımlar atmaya başlamıştır. Küreselleşmenin gelişmesiyle birlikte uluslararası alanda siyasi, ekonomik, sosyal, dini, bilgi temelli ve diğer değişiklikler ortaya çıkmıştır. Bu değişiklikler de son derece değişken ve öngörülemez bir uluslararası güvenlik durumuna yol açmıştır. Günümüzde devletler ayrıca mülteci krizleri, terörizm, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı, AIDS, nükleer silahlanma, kitle imha silahları, kaynak yetersizliği gibi sınırları dışından gelen birçok tehditle de karşı karşıya kalmaktadır.⁸⁷ Bu nedenle devletlerin güvenliğini etkileyen tehditler değişmiş olup, güvenlik kavramı da genişlemiş ve derinleşmiştir. Böylece daha önce devlet dış tehditlerden korunma temelinde güvenliğini inşa ederken şimdi bu tehditler bir iç sorun/güvenlik problemi haline gelmiştir (örneğin terör, uyuşturucu ve insan ticareti gibi).

Üçüncü bölüm kapsamında öncelikle insan ticaretinin bu nedenler çerçevesinde gelişen "itici" ve "çekici" faktörleri analiz edilecek sonrasında da insan ticaretini önlemeye yönelik evrensel ve bölgesel düzlemde kabul edilen hukuki düzenlemeler incelenecektir.

1.POTANSİYEL İNSAN TİCARETİ MAĞDURLARI İÇİN "ÇEKİCİ" VE "İTİCİ " FAKTÖRLER

İnsan ticaretinin nedenleri genellikle itici ve çekici faktörler başlıkları altında ele alınmaktadır. İtici faktörler, mağdurların yaşadığı veya tacirlerin bulunduğu ülkelerdeki

⁸⁷Doğan Şafak Polat, "Küreselleşme, Ulus-Devlet Egemenliği ve Ulusal Güvenlik", Afyon Kocatepe Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, C.22, S.2 (2020), ,S.498.

olumsuz koşulları ifade etmektedir. Çekici faktörler ise, mağdurlara verilen sözler veya umutlar ile sınırlıdır.⁸⁸

İtici faktörler genel çerçevede yüksek işsizlik, cinsiyet ayrımcılığı, yaşam kalitesini iyileştirme fırsatlarının olmaması, etnik ayrımcılık, yoksulluk, zulüm, şiddet veya tacizden kaçmak, insan hakları ihlalleri, sosyal altyapının çökmesi, çatışma ve savaşlar şeklinde sıralanabilir.⁸⁹ Kötü yaşam koşulları, temel eğitim eksikliği ve yetersiz sağlık hizmetleri ile birlikte yetersiz istihdam fırsatları, siyasi yolsuzluk, çevresel felaket veya daha yüksek yaşam maliyeti de insan ticaretinin itici faktörlerinin arasında yer almaktadır.⁹⁰

Yoksulluk ve ekonomik kırılganlık insan ticaretinin ana itici faktörlerden biridir. Bu faktörler insanları daha iyi yaşam koşulları arayışında göç etmeye teşvik etmekte ya da daha kolay para kazanma çabasına yol açtırmaktadır. Ekonomik gerekçelerle gerçekleşen göçmen akışları, yasal yolların da yetersizliği nedeniyle, bu insanları insan tacirlerinin sömürüsüne karşı savunmasız duruma getirmektedir. Genel olarak daha fakir ve daha az vasıflı insanlar, kendilerini kandırarak insan ticaretine maruz bırakabilecek insan tacirlerinin sahte iş ve maaş vaatlerine daha yatkın konumdadır.

Küreselleşme ve ticaret engellerinin kaldırılması ülkeler arasındaki ticareti kolaylaştırmıştır. Küreselleşmenin olumlu yanları olsa da özellikle şirketler ucuz mal ve ürünlere olan talebi karşılamak için ucuz işgücü ararken ve üretim maliyetlerini düşürürken insan kaçakçılığını ve savunmasız işçilerin sömürülmesini de teşvik etmektedir.⁹¹ Gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerin vatandaşları genellikle eğitilmiş ve mesleki açıdan nitelikli olmadığından düşük ücretli işleri ve sömürücü çalışma koşullarını kabul etmekten başka seçenekleri bulunmamaktadır. Ayrıca küreselleşme nedeniyle artan ulus ötesi hareket kolaylığı da bu gibi ekonomik koşulların yetersizliğinin yanı sıra insan ticaretini kolaylaştırabilmektedir.

Çatışma, baskı ve doğal afetler, insan tacirlerinin ve kaçakçıların sömürüsüne karşı savunmasız hâle gelen sayısız insanı yerinden etmiştir. İç savaşlarda ve etnik

⁸⁸ Muhittin Özdemir, *İnsan Ticareti ve Mülteci Hukuku Çevrimiçi Kolokyum Bildiriler Kitabı*, 1.B., Ankara: Türkiye Adalet Akademisi, 2021, S. 15.

⁸⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu, https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yayinlar/kitapcik-raporlar/2018_1%cc%87nsan_ticaretiyle_mu%cc%88cadele_yillik_raporu.pdf, 2019, s.34. (10.11.2021).

⁹⁰ Aronowitz, a.g.e., 11.

⁹¹ 2018 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu, s.34.

çatışmalarda ezilen gruplar, savunmasızlıklarını artıran ve bazen onları topluluklarından uzaklaştıran yasal koruma ihlallerine maruz kalabilmektedir.⁹² Sonuç olarak yerinden edilme izolasyona yol açmakta ve insan tacirlerinin kurbanlarını avlamaları için elverişli koşullar yaratmaktadır. Güncel olaylardan Ukrayna ile Rusya arasında 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan durum bunu en iyi açıklayan örnektir.⁹³ Kadınlar ve çocuklar askerî çatışmalardan yurt dışına kaçmaktadır. Savaştan kaçan bütün insanlar fiziksel ve psikolojik olarak zayıf konumdadır. Bilmedikleri bir ortama girmekteler ve suçlulara karşı son derece savunmasız duruma düşmektedirler. Böyle bir durumda mültecileri ülkelerine kabul eden yapılar, savaştan kaçan insanları hakları konusunda ana dillerinde bilgilendirmeli ve onlara psikolojik ve maddi yardımda bulunulmasını sağlamalıdır. Örneğin Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, çatışmadan kaçan kadınların ve kızların cinsel şiddete karşı savunmasız olduklarını kaydetmiş ve örgütün Ukrayna'dan gelen mültecilere yardım etmede üye ülkelere verdiği desteği dile getirmiştir.⁹⁴ Ukrayna'da insan ticaretinin artması ihtimali oldukça yüksektir. Çünkü hukuk devletinin ve kurumsal yapıların yıkılması, suç faaliyetlerinin güçlenmesi, yolsuzluk ve buna yetkililerin katılımı, cezasızlık ve olumsuz mekanizmalarla ve riskle başa çıkma stratejilerine artan bağımlılık birçok büyük ölçekli krizde gözlemlenmekte ve ulusal güvenliği için önemli risk oluşturmaktadır. Ukrayna'da yaşanan savaşın insan ticaretine dair yarattığı sorunlara 22 Haziran 2022 tarihinde Türkiye'de kolluk kuvvetleri tarafından yakalanan organ kaçakçıları da başka bir örnek olarak verilebilir. Kolluk kuvvetleri yasadışı nakil yoluyla böbreğini satmaya çalışan savaş mağduru iki Rus ve bir Ukraynalı hastane de tutuklamıştır.⁹⁵ Ayrıca Ukrayna vatandaşlarının Türkiye'ye pasaportsuz girişine izin verilmesi sebebiyle, bu örnek olay temelinde Türkiye'nin de insan ticaretinde riskli bir konuma yükseldiği görülmektedir.

Sorunlu sosyal ve kültürel gelenekler (erken evlendirme gibi) insanları insan tacirlerine karşı savunmasız hâle getirebilmektedir. Bu sorunlu sosyal yapılar, sosyal

⁹² Aronowitz, a.g.e., 11.

⁹³ 24 Şubat 2022'de Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, televizyonda yaptığı bir konuşmada, Ukrayna'nın doğusundaki Donbass'ta özel bir askeri operasyonun başladığını duyurdu. Rusya ile Ukrayna arasındaki askerî çatışma bugün de devam etmektedir.

⁹⁴ Council Of Europe, *War in Ukraine: protecting women and girls*, 2022 <https://www.coe.int/ru/web/portal/-/war-in-ukraine-protecting-women-and-girls>. (13.06.2022).

⁹⁵ Daily Sabah, *Russian, Ukrainian caught in organ transplant scheme in Istanbul*, <https://www.dailysabah.com/turkey/istanbul/russian-ukrainian-caught-in-organ-transplant-scheme-in-istanbul>, 24 June 2022 (28.11.2022).

dışlanma ve marjinalleşmeyi içermektedir. Sosyal dışlanma nedeniyle insanların sosyal haklara erişimleri sınırlandırmakta ve vatandaşların sahip olması gereken yardım ve korumalardan bu sınırlandırılmış grubun yararlanması engellenmektedir. Ayrıca bu grup insanlar eğitim, istihdam, hukuk ve sağlık hizmetlerine erişim olanakları, bilgilendirme ve sosyal güvende de ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar. Marjinalleşme ise, cinsiyet, etnik köken ve belirli grupların düşük sosyal statüsü gibi bir dizi faktörden kaynaklanmaktadır. İnsan ticareti mağdurları bu süreç sonrasında toplumlarına geri dönme şansı yakaladıklarında da bu dışlanma durumu devam etmektedir. Bu insanlar olumsuz tutumlar, damgalama ve önyargılar da dâhil olmak üzere bir dizi aşılması engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum da onların insan ticareti yapan grupların elinden kurtulma mücadelesini zayıflatıcı motivasyonlar içermektedir.

Bilindiği gibi ticaret dünyasında tüketici ucuz mal ve hizmet talep etmektedir. Şirketler bu talebi genellikle sömürülen emeği kullanarak, daha fakir ülkelerden mal ve hizmet tedarik ederek karşılamaktadır. Örneğin, küreselleşen iktisadi yapı özellikle üçüncü dünya ülkelerinde çocuk işçi sayısının artmasına yol açmıştır. İşgücü maliyetinin daha düşük olduğu Hindistan, Çin, Pakistan gibi ülkelere yönelen uluslararası sermaye için çocuklar vazgeçilmez bir işgücü kaynağı olarak kabul edilmektedir. Onların işgücü ucuz olduğu için mal fiyatı da daha düşüktür ve müşteri tarafından daha çok tercih edilmektedir. Uzak Doğu ülkeleri üretim süreçlerinde yaygın olarak kullandıkları çocuk işçiler nedeniyle gelişmiş Batı ülkeleriyle kolaylıkla rekabet edebilmektedir.⁹⁶ Bu güne kadar bu sömürüyü dikkate alarak bir tepki niteliğinde tüketici tutumlarını ve harcama alışkanlıklarını değiştirme girişimleri sınırlı bir başarı elde etmiştir. Sonuç olarak tüketiciler kaçakçılığı olmayan bir tedarik zincirinden elde edilen mallar için daha yüksek fiyatlar ödemeye yönelik isteksizdir.⁹⁷

Zengin ülkelerden organ nakli, çocukların cinsel sömürüsü niteliğindeki pornografik materyaller, ucuz ticari seks hizmetleri ve eğlence amaçlı seks turizmi için talebin de dünya genelinde yüksek olduğu bir gerçektir. Ucuz mallara yönelik artan tüketici talebi, şirketleri ucuz işgücü talep etmeye teşvik etmekte ve genellikle tedarik zincirinin en altındaki işçileri sömürmeye zorlamaktadır. Sadece seks ticareti

⁹⁶ Levent Şahin, “Geçmişten Günümüze Çocuk İşçiliği”, *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, C.VII, S. 2 (2012), s. 106.

⁹⁷ Kevin Bales, a.g.e., s. 15.

talebindeki özellikle genç kızlar ve erkeklere yönelik artış; striptiz kulüpleri, pornografi ve fuhuş da dâhil olmak üzere ticari seks endüstrisini çocukları da içerecek şekilde cezbetmekte ve sömürmek için teşvik etmektedir.⁹⁸ Bu talepleri karşılamak için insan tacirleri interneti önemli bir araç hâline getirmiştir. Çevrim içi etkileşim potansiyel kurbanların aranması, kişisel verilere erişim, organizasyon, lojistik ve nakliye gibi insan ticaretinin çeşitli yönlerini kolaylaştırmıştır.⁹⁹

Çekici faktörler, ucuz işgücüne artan talebi içermektedir. Ancak işgücü imkanları sağlamanın yanı sıra para ve daha iyi bir yaşam vaadi, yüksek öğrenime kolay erişim, düşük düzeyde ayrımcılık veya şiddete maruz kalma, asgari standartların ve bireysel hakların sağlanması, daha iyi istihdam olanakları ve daha yüksek ücretler, ucuz emek talebi, ticari cinsel hizmetler gibi diğer çekici faktörleri de içermektedir.¹⁰⁰ Çekici faktörler şu dört ana madde çerçevesinde sınıflandırılabilir:

1. Artan seyahat kolaylığı (daha ucuz ve daha hızlı seyahat fırsatları, pasaportlara daha kolay erişim),
2. Yurt dışındaki büyük şehirlerde ve ülkelerde daha yüksek ücretlerle çalışma ve yaşam standartlarının yükseltilmesi (yeni beceriler ve eğitim edinme için daha büyük fırsatlar, daha büyük istihdam fırsatları ve hareketlilik).
3. Varış ülkelerinde işçi göçmenlere yönelik güçlü talep (iş bulma kurumlarının ve çalışmayı ve seyahat etmeyi kolaylaştırmaya istekli bireylerin varlığı ile bu faktörlerin birleşmesi),
4. Küresel medya ve internet erişimi aracılığıyla geri dönen göçmenlerin kazandıkları paralarla ülkelerinde iyi yaşam koşullarına sahip olacakları veya ailelerine yolladıkları işçi dövizlerinden kâr elde edecekleri yönündeki anlatılarla da desteklenen yüksek umutlar.¹⁰¹

Avrupalı uzmanlar, insan ticaretini, ‘yabancılar karşı işlenen suçlara yönelik toplumsal hoşgörü’ gibi faktörlerin büyük ölçüde kolaylaştırdığına inanmaktadır. Bu;

⁹⁸ United Nations Office On Drugs And Crime, Торговля Людями И Незаконный Ввоз Мигрантов, 2020, https://www.unodc.org/documents/e4j/tip-som/e4j_tip_module_7_russian_final.pdf, s. 26. (24.07.2022).

⁹⁹ Алистратова, Оксана, "Феномен Торговли Людями: Теоретико-Методологические Основы Исследования", Молдова, *Молдавский Государственный Университет*, С.ІІ, S. 2 (2018), С.142.

¹⁰⁰ Алистратова, Оксана, a.g.m., s. 143.

¹⁰¹ Aronowitz, a.g.e., 15.

nispeten düşük risk derecesine sahip bir işletmenin son derece yüksek kârlılığıdır. İnsan ticareti, diğer tüm yasa dışı iş türlerinden niteliksel olarak farklıdır. Silah veya uyuşturucu kaçakçılığından farklı olarak kadınlar ve çocuklar yeniden kullanılabilir mallardır ve suç gruplarının gelirlerini tekrar tekrar geri dönüştürmelerine olanak tanır.¹⁰²

2. İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEDE ULUSLARARASI HUKUKİ ÇERÇEVE

Modern dünyanın küreselleşmesi bağlamında insanlığın ilerlemesine ek olarak elde edilen başarıların sonuçları dışında birtakım olumsuz olgular da gelişmiştir. Toplum, insan ticareti, sömürü, şiddet, küçükler ve gençler arasında uyuşturucu kullanımı, doğal afetler ve insan kaynaklı afetler, bilgi savaşları, kontrol edilemeyen bilgi akışı gibi sorunlarla da mücadele içindedir. Bu mücadelede başarılı bir sonuca ulaşmak için de zararlı olguların uluslararası düzeyde tanınması gerekmektedir. Bu çerçevede hem uluslararası hem de ulusal düzeyde birçok düzenlemenin uluslararası anlaşmalara, protokollere ve diğer birçok belgeye yansıdığı görülmektedir. Bu bağlamda ilgili belgelerde insan ticareti ve sömürüsü ile mücadele de ayrı bir önem taşımaktadır.

2.1.Palermo Protokolü

Birleşmiş Milletler Sınırışan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşmeyi Tamamlayan İnsan Ticaretini, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretini Önleme, Bastırma ve Cezalandırma Protokolü (Palermo Protokolü), birçok ülke tarafından imzalanan ve bu ülkelerin iç hukukunda yer edinen (Türkiye dâhil), insan ticaretiyle mücadelede ana belgelerden biridir. Bu belge, 2000 yılında İtalya'nın Palermo şehrinde imzalanmıştır.¹⁰³ Türkiye, Palermo Sözleşmesi ve anılan Sözleşme'ye Ek “İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına ilişkin Protokol”e 25 Mart 2003 tarihinde taraf olmuştur.¹⁰⁴ Bu sözleşme öncesinde

¹⁰² Алистратова, Оксана, а.г.м., s. 142.

¹⁰³ UN, Протокол о предупреждении и пресечении торговли людьми, особенно женщинами и детьми, и наказании за нее, дополняющий Конвенцию Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности, https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/protocol1.shtml, 2000 (21.11.2021).

¹⁰⁴ T.C. Göç İdaresi, Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi, <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle->

“insan ticareti” konusunda özel bir tanım olmadığından bu suçun tespitine yönelik önleme ve mücadele tedbirleri yetersiz kalmıştır. İnsan ticaretinin suç olarak tanımlanmasına yönelik belirli adımların atılması Palermo Protokolü’nün temel özelliklerinden biridir. Sözleşmede ayrıca insan ticareti mağduru kavramı, mağdurları belirleme ve koruma mekanizmaları da tanımlanmıştır. Palermo Protokolü’nün ana yönergeleri şu şekilde açıklanmıştır:

(a) Kadınlara ve çocuklara özel önem verilerek insan ticaretinin önlenmesi ve bununla mücadele edilmesi

(b) İnsan haklarına tam saygı göstererek bu tür insan ticareti mağdurlarını korumak ve onlara yardım etmek

*c) Bu hedeflere ulaşmak için katılımcı devletler arasında iş birliğini teşvik etmek*¹⁰⁵

Palermo Protokolü, insan ticaretine destek sağlayan faktörlerin en aza indirilmesi için devletler arasında iş birliğine duyulan ihtiyacın bir göstergesidir. Protokole göre bu faktörler insan ticaretine yol açtığı için bir yandan “yoksulluk, az gelişmişlik ve fırsat eşitsizliği”, diğer yandan “insanların, özellikle kadın ve çocukların her türlü sömürsünü besleyen talepler” dikkate alınmaktadır.¹⁰⁶ Palermo Sözleşmesi’nde tarihsel süreç boyunca sadece fuhuşu içeren insan ticareti tartışmasına yönelik bir adım atılarak bu tartışmaya yeni bir boyut kazandırılmıştır. Protokolünün 3. Maddesine göre, insan ticareti, başka bir kişiyi sömürmek amacıyla gerçekleştirilen, güç kullanma tehdidi yoluyla kişilerin işe alınması, bir yerden bir yere taşınması, nakledilmesi, barındırılması veya teslim alınmasıdır.¹⁰⁷ Sömürü ise, yalnızca fahişeliği değil, aynı zamanda diğer cinsel sömürü biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmetleri, kulluk, kölelik veya köleliğe benzer uygulamaları ve organların alınmasını da

mucadelesi#:~:text=t%3%bcrkiye%2c%2012%20aral%4%b1k%202000%20tarihinde,13%20aral%4%b1k%202000%20tarihinde%20imzalam%4%b1%5%9ft%4%b1r., (21.12.2021).

¹⁰⁵ United Nations, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, Palermo, 2000, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons> . (01.06.2022).

¹⁰⁶ Алистратова, Оксана, a.g.m., s. 144.

¹⁰⁷ United Nations, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, Palermo, 2000, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons> (27.11.2022).

içermektedir. 3. Maddenin d paragrafı bağlamında "çocuk" ifadesinin 18 yaşın altındaki herhangi bir kişi anlamına geldiği belirtilmektedir.¹⁰⁸

Bir çocuğun sömürü amacıyla işe alınması, bir yerden bir yere taşınması, nakledilmesi, barındırılması, herhangi bir etki aracının kullanılmasını içermese bile, insan ticareti olarak kabul edilmektedir. Palermo Protokolü insan ticareti tanımlarını içermekle birlikte insan ticareti mağduru için özel bir tanım vermemektedir. İnsan ticaretinin tanımı çerçevesinde mantıksal olarak insan ticareti mağduru maddi kazanç için sömürülen kişi şeklinde tanımlanabilir. Ayrıca Palermo Protokolün 6. Maddesinde insan ticareti mağdurlarının korunması ve onlara yardım edilmesinden bahsedilmektedir.¹⁰⁹ Özellikle uygun barınak sağlama konusunda yasal haklarıyla ilgili olarak, insan ticareti mağdurlarının anlayabileceği bir dilde tavsiyeler de bulunmak Protokol de düzenlenmiştir. Ayrıca insan ticareti mağdurlarına tıbbi, psikolojik ve maddi yardım da sağlanmaktadır. Hedef ve transit ülkelerde bulunan insan ticareti mağdurları, yardım ve geçici oturma izni alabilmektedir. Bu Protokolde taraf devletler, gönüllü olarak, mağdurun istemesi durumunda anavatanlarına güvenli bir şekilde dönmelerini (geri dönüş) sağlamakla da yükümlüdür.

2.2. İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi

2005 yılında İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi imzalanmıştır.¹¹⁰ Bu belgenin imzalanması insan ticaretinin suç olarak görülmesine yönelik büyük bir adım olmuştur. Türkiye bu alana ilişkin gelişmeleri yakından takip ederek Palermo Protokolü'ne 2003 yılında İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi'ne ise 2009 yılında taraf olmuştur.¹¹¹ Sözleşme, hükümlerinin devletler tarafından uygulanmasını izlemek için İnsan Ticaretine Karşı Eylem Uzmanları Grubu

¹⁰⁸ United Nations, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, Palermo, art.3, d).

¹⁰⁹ United Nations, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*, Palermo, art.6.

¹¹⁰ Council of Europe, *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, Warsaw, 2005.

¹¹¹ Göç İdaresi, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadelesi#:~:text=T%C3%BCrkiye%2C%2012%20Aral%C4%B1k%202000%20tarihinde,13%20Aral%C4%B1k%202000%20tarihinde%20imzalam%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r.,> (21.11.2021).

(GRETA) adını taşıyan bir uzman grubun oluşturulmasını da öngörmüştür.¹¹² İnsan ticaretinin önlenmesi ve insan ticaretiyle mücadele alanında uluslararası iş birliğini geliştirmeyi ve aynı zamanda bu başlık çerçevesinde kadın ve erkek eşitliğini dikkate almayı amaçlayan İnsan Ticaretiyle Mücadele Sözleşmesi; insan ticareti mağdurlarının temel insan haklarının korunması, mağdurların yanı sıra tanıkların da korunması ve desteklenmesinin sağlanması adına kapsamlı bir çerçevenin geliştirilmesi ve failerin etkin bir şekilde soruşturulması ve kovuşturulmasını içermektedir.¹¹³ Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Sözleşmesi'nin, amaçları “Üç P” olarak tanımlanmaktadır. Bunla Prevention (Önleme), Protection (Koruma) ve Prosecution'dır (Kovuşturma).¹¹⁴

2.2.1. Prevention (Önleme)

Önleme amacı kapsamında kadın-erkek eşitliği temelinde insan ticaretinin önlenmesine ve bunlarla mücadeleye odaklanılmaktadır. Bu durum, her şeyden önce insan ticareti ortaya çıkmadan onunla mücadele edilmesi gerektiği anlamı taşımaktadır. İnsan ticaretinin önlenmesi, insan ticaretiyle ilgili verilerin araştırılması ve analiz edilmesi, bu bilgilerin halka yayılması ve insan ticareti konusunda eğitimlerin yürütülmesinden oluşmaktadır.¹¹⁵ Ayrıca taleple başa çıkmanın etkili yöntemlerini de bulmak gerekmektedir. Bu durumda göçmenler çoğunlukla insan ticareti mağduru olduklarından onların göç akışını izlemek önemlidir. Göç süreçlerinde toplumsal cinsiyet eşitliği, insan onuru ve dürüstlük konularında eğitim programlarının başlatılması gerekmektedir.¹¹⁶ Bilinçlendirme okulları, toplumun istihdam ajansları, göçmen danışma merkezleri ve iş yerlerinde risk altındaki gruplar gibi tüm alanlarını doğrudan kapsamaması durumunda önemli bir önleme vasıtası olacaktır. Mobil birimler, iş müfettişleri, kültürel aracilar ve sivil toplum örgütleri savunmasız kesimlere ulaşmada kilit rol oynayabilir ve ama bunun için gerekli kaynaklara da sahip olmaları sağlanmalıdır. İnsan ticareti bağlamında “önleme” konusunun çok hassas bir konu

¹¹² Council Of Europe, GRETA, <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta>, 2005 (12.11.2021).

¹¹³ Алистратова, Оксана, a.g.m., s. 151.

¹¹⁴ Council of Europe, Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings, Warsaw, 2005, art.27.

¹¹⁵ Mattar, a.g.m., s. 29.

¹¹⁶ Mattar, a.g.m., s. 30.

olduğunu kabul etmek önemlidir.¹¹⁷ Rantsev davası¹¹⁸ gibi örnekler, önlemedeki başarısızlıklar için ortak sorumluluk tahsis etmenin zorluğunu ortaya koymaktadır. Aşağıda ayrıntılarına yer verilen Rantsev davasında mahkeme, insan ticaretini önlemek için hem Kıbrıs hem de Rusya tarafından atılabilecek bir dizi adım belirlemiştir. Bunlar arasında insan ticaretinde paravan olarak kullanılabilecek işletmeleri düzenlemek için uygun önlemlerin alınması (örneğin, Rusya'daki işe alım ajansları ve Kıbrıs'taki kabare barları) ve göçmenlik yasalarının insan ticaretini teşvik etmemesini, kolaylaştırmamasını veya izin vermemesini sağlamak yer almaktadır.¹¹⁹

2.2.2. Protection (Koruma)

İnsan ticaretinde koruma kavramı, insan ticareti mağdurlarının temel insan haklarının korunması anlamına gelmektedir. Bir kişinin insan ticareti mağduru olduğu iddiası varsa ilk adım bu kişinin gerçekten insan ticareti mağduru olup olmadığının teyit edilmesidir.¹²⁰ Bir insanın ticaret mağduru olduğu teyit edildiğinde ev sahibi ülke, ilgili makamlar tarafından bir suç mağduru olarak teşhis süreci tamamlanana kadar bu kişinin topraklarından sınır dışı edilmemesini sağlar.¹²¹ Faillerin etkin bir şekilde soruşturulmasını ve kovuşturulmasını sağlamanın yanı sıra mağdurların ve tanıkların korunması ve desteklenmesi için bir çerçevenin de geliştirilmesi gerekmektedir. Asıl odak mağdurlara yardım etmektir, yani onların kalifiye personel tarafından korunması (psikolojik ve fiziksel) ve rehabilitasyonudur. Ayrıca koruma çerçevesinde, mağdurlara oturma izni verilmesi, mağdurlara ücretsiz hukuki danışmanlık ve hukuki yardım alma hakları sağlanması, mağdurların maruz kaldığı zararın garantili tazminini sağlamak için

¹¹⁷ G R E T A, *Emek Sömürüsü Amaçlı İnsan Ticaretini Önleme Ve İnsan Ticaretiyle Mücadeleye Dair*, <https://rm.coe.int/guidance-note-on-preventing-and-combatting-trafficking-in-human-beings/1680a37840>, 2020 (21.11.2021).

¹¹⁸ Rantsev davası: 2001 yılında Rus vatandaşı Oksana Rantseva'nın, Kıbrıs'ta bir barda dansçı olarak çalışmak üzere ülkesinden ayrılması temelinde gelişmiştir. Rantseva bir gece, bir adamın dairesine götürülmüş ve orada da ölü bulunmuştur. Ölü bulunduğu 2004 yılında Rus vatandaşı Rantsev (Oksana Rantseva'nın babası) Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne kızının ölümüyle ilgili soruşturmanın eksik olduğu konusunda şikâyetle bulunmuştur; o hâlâ hayattayken Kıbrıs polisinin ona yeterli koruma sağlamadığını ve Kıbrıslı yetkililerinin kızının ölümü ve istismarından sorumlu olanları cezalandırmadaki başarısızlığını iddia edilmiştir. Ayrıca başvuran, Sözleşme'nin 2. ve 4. maddelerine atıfta bulunarak Mahkemeye, Rusya Federasyonu yetkililerinin kızının insan ticareti mağduru olduğu ve ardından öldüğü iddialarını soruşturmadığı konusunda da şikâyetle bulunmuştur. Federasyon, kızını insan ticareti mağduru olma tehlikesinden korumak için hiçbir şey yapmamıştır.

¹¹⁹ Gallagher, Anne, *Human Rights And Human Trafficking*, 2017, https://Papers.Ssrn.Com/Sol3/Papers.Cfm?Abstract_Id=3013986, s. 567. (12.07.2022).

¹²⁰ Council of Europe, a.g.m., art.10 (1).

¹²¹ Council of Europe, a.g.m., art.10 (2).

yasal ve diğer tedbirlerin alınması da savunulmaktadır.¹²² Bu düzenlemelerde öncelik kadınlara ve çocuklara verilmektedir. Mağdurların mahremiyeti ve kimliği korunmaktadır. Bir çocuk mağdur söz konusu olduğunda kimliğinin veya kimliğinin tespit edilmesini sağlayan bilgilerin medya yoluyla ve diğer herhangi bir yolla ifşa edilmesini önlemek için tedbirler alınmaktadır. Elbette ki çocuğun aile fertlerinin yerinin tespit edilmesinin veya başka bir şekilde çocuğun refahını ve korunmasını sağlamanın gerekli olduğu istisnai durumlar bulunmaktadır.¹²³ İnsan ticareti mağdurlarına sığınma evlerinde veya güvenli yerlerde barınma, sağlık hizmetlerinden yararlanma, psikososyal ve hukuki destek, mesleki eğitim ve işgücü piyasasına erişim gibi imkânların yanı sıra onların temel ihtiyaçlarını karşılayacak geçici mali destek de sağlanmaktadır. Gönüllü geri dönüş programı, mağdura yönelik destek programlarının hemen işletilmesini, o süreçte destek programlarını talep etmeyen mağdurlara sonrasında bu desteğin tekrar sunulabilmesini, mağdurun seyahat etmek istemesi hâlinde ülkesine veya üçüncü bir ülkeye ve gerekli koruma tedbirleri alınarak güvenli çıkışının ve varışının sağlanmasını kapsamaktadır.

Uluslararası hukuk, devletlerin insan ticareti mağdurlarını korumak ve desteklemek için bazı önlemler almasını gerektirmektedir. Ancak bu önlemlerin sınırları kesin olarak belirlenmemiştir.¹²⁴ Birçok durumda insan ticareti mağdurları basitçe görünmezdir. Devletin dikkatini çektiklerinde ise genellikle yasa dışı veya kaçak göçmenlerle karıştırılmaktadır. Bazen bu durum, devletin kendi topraklarında insan ticareti mağdurlarının varlığına katlanmak istememesi/bunları görünür kılmak istememesi nedeniyle de olmaktadır. Çünkü öncelikle, bu insanların insan ticareti mağduru olduğu tespit edilirse, o zaman devlet yetkilileri ülkede insan ticareti sorunu olduğu gerçeğini kabul etmek zorunda kalacaktır. Oysa ki insan ticareti mağduru yasadışı göçmen olarak sunulursa, anavatanına geri gönderilebilmekte, herhangi bir mali kaynak harcanmamakta, sadece istatistiki bilgilerde yer verilmektedir. İnsan kaçakçılığının önlenmesi ve mağdurlara yardım temelinde etkili sorun çözmek içindeneyim, kaynak ve zaman gerekmektedir. Bunlara sahip olmayan devletler de basitçe bu soruna göz yumabilmektedir. Çoğu zaman Rantsev davasının senaryosunda

¹²² Council of Europe, a.g.m., s.32.

¹²³ Council of Europe, a.g.m., art.11 (1).

¹²⁴ T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (21.11.2021).

olduğu gibi kurbanın insan ticareti mağduru olduğu tespit edilmeden ölümler gerçekleşebilmekte ve devlet yeterince koruma sağlayamadığı gerekçesiyle suçlanmaktadır. Uluslararası hukuk, insan ticareti mağdurlarına sağlanacak koruma ve desteğin niteliğini ve düzeyini ise tam anlamıyla ve açıkça tanımlamamaktadır.¹²⁵ Ayrıca insan ticareti suçlarına ceza uygulayacak uluslararası bir organın (mahkemenin) olmaması da en temel sorunlardan biridir.

2.2.3. Prosecution (Kovuşturma)

Suç duyurusunda bulunsun veya bulunmasın mağdur, insan ticareti mağduru olarak tespit edildiği andan itibaren kovuşturma başlanmaktadır.¹²⁶ Kovuşturma süreci kolluk kuvvetleri, sivil toplum kuruluşları ve halk arasında bilgi alışverişi sürecinin başlamasıyla devam etmektedir. Böylece resmî bir soruşturma, ardından bir yargılama başlamakta ve ticari kuruluşlar da suça karışmışsa bunların tüm varlıklarına el konulma olasılığı da bulunmaktadır. Bir devlet, çıkarlarını etkileyen bir insan ticareti suçuna sağladığı destek için bu katkı bariz ve önemli olsa bile nadiren bir başkasını sorumlu tutmaktadır. Rusya, Rantsev davasındaki başarısızlıklarından dolayı Kıbrıs'ı suçlayarak mahkûm ettirmeye çalışmamış aslında kurbanın babası talep edene kadar dava hakkında bilgi bile talep etmemiştir. Kıbrıs ise Rus makamları tarafından sunulan karşılıklı adli yardım talebine yanıt vermeye yanaşmamıştır.¹²⁷ Bu dava bunun bir örneğidir. Birincisi, mağdur öldürüldüğü için bunun bir insan kaçakçılığı vakası olduğunu kanıtlamak zordur. Kız resmi olarak Kıbrıs'ta olduğundan ve şikayette bulunmadığından, akıl sağlığı yerinde görüldüğünden, baskı veya sömürü altında olduğunu kanıtlamak zordur. Bu nedenle, hiçbir ülke doğrudan suçu üstlenememektedir. Çünkü Rusya bu gelişmeleri tahmin edememiştir ve Kıbrıs da Rantseva'nın tehlikede olduğuna dair tanıklık edememiştir. Dolayısıyla bu konularda yeterince sorumluluk almak istemeyen devletler konuyu görünmez kabul etmeye çalışmaktadırlar.

¹²⁵ Anne Gallagher, *Human Rights And Human Trafficking*, 2017, https://Papers.Ssrn.Com/Sol3/Papers.Cfm?Abstract_Id=3013986 , S. 567. (12.07.2022).

¹²⁶ Council of Europe, a.g.m., s.27.

¹²⁷ Gallagher, s. 567.

2.3. İnsan Ticaretiyle Mücadelede Birleşmiş Milletler

BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR)¹²⁸, BM'nin insan hakları konusunda yetkili özel yapılarından biridir. OHCHR, insan ticaretiyle mücadelede aktif rol oynamaktadır. İnsan ticareti, İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine İlişkin Tavsiye Edilen İlkeler ve Kılavuzlarda (Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking) açıkça ifade edilmiştir. OHCHR özel raportörü (Special rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences)¹²⁹, BM İnsan Hakları Konseyi'ne¹³⁰ insan ticareti, özellikle kadın ve çocuklara yönelik insan ticareti ve insan hakları ihlalleriyle ilgili destek vermektedir. Özel raportör, çağdaş kölelik biçimleriyle ilgili iddia edilen insan hakları ihlalleri hakkında bilgi ve şikâyetleri almaktadır. Bu şikâyetlere yanıt olarak özel raportör, iddia hakkında yorumda bulunmak, açıklama talep etmek, hükûmete uluslararası yükümlülüklerini hatırlatmak veya hükûmetin durumu düzeltmek amacıyla attığı adımlar hakkında bilgi talep etmek için ilgili hükûmetle temasa geçebilmektedir. Tüm yazışmalarda özel raportör davanın gerçekleri hakkında herhangi bir sonuç çıkarmamaya özen göstermektedir. Bunun yerine sadece hükûmete insan haklarının ihlal edilmemesini sağlaması için baskı yapmaktadır.¹³¹ Çağdaş kölelik biçimleri özel raportörü, ülke içinde yerinden edilmiş kişiler, sığınmacılar ve mülteciler de dâhil olmak üzere tüm yerinden edilmiş kişileri sömürüye ve çağdaş kölelik biçimlerine karşı savunmasız hâle getiren faktörleri tanımlamaktadır.¹³² OHCHR, 1991 yılında Genel Kurul tarafından kurulan Birleşmiş Milletler Gönüllü Güven Fonu'nu da yönetmektedir. Fon, modern kölelik biçimlerinin kurbanlarına küçük hibeler sağlamaktadır. BM Gönüllü Güven Fonu'nun insan ticaretiyle mücadelede isteğe bağlı tedbirler aldığı, insan ticareti mağdurlarını

¹²⁸ *Office of the High Commissioner for Human Rights (İnsan Hakları Yüksek Komiserliği), Birleşmiş Milletler'in insan hakları yetkilisidir.*

¹²⁹ Nedenleri ve sonuçları dâhil olmak üzere çağdaş kölelik biçimlerine ilişkin özel raportör, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi tarafından denetlenen tematik özel prosedürlerden biridir.

¹³⁰ İnsan Hakları Konseyi, 2006 yılında Genel Kurul'a bağlı olarak kurulmuştur.

¹³¹ International Justice Resource Center, *Special Rapporteur On Contemporary Forms Of Slavery, Including Its Causes And Its Consequences*, <https://ijrcenter.org/un-special-procedures/special-rapporteur-on-contemporary-forms-of-slavery-including-its-causes-and-its-consequences/>, (22.12.2021).

¹³² United Nations, *Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences*, 2020, <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-slavery>. (02.06.2022).

desteklemek için etkinlikler düzenlediği, bilgi sunduğu ve programlar düzenlediği söylenebilir.¹³³

2020 yılında OHCHR özel raportör BM İnsan Hakları Konseyi'ne koronavirüs (COVID-19) pandemisi bağlamında ortaya çıkan akut sorunlarla ilgili bilgi vermiştir. Bu rapora göre, insan ticareti suçu akut sorunlardan biridir. Haziran 2021'de özel raportör, İnsan Ticaretine Karşı Kurumlar Arası Koordinasyon Grubunun resmî ortağı olmuştur. Çağdaş kölelik biçimleri konusunda BM Gönüllü Güven Fonu ile yakın iş birliği içinde çalışmıştır.¹³⁴ 2002 yılında BM İnsan Hakları Yüksek Komiseri, BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi'ne bir dizi ilke ve kılavuz içeren insan ticareti hakkında bir rapor sunmuştur. Rapor, insan ticareti konusunda pratik, hak temelli politika rehberliğine duyulan açık ihtiyaca Yüksek Komiserlik Ofisi'nin bir yanıtı niteliğindedir. Bu rapor, 4 başlık ve 17 temel ilkeyi içermektedir.¹³⁵ Bu başlıklar:

1. İnsan haklarının önceliği
2. İnsan ticaretinin önlenmesi
3. Koruma ve yardım
4. Cezai kovuşturma, ceza ve zararın tazmini

2018 yılına ait Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC)¹³⁶ İnsan Ticareti Küresel Raporu'na göre özellikle silahlı çatışmaların yaşandığı bölgelerde zorla evlendirme yoluyla insan ticaretinin yaşandığı vurgulanmıştır. Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)¹³⁷, çocuk yaşta evliliği ekonomiye zarar veren, nesilden nesile aktarılan bir olgu olarak değerlendirmiştir. 2018 tarihli UNICEF araştırmasına göre, erken yaşta evlenen çocukların sayısının yılda yaklaşık 12 milyon olduğu tahmin edilmektedir. Günümüzde dünya çapında yaşayan yaklaşık 650 milyon

¹³³ United Nations Human Rights Office of High Commissioner, *The United Nations Voluntary Trust Fund on Contemporary Forms of Slavery*, <https://www.ohchr.org/en/about-us/funding-and-budget/trust-funds/united-nations-voluntary-trust-fund-contemporary-forms-slavery>, 2021 (15.08.2022).

¹³⁴ United Nations, a.g.e., s.14.

¹³⁵ ООН, Глобальный план действий Организации Объединенных Наций по борьбе с торговлей людьми, https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/gp_trafficking.shtml, 2010. (13.09.2022).

¹³⁶ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), uyuşturucu, organize suç, yolsuzluk ve terörizme karşı mücadele eden BM organı.

¹³⁷ United Nations Children's Fund (UNICEF), dünya çapında çocuklara insani ve gelişimsel yardım sağlamaktan sorumlu bir Birleşmiş Milletler kuruluşudur.

kadının çocuk yaşta evlendirildiğinden bahsedilmiştir.¹³⁸ 2010 yılında BM Genel Kurulu, insan ticaretinin önlenmesi, insan ticareti mağdurlarının korunması ve onlara yardım edilmesi, insan ticareti suçlarının kovuşturulması, bu konuda işbirliğinin güçlendirilmesine ilişkin hükümler içeren BM İnsan Ticaretiyle Mücadele Küresel Eylem Planı'nı kabul etmiştir.¹³⁹

2.4. Uluslararası Polis Teşkilatı'nın İnsan Ticaretiyle İlgili Uygulamaları

Küresel düzeyde Uluslararası Polis Teşkilatı (INTERPOL)¹⁴⁰, cinsel sömürü amaçlı kadın ticaretiyle mücadele konusunda uzmanlardan oluşan bir çalışma grubu kurmuştur. Interpol'e üye 195 devletin kolluk kuvvetlerinin temsilcilerine açık olan bu yapının¹⁴¹ çalışma alanlarından biri de insan ticaretiyle mücadeledir. Bu çalışma alanının amacı, insan ticareti alanında kolluk kuvvetleri arasında iş birliğini geliştirmek, farkındalık yaratmak ve cinsel istismar amacıyla kadın ticareti ile ilgili suçlarla mücadelede en iyi uygulamaları geliştirmektir. Grup, polis memurlarının insan ticareti konusunda eğitilmelerini sağlamak amacıyla uygulama kılavuzu geliştirmiş, küresel bir iletişim sistemi ve polis veri hizmetleri sağlamıştır. 2006 yılında Interpol, kolay bilgi alışverişi için standart bir format sağlamak amacıyla Yasadışı Raporlama Hizmeti oluşturmuştur. Burada insan taşımacılığı ve insan ticaretine ilişkin veriler bulunmaktadır. Interpol Global Polis İletişim Sisteminin tüm yetkili kullanıcılarının bu hizmete erişimi vardır.¹⁴² Interpol'ün insan ticaretiyle ilgili ana faaliyetleri arasında insan ticaretine karışan kişiler hakkında soruşturmalar sırasında bu kişilerin uluslararası bağlantılarının belirlenmesine yardımcı olmasını sağlayan operasyonel bilgi takas odası bulunmaktadır. Kriminal polis memurları, Interpol'ün ulusal merkez büroları ve alt bölge büroları ile iş birliği içinde uluslararası temas ağı kurmaktadır.¹⁴³

¹³⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *2018 Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadele Yıllık Raporu*, https://www.goc.gov.tr/kurumlar/goc.gov.tr/yayinlar/kitapcik-raporlar/2018_1%cc%87nsan_ticaretiyle_mu%cc%88cadele_yillik_raporu.pdf, 2019 (10.10.2022).

¹³⁹ Генеральная Ассамблея ООН, *Глобальный План Действий Организации Объединенных Наций По Борьбе С Торговлей Людьюми*, https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/gp_trafficking.shtml, 2010 (12.09.2022).

¹⁴⁰ The International Criminal Police Organization (INTERPOL), yolsuzluk, insan kaçakçılığı, organize suçlar, uyuşturucu kaçakçılığı, terörizm vb. suçlarla mücadele eden hükümetler arası bir kuruluştur.

¹⁴¹ Interpol, What Is Interpol?, <https://www.interpol.int/who-we-are/what-is-interpol>, (21.01.2022).

¹⁴² УПН ООН, *Сборник Методических Пособий По Вопросам Борьбы С Торговлей Людьюми*, <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP-Toolkit-Russian.pdf>, 2008. (14.09.2022).

¹⁴³ УПН ООН, <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP-Toolkit-Russian.pdf>, 2008. (15.09.2022).

Interpol'ün ana faaliyetlerinden biri her türlü sömürüyle mücadele etmek ve çocukları korumaktır. Interpol bu konuda devletlerin kolluk kuvvetlerini desteklemektedir. Interpol, kurbanları soruşturmak ve onlarla röportaj yapmak için yeni yöntemler de içeren aktif çalışmalar yürütmektedir.¹⁴⁴ Bu şekilde etkili vaka çözümü için yenilikçiliğini ve bilgi sistemini geliştirmektedir. Interpol, küresel istihbarat paylaşımı için genişleyen araç ve sistemlerin yanı sıra küresel operasyonlar da yürütmektedir. İnsan ticareti ağlarını yok etmek ve ortadan kaldırmak için somut eylemler gerçekleştirmektedir. Bunun örneklerini 2016'da Spratacus Operasyonu (Güney ve Kuzey Amerika'daki 25 ülkeden polis, 7 organize suç şebekesini ortadan kaldırmıştır), 2015'te Akoma (Batı Afrika'da sömürülen 75 çocuk kurtarılmıştır), 2022'de Storm Makers (yaklaşık 80 insan kaçakçılığı kurbanı kurtarılmıştır) ve 3.000'den fazla yasa dışı göçmenin kurtarılması faaliyetlerinde görebilmek mümkündür.¹⁴⁵

2.5. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı ve İnsan Ticaretiyle Mücadele

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), güvenlik meseleleriyle ilgilenen bir Avrupa kuruluşudur. AGİT'e içlerinde Türkiye'de olmak üzere Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya'dan 57 katılımcı devlet üyedir.¹⁴⁶ AGİT silahların kontrolü, terörizm, enerji güvenliği, insan ticareti, demokratikleşme gibi ortak güvenliği etkileyen konuları ele almaktadır.¹⁴⁷ AGİT'in önemli organlarından biri, örgüte üye tüm ülkelerin 300'den fazla parlamenterinden oluşan Parlamenterler Meclisi'dir.¹⁴⁸ Görevi, Avrupa merkezli güvenlik sorunlarını tartışmak, AGİT'in çalışmalarıyla ilgili karar ve tavsiyeleri kabul ederek örgüt faaliyetlerine parlamenterlerin katılımını teşvik etmektir. Örgüt, Genel Sekreterin başında olduğu bir Sekreterlik tarafından yönetilir. Genel Sekreterin görevi, AGİT'in yapılarının ve operasyonlarının yönetimi ve örgütün uluslararası alanda temsilidir.¹⁴⁹ Sekreter, örgütün faaliyetlerinin operasyonel ve idari desteğinden de sorumludur. Örgüt, 2003 yılında bir büro kurmuş ve katılımcı devletlere insan

¹⁴⁴ INTERPOL, <https://www.interpol.int/Who-we-are/What-is-INTERPOL>, (21.01.2022).

¹⁴⁵ Interpol, *121 arrests in operation against migrant smuggling and human trafficking – INTERPOL*, 2022, <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/121-arrests-in-operation-against-migrant-smuggling-and-human-trafficking-INTERPOL>. (02.06.2022).

¹⁴⁶ OSCE, *Who we are*, <https://www.osce.org/who-we-are>, (12.12.2021).

¹⁴⁷ Bkz., OSCE, <https://www.osce.org/who-we-are>, (12.12.2021).

¹⁴⁸ ОБСЕ, *Институты и структуры*, <https://www.osce.org/ru/institutions-and-structures>, (13.12.2021).

¹⁴⁹ Bkz., ОБСЕ, *Институты и структуры*, <https://www.osce.org/ru/institutions-and-structures>.

ticaretiyle mücadelede etkili politikalar geliştirme ve uygulama konusunda yardımcı olmak için İnsan Ticaretiyle Mücadele Özel Temsilcisi ve Koordinatörü (Office of the Special Representative and Co-ordinator for Combating Trafficking in Human Beings (CTHB)) pozisyonunu oluşturmuştur.¹⁵⁰ Buna ek olarak CTHB, AGİT içinde insan ticaretiyle mücadele çabalarını koordine etmekte ve diğer uluslararası kuruluşlar ve ilgili sivil toplum aktörleri ile iş birliği yapmaktadır. AGİT, hem ağır bir insan hakkı ihlali hem de bir suç olan insan ticaretiyle mücadeleye aktif olarak katkıda bulunmaktadır. İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi gibi AGİT de “3P” (Protection-Prevention-Persecution) prensipine sahiptir. AGİT, 2013 yılında uluslararası örgütler ve diğer ortaklarla daha fazla iş birliğine duyulan ihtiyacı vurgulayarak prensiplere dördüncü P olan Partnership’i, yani Ortaklıkları eklemiştir.¹⁵¹ Bu nokta, örgütün birçok siyasi taahhüdüne yansımıştır. Katılımcı devletlerin insan ticareti sorununu ele almadaki birincil sorumluluğunu yeniden teyit eden ve belirli alanlarda AGİT kurumlarını, yapılarını ve saha ofislerini zorlayan taahhütler, bu sorunun ele alınması için temel oluşturmaktadır.

2003 yılında AGİT, insan ticaretiyle mücadele alanındaki AGİT katılımcı devletlerinin siyasi taahhütlerini içeren İnsan Ticaretiyle Mücadele Eylem Planı adlı stratejik bir belgeyi kabul etmiştir.¹⁵² Plan, ilgili uluslararası anlaşmalar ve uluslararası kuruluşların en iyi uygulamaları temelinde geliştirilen ileri düzey tavsiyeleri içermektedir. Plan, ayrıca katılımcı devletler tarafından ulusal sevk ve inceleme mekanizmalarının geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlamaktadır. Bu tür mekanizmalar, devlet aktörlerinin sivil toplumla stratejik ortaklık içinde insan ticareti mağdurlarının insan haklarını koruma ve geliştirme yükümlülüklerini yerine getirdikleri ulusal bir işbirliği formatı olarak tanımlanmaktadır.¹⁵³

AGİT Eylem Planı, insan ticaretiyle mücadele çabalarının temelini oluşturan kilit belgedir. Katılımcı devletlere çeşitli insan ticaretiyle mücadele taahhütlerini uygulamak için en iyi yol ve araçlara ilişkin geniş kapsamlı tavsiyelerin yanı sıra AGİT

¹⁵⁰ ОБСЕ, *Борьба с торговлей людьми*, <https://www.osce.org/ru/combating-human-trafficking>, (13.12.2021).

¹⁵¹ Bkz., OSCE, <https://www.osce.org/ru/combating-human-trafficking>.

¹⁵² OSCE, *OSCE Action Plan on Combating Trafficking in Human Beings*, <https://www.osce.org/odihr/23866>, 2003 (14.02.2022).

¹⁵³ Алистратова, Оксана, a.g.m., s. 151.

organlarının bu çabalarda katılımcı devletlere yardımcı olacak açık görevleri içermektedir. Eylem Planı'nın uygulanması, AGİT organlarının uzun vadeli taahhüdü olmaya devam etmektedir. Plan, 1975'ten bu yana katılımcı devletler tarafından verilen siyasi taahhütler ile aşağıda belirtilen alanlarda bu taahhütlerin ulusal düzeyde uygulanmalarına yönelik tavsiyeler arasında doğrudan bir bağlantı kurmaktadır. Bu alanlar insan ticaretinin önlenmesi, mağdur koruma ve yardım, faillerin soruşturulması ve kovuşturulması şeklinde sıralanmaktadır. Bu tavsiyeler, önde gelen uluslararası kuruluşlar ile araştırma ve üretim birlikleri tarafından geliştirilen en iyi uygulamalara ve kılavuzlara dayanmakta ve AGİT kurum ve yapılarının sahadaki deneyimlerinden yararlanmaktadır. Menşei, transit ve varış ülkelerinin hükûmetleri tarafından gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Eylem planı, devletlerin insan ticaretini önlemeye yönelik geniş kapsamlı çabalarında da rol oynayan taban topluluk aktörleri ve bilim ve üretim dernekleri ile aktif olarak iş birliği yapmayı amaçlamakta ve çok çeşitli topluluk aktörlerinin stratejik katılımını sağlamaktadır. İnsan Ticaretiyle Mücadele Özel Temsilcisi ve Koordinatörü, insan ticaretiyle ilgili politika konularında siyasi düzeyde AGİT'i temsil etmektedir. Büronun temel amacı teoriyi pratiğe, taahhütlerin ve eylem planının uygulanmasına dönüştürmektir. Bu çerçevede hükûmetlerle birlikte çalışmak, insan ticaretini engellemede karşılaştıkları zorlukları anlamalarına yardımcı olmak ve bu zorlukların üstesinden gelmek için harekete geçmek, münferit ülkelerin ve uluslararası standartların ihtiyaçlarını karşılayan çözümlere ulaşmak amacıyla insan ticaretiyle mücadelenin organizasyonuna ilişkin kararlar ve politikalar oluşturma ve tavsiyelerde bulunma konusunda hükûmetlere yardım sağlamak, etkili devlet içi ve ulus ötesi iş birliği için gerekli ulusal insan ticaretiyle mücadele yapılarının kurulmasında hükûmetlere yardımcı olmak, sorunun karmaşıklığını ve kapsamlı çözümlere olan ihtiyacı vurgulamak için farkındalık yaratmak, insan ticaretinin tüm boyutlarının, cinsel sömürü amacıyla insan ticaretinin, ev köleliği de dâhil olmak üzere zorla ve gönülsüz çalıştırma amaçlı insan ticaretinin, zorla evlendirme amacıyla insan ticaretinin, organ ticaretinin ve çocuk ticaretinin dikkate alınması hedeflenmektedir.¹⁵⁴ Özel temsilci, insan ticaretiyle mücadele stratejilerinin uygulanmasına yönelik siyasi iradeyi teşvik etmek ve insan ticaretiyle mücadele alanındaki pratik durumu değerlendirmek üzere ülkeleri ziyaret etmektedir. Ayrıca katılımcı devletleri, talep üzerine, insan ticaretiyle

¹⁵⁴ Bkz., ОБСЕ, Борьба с торговлей людьми, <https://www.osce.org/ru/combating-human-trafficking>.

mücadele yasa ve politikalarının uygulanmasında, politika ve yapıların geliştirilmesinde, insan haklarına dayalı yaklaşımların teşvik edilmesinde desteklemektir.¹⁵⁵

2.6. İnsan Ticaretine Karşı Diğer Bölgesel Birliklerin Çalışmaları

2004'te revize edilen Arap Birliği İnsan Hakları (LAS)¹⁵⁶ Şartı bağlamında, "köleliğin ve insan ticaretinin her türlü" yasaklanmıştır ve buna bağlı kalmayanlar cezalandırılabilir. Ayrıca Şart da "hiç kimse hiçbir koşulda kölelik veya kulluk altında tutulamaz" hükmü de kayıt altına almıştır.¹⁵⁷ Şartın 10. Maddesine göre zorla çalıştırma, insan ticareti, insanların fuhuş veya cinsel istismar amacıyla kullanılması, fuhuşu veya diğer herhangi bir şekilde istismar edilmesi veya çocukların silahlı çatışmalarda kullanılması yasaktır.¹⁵⁸ Ancak birçok LAS üyesi devlet tarafından onaylanan uluslararası insan hakları antlaşması yükümlülükleriyle karşılaştırıldığında yine de bu Şart eksik kalmıştır. Afrika'da 2005 yılında Afrika'daki Kadınların Haklarına İlişkin Afrika Birliği İnsan ve Halkların Hakları Şartı'na (ACHPR)¹⁵⁹ Ek Protokolü 15 Afrika ülkesi imzalamıştır. Bu Protokol'ün 20. Maddesi, dul (boşanmış veya eşi ölmüş) kadınların, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye tabi tutulamayacağını, yani dul bir kadının onurunu zedeleyici, küçük düşürücü veya insanlık onurunu zedeleyici davranışlara maruz bırakılamayacağını düzenlemektedir. Dul kadının yeniden evlenme ve kendi seçtiği bir erkekle evlenme hakkı vardır. Ailesinden hiç kimse onu iradesi dışında bir erkekle evlenmeye zorlayamaz. Bu nokta önemlidir, çünkü Afrika'da veya dünyanın birçok yerinde çok sayıda kadın bu zorlamalar nedeniyle insan ticaretinin mağduru olabilmektedir. Protokol'in 3. Maddesine göre, kadınlar seks ticaretinde kullanılmamalıdır. Yani kadınlar seks için satılamayacağı gibi fuhuşa da zorlanamazlar.

¹⁵⁵ Олимпиев, Адмиралова, "Правовое Регулирование Деятельности ОБСЕ В Совершенствовании Механизма Борьбы С Торговлей Людями На Международном Уровне", Москва, *Полицейская И Следственная Деятельность*, С.2 (2014), С. 82.

¹⁵⁶ League Of Arabic States (LAS) 1926'dan beri 22 Arap ülkesinin birliğidir.

¹⁵⁷ Süleyman Dost, "Uluslararası Bir İnsan Hakları Belgesi Olarak Arap İnsan Hakları Sözleşmesi". *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, S.35 (2018), s. 87.

¹⁵⁸ UN Office of the High Commissioner for Human Rights, Arab Charter on Human Rights, 2004, <https://digitallibrary.un.org/record/551368>.(16.05.2022).

¹⁵⁹ African Commission on Human and (ACHPR) ilişkin Protokol 25 Kasım 2005'te yürürlüğe girdi.

Ayrıca kadınlar zorla çalıştırılmamalı, onları küçük düşürücü, insanlık onurlarını zedeleyici hiçbir şey yapmaya da zorlanmamalıdır.¹⁶⁰

Güney Asya Bölgesel İşbirliği Teşkilatı (SAARC)¹⁶¹ da insan ticaretini sorunuyla ilgili düzenlemelere sahiptir. SAARC Kadın ve Çocukların Fuhuş Amaçlı Ticaretini Önleme ve Mücadele Sözleşmesi, Hindistan dahil olmak üzere Güney Asya ülkeler tarafından 2002 yılında imzalanmıştır. Bu Sözleşmenin temel amacı, kadın ve çocuk ticaretinin çeşitli yönleriyle etkili bir şekilde mücadele edilebilmesi için işbirliğini teşvik etmektir, yani kadın ve çocukların uluslararası fuhuş ağlarında, özellikle de fuhuş şebekelerinde kullanılmalarını önlemektir. Sözleşmeye göre taraf devletler, bu tür insan ticareti biçimlerinin kendi ulusal ceza kanunlarına göre suç olarak ele alınmasını sağlamak için etkili önlemler alacak ve bu tür bir suç, tehlikeli niteliğini göz önünde bulundurarak uygun cezai yaptırımlarla cezalandırılabilir hale getirecektir.¹⁶²

2.7. Uluslararası La Strada Örgütü

Kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşu La Strada, insan ticareti mağdurlarına ve sömürülen kişilere destek ve yardım sağlayan özel bir kuruluştur. La Strada, 2004 yılının Ekim ayında kurulmuş ve 1995'ten bu yana var olan gayriresmi bir ağı resmîleştirmiştir.¹⁶³ Kuruluş, 2013 yılı itibarıyla Belarus, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Makedonya, Moldova, Hollanda, Polonya ve Ukrayna'dan üye kuruluşlar ve Amsterdam, Hollanda merkezli bir Uluslararası Sekreterliği içermektedir. Sekiz üye ülkenin her birinde program, bağımsız insan hakları temelli sivil toplum kuruluşları tarafından uygulanmaktadır.¹⁶⁴ La Strada'nın temel amaçları bilgi toplamak, araştırma

¹⁶⁰ African Union , *Protocol To The African Charter On Human And People's Rights On The Rights Of Women in Africa*, 2005, https://www.peacewomen.org/assets/file/Resources/NGO/hr_protocoltotheafricancharteronhumanandpeoplesrightsontherightsofwomeninafrica_2003.pdf. (13.05.2022).

¹⁶¹ South Asian Association for Regional Cooperation (SAARC), 2002 yılında Güney Asya ülkeleri tarafından kurulmuş bir örgüttür.

¹⁶² The South Asian Association For Regional Cooperation , *Saarc Convention On Preventing And Combating Trafficking In Women And Children For Prostitution*, 1997, <https://evaw-global-database.unwomen.org/-/media/files/un%20women/vaw/full%20text/asia/south%20asian%20association%20for%20regional%20cooperation/saarc%20convention%20on%20preventing%20and%20combating%20trafficking%20in%20women%20and%20children%20for%20prostitution.pdf?vs=3229>. (02.06.2022).

¹⁶³ La Strada, <https://lastrada.md>, 2022 (15.10.2022).

¹⁶⁴ Global Alliance Against Traffic in Women, *LSI: Main Challenges in Addressing Trafficking in Persons in Europe*, <https://www.gaatw.org/members-old/featured-members-of-the-forthnight/751-lsi-main-challenges-in-addressing-trafficking-in-persons-in-europe>, 2013 (22.10.2022).

yapmaktır. La Strada'nın bireysel vakalar ve insan ticareti kalıpları hakkında ulusal düzeyde veri toplamak için çevrim içi bir veri tabanına sahip bir Uluslararası Sekreterliği bulunmaktadır.¹⁶⁵ Uluslararası La Strada Örgütü, hükûmet dışı örgüt ağlarından Kadın Trafiğine Karşı Küresel İttifak (Global Alliance Against Traffic in Women)¹⁶⁶ üyesidir. 2010 yılının Temmuz ayında La Strada'ya BM Ekonomik ve Sosyal Konseyi (ECOSOC) tarafından danışmanlık statüsü verilmiştir.¹⁶⁷ Danışmanlık statüsü, La Strada'ya ECOSOC'un yanı sıra BM Sekreterliği gibi BM içindeki diğer organların çalışmalarına aktif olarak katılma hakkı tanımıştır. Uluslararası La Strada Örgütü'nün BM üye devletleriyle istişare etmesine ve insan ticareti alanındaki endişeleri ve fikirleri tartışmasına izin verilmiştir. Uluslararası La Strada aynı zamanda AGİT İttifakı Uzman Koordinasyon Ekibi ve AB Temel Haklar Ajansı Platformu'nun bir üyesidir ve Avrupa Konseyi'ne katılım statüsüne sahiptir.¹⁶⁸ La Strada, insan ticaretiyle mücadele faaliyetlerinde AB ve BM organları ile iş birliği yapmaktadır. 2009'dan 2012'ye kadar La Strada, Uluslararası Kölelik Karşıtı Örgüt (Anti-Slavery International)¹⁶⁹ ile birlikte "Comp.act" adlı üç yıllık bir Avrupa projesini hayata geçirmiştir.¹⁷⁰ Projenin amacı adalete erişimi iyileştirmek ve insan ticaretine maruz kalan kişilerin tazminatını garanti altına almaktır. Proje, Avrupa Konseyi ve AGİT Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Ofisi'nden (The Office for Democratic Institutions and Human Rights- ODIHR)¹⁷¹ kurumsal destek almıştır. Organizasyon ayrıca GRETA ile yakın iş birliği içinde çalışmaktadır (Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin uygulanmasının izlenmesinden sorumludur). Uluslararası La Strada Örgütü, Avrupa'da insan ticaretine maruz kalmış 4000'den fazla

¹⁶⁵ Bkz., Global Alliance Against Traffic in Women, <https://www.gaatw.org/members-old/featured-members-of-the-forthnight/751-lsi-main-challenges-in-addressing-trafficking-in-persons-in-europe>.

¹⁶⁶ Global Alliance Against Traffic in Women (GAATW), dünyanın tüm bölgelerinden insan ticaretiyle mücadele eden 80'den fazla sivil toplum kuruluşundan oluşan bir ağıdır.

¹⁶⁷ Bkz., Global Alliance Against Traffic in Women, <https://www.gaatw.org/members-old/featured-members-of-the-forthnight/751-lsi-main-challenges-in-addressing-trafficking-in-persons-in-europe>.

¹⁶⁸ La Strada, <https://lastrada.md>, 2022 (15.10.2022).

¹⁶⁹ Dünyanın en eski uluslararası insan hakları örgütü 'Anti-Slavery' 1839 yılında kurulmuş. Her türlü köleliği ve kölelik benzeri uygulamaları ortadan kaldırmak için çalışmaktadır.

¹⁷⁰ COMP.ACT, La Strada International, Anti-Slavery International ve ortakları tarafından adalete erişimi iyileştirmek ve insan ticaretine maruz kalan kişilerin tazminatını garanti altına almak için bir girişimdir. COMP.ACT, 13 Avrupa ülkesindeki ortaklar tarafından yürütülmektedir. İnsan ticaretine maruz kalmış kişilere doğrudan yardım sunan kar sivil toplum kuruluşlarından oluşan bir Avrupa koalisyonudur.

¹⁷¹ ODIHR, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı'nın güvenliğin "insani boyutu" ile ilgilenen başlıca kurumudur.

kişiyi yardım etmeye destek olmuş, bilgi sağlanmasına ve farkındalık yaratılmasına katkıda bulunmuştur.¹⁷²

3.COVID-19 SÜRECİNİN İNSAN TİCARETİNE ETKİSİ

Küresel salgın, yeni güvenlik açıklarının yanı sıra sonuçları birbirine bağlı ve küreselleşen dünyada daha da ağırlaşan suçlar/suçlular için sayısız fırsat yaratmıştır. 2020 yılına insan ticaretiyle mücadeleyle ilgili bir dizi sorunu gündeme getiren COVID-19¹⁷³ pandemisi damgasını vurmuştur. COVID-19 salgını, insan ticareti de dâhil olmak üzere dünya çapında insan hakları ve ekonomik kalkınma üzerinde benzeri görülmemiş etkileri olan bir sağlık krizidir. COVID-19 pandemisi sırasında seyahat kısıtlamaları, uluslararası uçuş iptalleri ve koronavirüsün yayılmasını engellemek için alınan diğer önlemler, insan ticareti mağdurlarına kaçacak hiçbir yer ve yardım isteyecek hiç bir kurum/kimse bırakmamıştır.¹⁷⁴ Tüm bu kısıtlamalara rağmen bir dizi sivil toplum kuruluşunun mağdurlara temel hizmetler sunmaya devam ettiği görülmektedir.¹⁷⁵ Suçlular aktif olarak sosyal ağlarda ve diğer çevrimiçi platformlarda ustalaştı. İş ilanları yayınlamak gibi yöntemlerle. Pandemi sırasında pornografik içerik kullanan işler talebi önemli ölçüde artmıştır.

Pandemi döneminde uygulanan yasaklar ve kısıtlamalar nedeniyle insan tacirlerinin mağdurlarının faillerden kaçma olasılığı daha düşmüştür. Kurtarılanların çoğu evlerine dönememiş ve aylarca yabancı ülkelerdeki barınaklarda kalmış ve tekrar kaçakçıların eline düşmüşlerdir. Bazı ülkelerde mağdur destek ve koruma hizmetleri kapatılmış veya sınırlı olarak işletilmiş, bu durumda insan ticareti mağdurlarını çok olumsuz etkilemiştir. Bazı ülkelerde uzmanlaşmış insan ticaretiyle mücadele birimlerinden polis memurları, COVID-19'un yayılmasını kontrol altına almak için

¹⁷² Uncaccoalition, *International La Strada Association*, <https://uncaccoalition.org/anti-corruption-platforms/southeast-europe/netherlands/international-la-strada-association/>, 2022 (16.10.2022).

¹⁷³ Pandemi Covid-19 (koronavirüs) virüsünün yayılmasından kaynaklanmaktadır. Virüsün ilk olarak Aralık 2019'da Çin'in Wuhan kentinde tespit edildiği bildirilmiştir. 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü bu salgını pandemi ilan etmiştir. COVID-19 virüsünün yayılmasını engellemek için katı önlemlerin alınması (zorla kendi kendine izolasyon, karantina, sınırların ve endüstrilerin kapatılması, ülkeler arasındaki hava trafiğinin kısıtlanması), kontrolsüz insan ticareti üzerinde de dâhil olmak üzere bir etki yaratmaya başlamıştır.

¹⁷⁴ OOH, *Вспышка коронавируса — чрезвычайная ситуация международного значения*, <https://www.un.org/ru/coronavirus>, (11.11.2021).

¹⁷⁵ UNODC, *Coronavirus disease (COVID-19) - UNODC updates*, <https://www.unodc.org/unodc/en/covid-19.html>, (11.11.2021).

ulusal çabalara katılmak zorunda kalmıştır. Bu durum da ticarilerin tam olarak yakalanmasını ve ceza almasını azaltmıştır.¹⁷⁶

Bununla birlikte COVID-19 ile ilgili tanımlanan zorluklar oldukça büyüktür ve doğası gereği uzun vadelidir. Pandemi sürecini yürütmek için gerekli olan çalışmalar hükûmetler, sivil toplum kuruluşları, özel sektör liderleri, hayatta kalan liderler ve diğerleri arasında sürekli iş birliğini gerektirmektedir. İnsan tacirleri pandeminin de etkisiyle kötüleşen ekonomik ve sosyal etkiler nedeniyle bunlara karşı direnemeyen çok sayıda insanı hedef olarak almıştır. Bu hedef evlerine kapanan insanları, ciddi mali desteğe ihtiyaç duyan haneleri ve kayıt dışı sektörlerdeki işçileri de içermektedir.

Covid-19 sürecinde dünyadan gelen haberler insan ticaretinin boyutlarının yaşanan sağlık, ekonomik ve sosyal sorunların da etkisiyle ne kadar genişlediğini ortaya koymaktadır. Örneğin Hindistan ve Nepal'de genellikle yoksul ve kırsal bölgelerden gelen kızların ekonomik sıkıntı dönemlerinde ailelerine destek olmak için okulu bıraktığı görülmektedir. Ancak bu kızların bazılarının salgın sürecinde para karşılığında evlenmeye, diğerlerinin de ekonomik kayıplarını gidermek için insan tacirlerinin eline geçerek çalışmaya zorlandıkları raporlarda yer almıştır.¹⁷⁷ Farklı ülkelerden örgütler, COVID-19 nedeniyle insan ticareti mağdurlarına yapılan tüm yardımların durdurulduğunu veya bazı destek hizmetlerinin iptal edildiğini, bireysel fonlarda da kesintilere gidildiğini bildirmişlerdir. AGİT ve BM Kadın Birimi tarafından yürütülen ortak bir araştırmaya göre ankete katılan 385 insan ticaretiyle mücadele kuruluşunun yalnızca %24'ü pandemi sürecinde tam kapasiteyle çalışmaya devam edebilmiştir.¹⁷⁸ COVID-19'un milyonlarca insanın savunmasızlığını artırdığı ve insan ticaretiyle mücadele çabalarını olumsuz etkilediği açıktır. Ancak bu konuda elimizde oldukça az ve somut bilgi bulunmaktadır.

Uluslararası kuruluşlar tarafından, COVID-19'un insan ticaretiyle mücadele çabaları üzerindeki etkisine ilişkin kapsamlı değerlendirmeler yapılmış ve bu süreçte insan ticaretine yönelik politikaların nasıl uyarlanabileceği ve kaynakların

¹⁷⁶ Организация Объединённых Наций, *Торговля людьми процветает во время кризиса*, <https://news.un.org/ru/story/2021/07/1406072>, 2021. (14.09.2022).

¹⁷⁷ Department Of United States of America, *Trafficking In Persons Report*, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/09/TIPR-GPA-upload-07222021.pdf>, 2021. (13.10.2022).

¹⁷⁸ Bkz., Department Of United States of America, *Trafficking In Persons Report*, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/09/TIPR-GPA-upload-07222021.pdf>

yönlendirilebileceği alanlar belirlenmiştir.¹⁷⁹ 2 Nisan 2020'de İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanları Grubu (GRETA), pandemi sırasında insan ticareti mağdurlarının hak ve güvenliklerinin etkin bir şekilde korunması çağrısında bulunan bir bildiri yayınlamıştır.¹⁸⁰ GRETA, Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'nin olağanüstü hâllerde de uygulanmaya devam ettiğini ve Sözleşmeye göre taraf devletlerin insan ticareti mağdurlarını tespit etmek ve onlara fiziksel açıdan yardımcı olacak önlemleri almakla yükümlü olduğunu vurgulamıştır. Burada bahsedilen iyileşme, güvenlik ve korunma ihtiyaçlarını dikkate alan psikolojik ve sosyal anlamda iyileşmedir.¹⁸¹ COVID-19 pandemisinin neden olduğu çevrim içi çocuk cinsel istismarı ve sömürsünde yaşanan büyük artış hız kesmeden devam etmiştir. Bir çok çocuk mağdurun istismar görüntüleri açığa çıkmıştır. Failler, çevrim içi platformlar veya ağlar aracılığıyla dağıtılan mağdurun görüntüleri ile etkileşimlerini kaydetmişlerdir. COVID-19 karantina önlemleri, insan tacirlerinin eline geçen çocuk ve kadınlara yönelik Dark Web (Karanlık web)¹⁸² forumlarında cinsel sömürü ve çocuk istismarı ile ilgili faaliyetlerin artmasına neden olmuştur. Çünkü okullar kapalıyken çocuklar online eğitime geçmiştir. Bu onları internette daha fazla zaman geçirmeye zorlamıştır. Pek çok çocuk öz disipline sahip olmadığı ve ebeveynleri tarafından kontrol edilmediği için ilgilerini çeken çeşitli siteleri ziyaret etmektedir. Ayrıca sosyal ağlarda, çocuklar izole oldukları için de yeni iletişim ve deneyimler aramaktadır. Dolayısıyla bu süreçlerde çocuklar bir suçlunun tuzağına düştüklerinin bile farkında olmamaktadırlar. Maruz Kalma Operasyonu, 2017 yılında uluslararası bir çocuk cinsel istismarı veri tabanına yüklenen ve bir şüpheli tarafından birkaç karanlık web forumunda yüz binlerce kayıtlı kullanıcıyla paylaşılan materyallerle başlatılmıştır.¹⁸³

Hükûmetler, pandemi ile mücadeleye kaynak ayırmış ve polis, normal operasyonel kapasiteleri üzerinde olumsuz etkisi olan karantina koşullarını (örneğin

¹⁷⁹ Bkz., Department Of United States of America, *Trafficking In Persons Report*, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/09/TIPR-GPA-upload-07222021.pdf>

¹⁸⁰ Council of Europe, *GRETA statement Covid-19*, 2020, <https://rm.coe.int/09000016809e126a.02.06.2022>.

¹⁸¹ Council of Europe, *GRETA statement Covid-19*, 2020, <https://rm.coe.int/09000016809e126a.02.06.2022>.

¹⁸² Dark web, barındırıldıkları sunucunun gizli bir ip adresine sahipken, herkese açık olan bir dizi web sitesini ifade eder.

¹⁸³ Modern Slavery and Human Rights, *Policy brief: Impact of the Covid-19 pandemic on modern slavery*, 2021, <https://modernslaverypec.org/assets/downloads/Modern-Slavery-PEC-Policy-Brief-Impact-of-Covid-19-on-MS.pdf>. (06.06.2022).

sosyal mesafeyi korumak) uygulamak için yeni sorumluluklar üstlenmiştir. Bu koşullar altında insan ticareti soruşturmasının daha az öncelikli hâle gelmesi, şüpheli kişiler ve vakalar üzerindeki aktif kontrollerin sayısının azalması riskini doğmuştur. Bu da tutuklamaları, soruşturmaları, kovuşturmaları ve mahkûmiyetleri etkileyerek insan tacirlerinin daha düşük tespit ve kovuşturma riskiyle faaliyet gösterebilecekleri bir sanal cezasızlık ortamına yol açmıştır.¹⁸⁴ Pandeminin etkileri, insan ticareti mağdurlarını daha savunmasız hâle getirerek onları tespit etmeyi ve desteklemeyi zorlaştırmıştır. Sokağa çıkma önlemleri ve sosyal kısıtlamalar, özellikle çocukların çevrim içi sömürüsü olmak üzere bazı sömürü biçimlerinde artışa yol açmıştır. Ayrıca işgücü sömürüsü bağlamında yüksek riskli sektörler olması, şeffaf olmayan işe alım prosedürleri, düşük beceri gereksinimleri ve düşük ücretler nedeniyle özellikle tarım ve gıda endüstrisi insan tacirleri için elverişli koşullar yaratmıştır. Birden fazla alt yükleniciye sahip uzun tedarik zincirleri ile karakterize edilen endüstriler de insan ticareti ve sömürü riskini arttırmıştır.

4. İNSAN TİCARETİ VE SİBER TEHDİTLER

2020 yılında pandeminin ortaya çıkmasıyla birlikte internet üzerinden gelişen insan ticareti temelinde aktif bir suç dalgası yaşanmıştır. İnternet teknolojilerinin insan ticareti yapmak için kullanılma yolları mağdurların profiline, grubun büyüklüğüne ve insan tacirlerinin kendilerinin “siber uzmanlık” düzeyine bağlı olarak değişmektedir. İnternet destekli insan ticareti vakalarının çoğu küçük ölçekte araştırılmakta ve kayıt altına alınabilmektedir Yukarıda da anlatıldığı gibi, özellikle çevrim içi alanlarda insan ticareti çocuklar ve pornografi üzerinden yürütülmektedir. Ayrıca web alanı insan tacirleri arasındaki para transferlerini sağlamak ve sosyal medyanın amaçları için kullanılmasında da işeseldir.¹⁸⁵ Gelişmiş teknoloji, insan tacirlerinin operasyonlarını büyütmelerine olanak tanımıştır. Örneğin, Türkiye’de Covid-19 salgını sırasında öne

¹⁸⁴ UNODC, *Влияние Пандемии Covid-19 На Ситуацию, Связанную С Торговлей Людьюми*, 2021, https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/HTMSS_Thematic_Brief_on_COVID19_-_RU.pdf. (10.06.2022).

¹⁸⁵ Athanassia Sykiotou, *Cyber trafficking: recruiting victims of human trafficking through the net*, 2017, http://crime-in-crisis.com/en/wp-content/uploads/2017/06/74-SYKIOTOU-KOURAKIS-FS_Final_Draft_26.4.17.pdf, ss.1556. (07.06.2022).

ıkan olaylardan biri, kaçırılan ocukların Trendyol pazarında satılmaya çalışılmasıdır.¹⁸⁶

Teknoloji, potansiyel kurbanların tanımlanmasını, yerini ve temasını kolaylaştırmakta büyük rol oynayabilmektedir. İşlemin türüne bağlı olarak farklı mekanizmalar çalışmaktadır. Cinsel sömürü amacıyla işe alım bağlamında birkaç katılımcı devlet, insan ticaretiyle ilgili iş ilanları vakalarını tespit etmiş ve sosyal medya platformlarının yanı sıra flört uygulamaları aracılığıyla işe alım kanıtları bulmuştur. Bu konuda geliştirilen ortak stratejilerden biri sözde "sevgili ocuk" yöntemidir. Bu yöntem kapsamında insan tacirinin potansiyel bir kurbanı belirlediği ve onlarla çevrim içi bir platform aracılığıyla iletişim kurduğu, hobilerini ve ilgi alanlarını, ayrıca ailelerini tanıdıkı bir tür çevrim içi insan ticareti geliştirilmiştir.

Birçok ülkeden şantaj mağdurları vakalarıyla ilgili birçok bilgi gelmektedir. Bu bilgilerde insan tacirlerinin özellikle çocukları tuzağa dűřürmek için evrimii platformları kullandıkları, onlarla ilgili öncelikle sıradan bilgiler topladıkları, sonra bu bilgilerle tehdit ederek çıplak fotoğraf ve videolarını istedikleri sonra bunlarla o çocukları/gençleri tehdit ederek fuhuşa zorladıkları görölmektedir. Suçluların ayrıca potansiyel kurbanlara yaklaşmak için çevrim içi oyunları kullandıkları tespit edilmiştir. Mevcut bilgiler, teknoloji kullanımının yüz yüze yöntemlerin yerini almak yerine onları tamamladıklarını ortaya koymaktadır. Böylelikle teknoloji ve kişisel etkileşimin entegre olduğu görölmektedir. lkelerden gelen bilgilerde, internet kullanarak insan ticareti vakalarının tespit edilmesi için çeşitli stratejilerin kullanıldığı belirtilmiştir. Yaygın olarak atıfta bulunulan bir strateji, forumlarda ve Dark Web ağları dâhil olmak üzere tüm internet üzerinden izlemelerin yapılmasıdır. Bazı lkeler, internet görevli özel uzmanlık birimleri yani "siber devriyeler" (Cyber Patrol)¹⁸⁷ oluşturmuştur. Bölgesel ve ulusal bazı yargı organlarında gizli çevrim içi soruşurmaya (siber izinsiz giriş) izin verilmektedir. Web sitelerinden bilgi almak için özel olarak tasarlanmış web araştırma araçları, bazı kolluk kuvvetleri tarafından özellikle yetişkinlere yönelik sunulan hizmetler web sitelerindeki riskleri ve güvenlik açıklarını belirlemek için bilinçli bir

¹⁸⁶ Yeniçağ, *Trendyol'dan, ocuk satışıyla ilgili açıklama*, 2020, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/trendyoldan-cocuk-satisiyla-ile-ilgili-aciklama-289204h.htm>. (13.06.2022).

¹⁸⁷ Kolluk kuvvetleri tarafından arama motorları, evrimii tarama ve diğer teknik araçlar kullanılarak yapılan kontroller.

şekilde kullanılmaktadır. Siber suç olgusuyla mücadelede en önemli konu uluslararası hukuki yardımdır. Bu çerçevede uluslararası alanda kabul edilmiş en önemli yasal araç, Avrupa Konseyi tarafından 2001 yılında kabul edilen Budapeşte Siber Suç Sözleşmesi'dir.¹⁸⁸ İnternet ve teknoloji aracılığıyla insan ticareti vakalarını ve mağdurları tespit etmek oldukça zor bir görev olmaya devam etmektedir. Bu Sözleşmenin katılımcı devletleri bu çerçevede bir dizi sorun alanı belirlemiştir. Bunlar¹⁸⁹:

1. Sürekli artan çevrim içi etkinlik/etkileşim hacmi. İnterneti korumak fazla kaynak gerektirir ve yasal kısıtlamalara tabidir (gizlilik yasaları ve bazı ülkelerde arama robotlarının kullanımına ilişkin kısıtlamalar).
2. Hem cinsel hem de cinsel olmayan hizmetler için çevrim içi reklamların (açık ve gizli) hacmi genellikle manuel olarak aranamayacak kadar büyüktür.
3. İnternette gezinirken takma adlar ve takma adlar kullanılabilecek anonim yazılımlar (ör. VPN) bulunabildiği için hem failleri hem de mağdurları belirlemede zorluklar yaşanır.
4. Tacirler ve kurbanlar arasında şifreli iletişimin kullanılması. Tacirler ve mağdurlar arasındaki görüşmeler kapalı gruplar hâlinde gerçekleşir.
5. İnternet kullanıcılarının hızla değişen davranışları vardır.
6. Hem cinsel hem de cinsel olmayan hizmetler bağlamında trafikle ilgili reklamları belirlemek için çevrim içi reklamları sıralamayla ilgili sorunlar vardır. Hem cinsel hem de emek sömürüsü reklamlarına ilişkin uyarı sinyalleri hâlâ az gelişmiş durumda veya tutarsız bir şekilde kullanılmaktadır.
7. Uzman polis birimlerinin olmaması ve/veya ileri bilgisayar becerilerine sahip uzman insan ticareti müfettişlerinin eksikliği mevcuttur. Çevrim içi gizli operasyonlarda eğitilmiş memur eksikliği mevcuttur. Siber operasyonlar uzun ve emek yoğun olabilir.
8. IP adresleri için kısa tutma süreleri ve bunlara erişimde zorluklar mevcuttur.

¹⁸⁸ Murat Önok, *Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Işığında Siber Suçlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği*, <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/814473>, (12.10.2022).

¹⁸⁹ Group of Experts on Action against Trafficking in Human Being, *Online and technology -facilitated trafficking in human beings*, <https://rm.coe.int/online-and-technology-facilitated-trafficking-in-human-beings-full-rep/1680a73e49>, 2022. (16.10.2022).

İnsan ticaretiyle uluslararası mücadelede yukarıda da anlatılan bilgiler ışığında birçok faktörün önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle ulusal ve uluslararası alanda yapılan tüm düzenlemelerin daha da geliştirilmesine ve güçlendirilmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Çünkü ulusal alanda 21. yüzyılda insan ticaretinin her bir alanı devletler açısından büyük bir tehdit içermektedir. Her ülke bir kaynak ülke olabileceği gibi aynı zaman da bir hedef ülke veya bir transit ülke de olabilmektedir (çoğunlukla bu, ülkenin coğrafi konumuna ve ekonomik durumuna bağlıdır). Türkiye özellikle bulunduğu coğrafi konum nedeniyle insan ticareti açısından büyük riskler içeren bir devlet konumundadır. , Bu nedenle üçüncü bölümde ayrıntılı olarak üzerinde durulacağı gibi, Türkiye'nin insan ticaretiyle mücadele noktasında birçok ulusal düzenleme yaptığı ve uluslararası birçok sözleşmeye ve kuruma dahil olduğu görülmektedir.

Uluslararası alanda insan ticaretiyle mücadele için devletler arası işbirliği, konunun aynı zamanda küresel bir güvenlik sorunu olması nedeniyle önemlidir. Ancak şunu da özellikle belirtmek gerekir ki, uluslararası alanda yapılan birçok düzenlemeye rağmen, insan ticareti suçlarını soruşturacak tek bir mahkeme veya yargı organı bulunmaması önemli bir eksikliktir. Sözleşmeler uluslararası nitelikte olsa da bu konuda henüz cezalar sadece ulusal yargı organlarında verilebilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İNSAN TİCARETİ SUÇUYLA MÜCADELEDE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

Türkiye’de köleliğin tarihi, Türk halklarının ve kabilelerinin ortaya çıktığı zamanlara kadar uzanmaktadır. Bilindiği üzere Türklerin anavatanı Orta Asya’dır. Burada yaşam kültürü farklı olduğu için kölelik kurumunun da kendine has özellikleri vardır. Orta Asya’da kabileler, göçebe bir yaşam tarzı sürmüştür. Orta Asya’daki köleliğin gelenek ve göreneklerinin klasik olanlardan farklı olmasının nedeni de bu göçebe yaşam tarzıdır. Antik çağ kültürlerinde köleler esas olarak emek ve ulaşım gücü olarak kullanılırken bozkır kültüründe bu işlevler hayvanlar tarafından yerine getirilmiştir.¹⁹⁰ Türk tarihinde örnek gösterilebilecek devletler, Hun İmparatorluğu, Göktürk Kağanlığı’nın yanı sıra Uygurlar gibi yapılarıdır. Eski Türk uygarlıklarında köle anlamını taşıyan bir kelime yoktur. Çoğu zaman savaşta mağlup olmuş, siyasi haklarını kaybetmiş ve medeni haklarının bir kısmından mahrum bırakılmış insanlar hiyerarşi temeline oturmayan köle olarak kabul edilebilir.

1. TÜRK TARİHİNDE KÖLELİK VE İNSAN TİCARETİ

Türklerin atası olarak kabul edilen Hun İmparatorluğu en büyük devletlerden biridir. Hükümdarlığı 5. yüzyıla kadar sürmüştür. Hun İmparatorluğu’nda bireysel kölelik değil, kabile köleliği esas alınmıştır. Bu, Hunların toplumunda ayrıcalıklı bir sınıfın olmaması nedeniyle bireysel kölelerin değil, köle kabilelerinin devlete tabi olduğu anlamına gelmektedir. Göçebe Hun toplumunda kölelerin ekonomik ağırlığı fazla olmadığından esas olarak tarımla uğraşmışlardır ve bunlar çoğunlukla çobanlardır. Hunlar herhangi bir bölgeyi fethettiğinde savaş esirleri almıştır ve bu esirler çoğu zaman hazineye kâr getirmek için fidye karşılığında esaret altında tutulmuştur.¹⁹¹

¹⁹⁰Васютин, Сергей, Дашковский Петр, *Социально-Политическая Организация Кочевников Центральной Азии Поздней Древности И Раннего Средневековья (Отечественная Историография И Современные Исследования)*, Барнаул: Издательство Алтайского Государственного Университета, 2009, с.88.

¹⁹¹ Bozkurt, Gülnihal, “Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik”, Ankara, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* C. 38, S.1 (1981), S.70.

Göktürk Kağanlığı'nda köle kavramı yoktur çünkü köle ile özgür insan arasında temel bir fark olmamıştır. Ancak bazı belgelerde "kul" terimine rastlanmaktadır.¹⁹² Özellikle Çin kaynaklarında Göktürklerle yapılan savaşlarda esirlerin köleleştirildiği yazılıdır. Toplumda belirli bir hiyerarşi yoktur, ancak Göktürkler büyüklerine çok saygı duymuştur. Konum olarak üstteki bir kişinin statüsünü belirtmek ve kendisini gerçek kölelerden ayırt etmek için "tigin" kelimesi kullanılmaya başlanmıştır.¹⁹³ Zamanla bu kelime şehzadeler ve önemli kişiler için de kullanılmaya başlanmıştır.

Uygurlar arasında da bir kölelik anlayışı vardır. Köleler çoğunlukla mağlup ettikleri kabilelerin insanlarından oluşmuştur. Köle sahibi, kölesi üzerinde mutlak haklara sahiptir. Örneğin, köleye miras bırakabilmek veya satabilmek mümkündür. Uygur kölelerinin sayısı az olmasına rağmen maliyetleri oldukça yüksek olmuştur. Uygur toplumunda ve diğer kabilelerde klasik kölelik anlayışından farklı olarak köleler birbirleriyle evlenebilme hakkına sahiptir. Sahibinin talebi üzerine vergi ödemesi karşılığında serbest bırakılabilmeleri de mümkündür. Uygurların kölelere karşı bu tutumu Uygurların diğer kavimlerden farklı olarak insancıl bir toplum olduklarını göstermektedir.¹⁹⁴

1.1. Osmanlı İmparatorluğu Döneminde Kölelik

Osmanlı İmparatorluğu döneminde savaşlarda esir alınan veya köle olarak satın alınan erkeklere köle, kadınlara cariyeye denilirdi.¹⁹⁵ Bu köleler hem bireylere hem de devlete ait kişilerdi. Bu ticaretin ana merkezi Şam, İstanbul, Belgrad ve Sofya gibi bölgelerdi.¹⁹⁶ Sofya kentinde Müslümanlarla birlikte Ortodoks ve Katolik Hristiyanlar da yerleşik hayat yaşamıştır. O dönemde nüfusun çoğu köylerde yaşamaktaydı. I Murat'ın komutasındaki Rumeli fetihleri sırasında ilk esirler alınmış ve uzun süre esaretin tek kaynağı savaş olmuştur. Savaş esirlerinin sayısındaki artış köle ticaretine yol açmıştır. Başka bir deyişle Osmanlı Devleti'ndeki esir olma koşullarının ana temeli, köleliğe yol açan savaşta ele geçirilme şekli olmuştur. Başarılı savaşlar sonucunda inşaatlarda savaş esirlerinin kullanılması zorunlu hâle getirilmiş, bu ihtiyaç Osmanlı

¹⁹² Bozkurt, Gülnihal, a.g.m., S.78.

¹⁹³ Васютин, Сергей, Дашковский Петр, a.g.e., s. 91.

¹⁹⁴ Bozkurt, Gülnihal, a.g.m., S.82.

¹⁹⁵ Çakır, İbrahim Etem, "Osmanlı Toplumu'nda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550-1684", *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Haziran 2016, <https://doi.org/10.21563/sutad.187077> , s.202 (13.05.2022).

¹⁹⁶ Yenidünya,Caner, a.g.e., s. 99.

İmparatorluğu'nda köleliğin ortaya çıkmasının temel nedeni olmuştur.¹⁹⁷ Sadece Müslümanlar köle sahibi olabilmıştır. Köleler genellikle Etiyopya, Sudan, Kafkas ve Hint kökenlidir. Afrikalı köleler bu tür ticarete en çok arananların başında gelmiştir.¹⁹⁸ Tüccarlar tarafından Afrika toplumlarından getirilen zenci köleler, köle pazarlarında satılırken Kafkaslardan gelen Çerkes, Rus ve Gürcü köleler başta İstanbul olmak üzere Osmanlı şehirlerindeki köle pazarlarında alınıp satılmıştır. Örneğin, Kırım ve Çerkes Hanlıkları borçlarını ödemek için insanlarını bu pazarlarda köle olarak vermiştir. Köle pazarlarındaki düzen, satın almaların kontrolü ve devlet payının tanınması, köle tacirlerinin mütevellisi olarak bilinen bir yetkili tarafından gerçekleştirilmiştir. Köle pazarlarındaki köle tacirleri arasından seçilen köle tacirlerinin şeyhi, köle pazarını yönetmiş, kölelerin fiziki sömürsünü önleyici tedbirler almış, köle tacirlerinin efendisi ve kethudalarla iş birliği yapmıştır. Osmanlı İmparatorluğu birçok modern topluma göre kölelerini daha iyi koşullarda yaşatmıştır.¹⁹⁹

19. yüzyıldan itibaren Avrupa'da kölelik yasağı başlamıştır. Ocak 1847'de Sultan Abdülmecid, esir pazarını yasaklayan bir fermanın ardından 1857'de Afrika'dan gelen insanlar için köle ticaretinin Osmanlı topraklarında yasaklanmasını belirten bir kararname çıkarmıştır. 1880'de köleliği ortadan kaldırmak için Osmanlı-İngiliz Anlaşması imzalanmıştır.²⁰⁰ Türkiye'de 1876 tarihli Kanun-i Esasi'nin 24. maddesine göre ilk defa angarya ve ağır çalışma kanunla yasaklanmıştır.²⁰¹ 1921 tarihli Ereğli Havza-i Fahmiyyesi Maden Kanunu'nda zorla çalıştırmanın ve on sekiz yaşından küçüklerin madenlerde çalıştırılmasının yasaklanması, 151 sayılı Kanun kapsamında son derece önemli bir gelişmedir.²⁰²

1.2. Türkiye Cumhuriyeti'nde Kölelik ve İnsan Ticaretine İlişkin Düzenlemeler

Türkiye Cumhuriyeti'nde, tarihsel deneyimlere atıfta bulunularak, kabul edilen tüm anayasalar da kölelik ve kulluk yasaklanmıştır. Zorla çalıştırma (veya zorunlu

¹⁹⁷ Kurtoğlu, Yasemin, "Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Erme Yolu Olarak Tedbir", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Temmuz 2021, <https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.882134> , s. 246 (14.05.2022).

¹⁹⁸ Çakır, a.g.m., s. 205.

¹⁹⁹ Kurtoğlu, a.g.m., 243.

²⁰⁰ Yenidünya, a.g.e., s. 101.

²⁰¹ 1876 tarihli Kanun-i Esasi'nin MADDE 24.-Müsadere ve angarya ve cerime memnudur. Fakat muharebe esnasında usulen tâyin olunacak tekalif ve ahval bundan müstesnadır. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/oncelki-anayasalar/1876-k%C3%A2n%C3%BBn-i-es%C3%A2s%C3%AE/> , (27.11.2022).

²⁰² Çakır, a.g.m., s. 207.

çalıştırma) ile bağlantılı bir kavram olan angarya ise, sadece Kanun-i Esasi’de değil, ayrıca 1924, 1961, 1982 Anayasalarında da yasaklanmıştır. Örneğin 1924 Anayasasının 74. Maddesinde “*Fevkalâde ahvalde kanun mucibince tahmil olunacak nakdî, aynî ve sayü amele mütaallik mükellefiyetler müstesna olmak üzere hiçbir kimse hiçbir fedakârlığa icbar edilemez.*” ve 1961 Anayasasının 42. Maddesinde ise “*Memleket ihtiyaçlarının zorunlu kıldığı alanlarda vatandaşlık ödevi niteliği alan beden veya fikir çalışmalarının şekil ve şartları, demokratik esaslara uygun olarak kanunla düzenlenir.*” İfadelerine yer verilmiştir.²⁰³ 1982 Anayasası, 1924 ve 1961 Anayasalarından farklı olarak, zorla ve zorunlu çalıştırma yasağına ilişkin açık hükümler içermektedir. Anayasa’nın 18. Maddesine göre “Hiç kimse çalışmaya zorlanamaz. Yolsuzluk yasaktır”²⁰⁴ denilmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasalarında köleliğin yanı sıra zorunlu çalıştırma ve angarayanın da yasaklandığı görülmektedir. Bununla birlikte, süreç içerisinde yeni kölelik olarak ifade edilen insan ticareti de zamanla Türk siyasi tartışmalarında yer bulmuş ve bu konuda düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.

1.2.1. Türkiye Cumhuriyeti’nde İnsan Ticaretine Yönelik Düzenlemelerinin Ortaya Çıkması ve Gelişimi

Türkiye’de insan ticareti sorununun gelişimi ve bununla mücadele, 9 Ağustos 2002 öncesi ve sonrası olmak üzere iki aşamada tanımlanabilir. 9 Ağustos 2002 tarihine kadar Türk mevzuatında insan ticaretiyle ilgili özel bir hüküm yoktur. Bir kısmı günümüzde yürürlükte olmayan bazı kanunlarda, doğrudan insan ticaretine değinilmeden ancak insan ticaretiyle bağlantılı başlıkları düzenleyen bazı hükümlere yer verilmiştir. Örneğin, 1975 yılında kabul eden 1475 Sayılı İş Kanunu kadın, hasta ve yaşlı haklarının korunmasını düzenleyen bir kanundur. 4857 sayılı İş Kanunu’nun kabul edilmesiyle 1475 sayılı İş Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak 1475 sayılı İş Kanunu’nun kıdem tazminatını düzenleyen 14. maddesi uygulanmaya devam edilmektedir. Dolaylı bir biçimde insan ticaretiyle ilgili bir noktaya da değinen bu 14. maddeye göre “İşveren, işçinin işe başladığı tarihten itibaren iş sözleşmesinin devamı süresince her tam yıl için

²⁰³ Ulaş Karan, "Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma Ve Zorunlu Çalışma Yasağı: Anayasa Ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Karşılaştırmalı Analiz", Ankara, *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, C.67, S.2 (2018), ss. 428-429.

²⁰⁴ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, *Madde 18*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>, 1982 (27.11.2022).

işçiye 30 gün kıdem tazminatı öder” düzenlemesi yer almaktadır.²⁰⁵ Eski Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) fuhuşa tahrik, cinsel arzuları tahrik ve pornografinin özendirilmesine ilişkin yazılar, yayın ve çalışma yazıları, yurt dışında iş arama bahanesiyle dolandırıcılık, oturma izni veya vize alma gibi maddeleri de insan ticaretine yönelik dolaylı bir düzenleme olarak kabul edilir. 2238 sayılı Organ ve Dokuların Alınması, Muhafazası ve Nakli Hakkında Kanun'da insan ticaretiyle ilgili dolaylı düzenlemeleri içermektedir. 2007 sayılı Türkiye'deki Türk Vatandaşlarına Sunulan Sanat ve Hizmetler Hakkında Kanun'un (16/06/1932) yerini 27.02.2003 tarihli 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun almıştır.²⁰⁶ Bu kanun da dahil olmak üzere yukarıda belirtilen tüm kanunlarda insan ticaretiyle bağlantılı unsurları yasaklayan ancak insan ticareti ve kurbanlarının tam bir resmini sunmayan düzenlemelerin olduğu görülmektedir.

Türk mevzuatında ikinci ve en önemli dönem, BM Sınıraşan Suçlara Karşı Sözleşme ve eklerinde yer alan Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol'ün imzalanarak onaylanması ve Palermo Protokolü olarak da tanımlanan, başta kadın ve çocuk olmak üzere insan ticaretinin önlenmesi, yasaklanması ve cezalandırılmasına ilişkin protokolün kabul edildiği dönemdir. Aşağıda ayrıntılı olarak üzerinde durulacak bu düzenlemelerle birlikte Türk hukukunda insan ticaretiyle ilgili doğrudan hükümlere yer verilmiş olundu.

1.2.2. 2002 Sonrasında Türkiye'de İnsan Ticareti Konusunda Yaşanan Gelişmeler ve Yasal Değişiklikler

Türkiye'nin insan ticaretiyle mücadele reformu ve programı, 2002 yılında BM Sınıraşan Organize Suçlara Karşı Sözleşme ve ek protokollerinin bir parçası olduktan sonra başlamıştır. 2003 yılında program çerçevesinde, insan ticareti kurbanları için ücretsiz tıbbi hizmetler başlatılmış, insan ticareti kadın kurbanları için barınaklar açılmış, insan ticaretini mağdurlarını kurtarmak için bir yardım hattı oluşturulmuş ve eski Sovyetler Birliği ülkeleri kadınlarına yönelik medyada da görünür olan önyargı hakkında halkı bilinçlendirme kampanyaları yürütülmüştür.²⁰⁷ BM Sınıraşan Örgütlü

²⁰⁵ İş Kanunu, 1475 Sayılı Eski İş Kanunu Yürürlükteki 14.Maddesi, 2012, <http://iskanunu.com/4857-sayili-is-kanunu-turkce/1032-1475-sayili-eski-is-kanunu-yururlukteki-madde/>, (12.06.2022).

²⁰⁶ Sever, a.g.e., s. 37.

²⁰⁷ Ceren Baykötan, “Human trafficking in Turkey: A feminist analysis,” *Fe Dergi* 6, C.6, S.2 (2014), s.18.

Suçlarla Mücadele Sözleşmesi ve ek protokolüne göre insan ticareti unsuru 4771 sayılı Kanun'la TCK'nin 201/b maddesinde yer almış ve bu hükümlerle insan ticareti suçu ayrıntılı şekilde düzenlemiştir.²⁰⁸

TCK'nın 201/b maddesine göre insan ticareti, insanları zorlamak için tehdit, baskı veya şiddet kullanarak, nüfuzu kötüye kullanarak, hile yaparak veya kontrol veya şiddetle insanlardan rıza alarak kişilerin işe alınmasını veya kaçırılmasını içermektedir. Çalıştırmak veya hizmet ettirmek, köleleştirmek veya benzeri geleneklerle bağış amaçlı vücut organları sağlamak da bu tanımın içindedir. Mağduru bir yerden başka bir yere nakleden veya barındıran kimse, beş yıldan on yıla kadar hapis ve en az bir milyar lira ağır para cezası ile cezalandırılır.²⁰⁹ Birinci fıkrada belirtilen amaçlara yönelik eylemlerde bulunulduğunda ve suç teşkil edilirken mağdurun rızası dikkate alınmaz. 2002 yılına kadar hassas bir kategori olan çocuklar için kanunlarda herhangi bir önlem alınmadığı belirtilebilir. Yukarıda belirtilen amaçlarla kaçırılan, bir yerden başka bir yere nakledilen, taşınan veya yerleştirilen on sekiz yaşını doldurmamış çocuklar, suçun araç ve gereçlerinden hiçbirini kullanılmamış olsa dahi bu suçun faili birinci fıkrada belirtilen müeyyidelerle cezalandırılır. Yukarıdaki fıkralarda sayılan suçların örgütlü bir şekilde işlenmesi hâlinde faillerin cezası bir oranında artırılır.²¹⁰

2002 yılına kadar Türkiye'nin göçmen kaçakçılığı ve insan kaçakçılığıyla mücadele için ayrı ve kesin yasal hükümleri yoktur. Türk hukuk sisteminde 1 Haziran 2005 tarihinden günümüze kadar olan dönem önemlidir. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu 26.9.2004 tarihinde kabul edilmiştir.²¹¹ Bu dönemde insan ticareti ve insan kaçakçılığı ayrı ayrı ele alınmaya başlanmıştır. İnsan kaçakçılığı TCK'nın 79. maddesinde, insan ticareti ise TCK'nın 80. maddesinde ele alınmıştır. Böylece Türkiye'nin yasama sisteminde yeni bir dönem başlamıştır. 4771 sayılı Kanun'la eklenen 201/b maddesinde insan ticareti suçu mevzuatta tanımlanmış, 1 Haziran 2005 tarihinde 5237 sayılı yeni Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 80. maddesinin yürürlüğe girmesiyle insan ticareti suçu revize edilmiş ve bu suçu işleyenlere verilecek cezalar düzenlenmiştir. 2006 yılında Türk Ceza Kanunu'nun 80. ve 227. maddelerinde değişiklik yapılmış ve bu değişikliklerle

²⁰⁸ Arslan, a.g.m., s.21.

²⁰⁹ Arslan, a.g.m., s.39.

²¹⁰ Arslan, a.g.m., s.40.

²¹¹ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.5237.pdf>, 2004 (27.11.2022).

insan ticareti istismarının en önemli biçimi olan fuhuş 80. madde kapsamına alınmıştır.²¹² Bu değişiklikle Türkiye'nin özellikle kadın ticaretiyle mücadelesinde çok önemli bir adım atılmıştır. İnsan ticaretinin tanımına "zorla fuhuş" ve "ülkeden ithalat/ihracat" ibareleri eklenerek genişletilmiştir. Buna göre mağdurlara Palermo Protokolü'nde tanımlandığı şekilde mağdur hakları tanınmaktadır. Sığınma evine kabul edildiğinde mağdur korunur ve psikolojik olarak tedavi edilir. Bu döneme "iyileşme aşaması" denilmektedir. Süresi dolmuş vize mağdurları vizeyi ihlal ettikleri için cezalandırılabilenlerinden mağdurun insani ikamet izni alması gerektiğine de dikkat çekilmektedir. Bu nedenle Palermo Protokolü uyarınca mağdura vize verilmesi veya vize süresinin uzatılması gereklidir. Ancak bu süreç kolay değildir ve çok fazla bürokratik faaliyet gerektirir.²¹³

TCK'nın 80. Maddesi, insan ticaretinin amacını, araçlarını, eylemlerini içermektedir. İnsan ticaretinin amacı onları çalışmaya, hizmete, fuhuşa veya esarete zorlamak veya organlarını bağışlamaktır. Buna karşılık insan ticareti araçları tehdit, zorlama veya şiddet kullanmayı, nüfuz ticaretini, aldatmayı veya insanların rızasını alarak insanlar üzerinde bir kontrol veya çaresizlik aracından yararlanmayı içermektedir. Eylem bölümünde insanları ülkeye getiren, yurt dışına çıkaran, bir yerden başka bir yere nakleden veya barındıran kişinin sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacağı da düzenlenmiştir.²¹⁴ Suç oluşturan fiiller varsa mağdurun rızası geçersizdir. On sekiz yaşından küçüklerin birinci fıkrada belirtilen amaçlarla edinilmesi, kaçırılması, bir yerden başka bir yere nakledilmesi, taşınması veya yerleştirilmesi hâllerinde suç fiillerinden hiçbirisi işlenmemiş olsa dahi fail cezalandırılır. Ayrıca 80. Madde, insan ticareti türlerini de sıralamaktadır. Bunlar çocuk istismarı, emek sömürüsü, organ/doku ticareti ve fuhuştur.²¹⁵

TCK'nın 80. Maddesi suç bakımından 201/b Maddesi ile aynı düzenlemeyi kabul etmiştir. Ancak yeni düzenleme iki yönden farklılık göstermektedir. İlk fark

²¹² Yeşim Yılmaz, a.g.m., s. 960.

²¹³ T.C. Resmi Gazete, *İnsan Ticaretiyle Mücadele Ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-9.htm>, 2016 (21.12.2021).

²¹⁴ T.C. Resmi Gazete, 5237 *Türk Ceza Kanunu*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>, 2004, (13.06.2022).

²¹⁵ Bkz., T.C. Resmi Gazete, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>, 2004, (13.06.2022).

uygulamadır. TCK'nın 201/b Maddesinde bu suçun cezası beş yıldan on yıla kadar hapis ve en az bir milyar lira para cezasıdır. Yeni TCK (md. 80/1), sekiz yıldan on iki yıla kadar hapis ve on bin güne kadar adli para cezası öngörmektedir. İkinci olarak TCK 80. Madde kapsamında açılan dava sayısı dikkate alınırse mevcut düzenlemede (Madde 201/b) organize suç, ağırlaştırıcı sebep olarak kabul edilirken bu hüküm yeni TCK'de yer almamıştır.

İnsan ticareti bağlamında konu yalnızca cinsel sömürü değildir, yasa dışı organ ticaretini de kapsamaktadır. Organ arzı talebin çok altında olduğu için bu durum karaborsayı teşvik etmektedir. Karaborsada ise genellikle bazı kişilerin içinde bulunduğu çaresizlikten yararlanılarak canlı bağışçıların açık rızası ile organ satın alınmaktadır.

Organ ve doku ticareti suçu, TCK'nin 91. Maddesinde düzenlenmiştir. Hüküm uyarınca bir kişiden kanuni rıza olmaksızın organ alınması; organ veya doku alımı, satımı veya satışına aracılık etmek; Kanun'a aykırı olarak elde edilmiş organ veya dokuları saklamak, nakletmek veya aşılama cezalandırılmaktadır.²¹⁶ Burada belirtmekte fayda var ki bu madde kapsamında organ ve doku ticareti tam olarak insan ticareti değildir. Ancak organ ve doku satışında, organların insan vücudundan alındığı için insan ticaret suçu olarak geçmektedir.²¹⁷

Kişinin çeşitli biçimlerde sömürülmesi amacına yönelik insan ticareti bakımından en yaygın sömürü şekillerinden biri de işgücü sömürüsüdür. İşgücü sömürüsü amacıyla insan ticaretinin temelini, iş hukukunca öngörülen yükümlülüklerin ve kuralların ihlali suretiyle yabancı işçilerin sistematik sömürüsü oluşturmaktadır.

Bu bakımdan insan ticareti suçu bakımından özellik arz eden bir diğer suç olan iş ve çalışma hürriyetinin ihlali suçu TCK'nin "Hürriyete Karşı Suçlar" bölümünde yer alan 117. Maddede düzenlenmiştir.²¹⁸ Bu Madde özellikle 1. ve 2. fıkralara vurgu yapmaktadır. 1. Fıkra, “çalışma ve çalıştırma hürriyetini cebir veya tehdit kullanarak ihlal eden kişinin altı aydan iki yıla kadar hapis veya adlî para cezası ile cezalandırılacağını” belirtmektedir.²¹⁹ 2. Fıkra ise, “çaresizlik ve bağılıktan

²¹⁶ Yeşim Yılmaz, a.g.m., s. 949.

²¹⁷ Yeşim Yılmaz, a.g.m., s.950.

²¹⁸ Yeşim Yılmaz, a.g.m., s.951.

²¹⁹ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 117/1.

yararlanarak bir kişi veya kişileri ücretsiz veya orantısız bir şekilde düşük ücret karşılığında çalıştıran kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis veya bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır ²²⁰” denilmektedir. Böylelikle iş ve çalışma hürriyetinin ihlaliyle meydana gelebilecek insan ticaretinin de önünde geçilmeye çalışılmıştır.

Dünyayı etkisine alan korona salgının ardından aile içi şiddet konusu gündeme gelmiştir. Bu sorun özellikle kadınlar için geçerlidir. Sokağā çıkma yasağının uygulandığı dönemlerde mağdur vakalarının sayısı artmıştır ancak buna öngörülen ceza veya yaptırımlar mevcut değildir. Bu kapsamda 22 Mayıs 2022 tarihinde Türk Ceza Kanunu’nda ve bazı kanunlarda değışiklik yapan 7406 sayılı Kanun 27 Mayıs 2022 tarih ve 31848 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yapılan bu değışiklikler aşağıda görölmektedir:

Kasten öldürme suçunun nitelikli hâllerini düzenleyen TCK’nın 82. Maddesine eklenen (f) bendi ile kasten öldürme suçunun kadına karşı işlenmesinin cezası ağırlaştırılmış ve müebbet hapis cezası olarak belirlenmiştir.

Kasten yaralama suçunu düzenleyen TCK’nın 86. Maddenin ikinci fıkrasına eklenen cümle ile basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek kasten yaralama suçunun *"kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı altı aydan az olamaz"* hükmü getirilmiştir. İşkence suçunu düzenleyen TCK’nın 94. Maddenin ilk fıkrasına eklenen cümle ile *"bu suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırının beş yıldan az olamayacağı"* düzenlenmiştir.

Eziyet suçunu düzenleyen TCK’nın 96. Maddenin birinci fıkrasına eklenen cümle ile *"suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırı iki yıl altı aydan az olamaz"* hükmü getirilmiştir. Tehdit suçunu düzenleyen TCK’nın 106. Maddesinin ilk fıkrasına eklenen cümle ile *"bu suçun kadına karşı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırının dokuz aydan az olamayacağı"* ²²¹ belirtilmiştir.

Belirli delillere dayalı ciddi şüphelerin varlığında tutuklama nedeni olarak gösterilen ve "katalog suçlar" olarak adlandırılan suçlar, tutuklanma nedenlerini düzenleyen Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 100. Maddesinin (a) bendinde "ne bedenene ne de ruhen kendini savunamayan kişi" ve "canavarca bir hisle" şeklinde

²²⁰ 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 117/2.

²²¹ T.C. Resmi Gazete, *Türk Ceza Kanunu Ve Bazı Kanunlarda Değışiklik Yapılmasına Dair Kanun*, 2022, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220527.pdf>, (21.06.2022).

belirtilmektedir.²²² İnsan ticaretiyle ilgili bir diğer kanun da Yabancıların Uluslararası Korunması Hakkında Kanun'dur. İleride ayrıntılı olarak anlatılacağı üzere, bu kanun insan ticareti hakkında insan ticareti suçunun önlenmesi, insan ticaretiyle mücadele, insan hakları kapsamında Türk vatandaşı ve yabancı ayrımı gözetilmeksizin insan ticareti mağdurlarının korunması, yabancı mağdura ikamet izni verilmesi ve mağdurlara sunulacak destek hizmetleri gibi düzenlemeleri içermektedir.²²³

Bu yasal altyapının da gösterdiği gibi, Türkiye'nin insan ticaretine karşı uluslararası çalışmalara ağırlık vermesi ve 2002 yılından sonra ulusal mevzuatına dahil etmesi ülkenin iç hukukunda da olumlu değişiklikleri beraberinde getirmiştir. Türkiye iç hukukunda ilk kez insan ticareti, insan ticareti mağduru, organ ve doku kaçakçılığı, zorla çalıştırma tanımları yer almıştır. Bu suçlar adli suç haline gelmiştir. Pandemi sürecinde getirilen kısıtlamalar kadınların işkence, şiddet, cinayet veya kötü muameleyle maruz kalma oranlarını yükseltmiştir. Kadına kötü muameleyle ilişkin kanunda yapılan değişiklikler dolaylı olarak konuyu insan kaçakçılığıyla ilişkilendirmiştir. Ancak yine de Türk hukuk sisteminde insan kaçakçılığına ilişkin iç mevzuatta eksiklikler bulunmaktadır ve Türkiye Cumhuriyeti devleti de bu eksiklikleri tespit edip iyileştirmeye yönelik adımlar atmaya devam etmektedir.

2. İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEDE TÜRKİYE'NİN ULUSAL KURULUŞLARI

Türkiye; Asya, Orta Doğu ve Avrupa'nın kavşağında yer almaktadır. Türkiye, coğrafi konumu nedeniyle köle ticareti açısından insanların iş bulma ve daha iyi bir hayata başlama hayalini besleyen hedef bir coğrafyadır. İnsan ticareti mağdurlarının bir bölgeden diğerine nakledilmesi gerektiğinde Türkiye bir transit ülkesidir. Dolayısıyla Türkiye köleliği ve göçmen kaçakçılığı için uygun bir merkezdir. Nitekim pek çok kişi, genellikle suç örgütlerinin planıyla ya sahte belgelerle ya da seyahat belgesi olmadan Türkiye'ye girmekte, ucuz işgücü ve sömürülen malzeme olarak yoğun ilgi gördükleri

²²² Türkiye Barolar Birliği, *Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* Hakkında Bilgi Notu, 2022, <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/turk-ceza-kanunu-ve-bazi-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun-hakkinda-bilgi-notu-82731>, (21.06.2022).

²²³ T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

Batı ülkelerine ulaşmaya çalışmaktadır.²²⁴ Bu nedenle, Türkiye'de insan ticareti konusu akuttur. Çünkü uluslararası değişimler ulusal güvenliği etkilemektedir. Bu nedenle, insan ticaretiyle mücadelede ulusal makamların çalışmalarını dikkate almak önemlidir.

2002 yılında Dışişleri Bakanlığı bünyesinde İnsan Ticaretiyle Mücadele Ulusal Görev Gücü kurulmuştur. Görev Gücü, yürütme organının ilgili bakanlıkları, kolluk kuvvetleri, diğer ilgili devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve uluslararası kuruluşların Türkiye ofislerini bir araya getiren ortak bir platformdur.²²⁵ 2002-2015 yılları arasında Dışişleri Bakanlığı koordinasyonunda ilgili devlet kurumlarının katılımıyla gerçekleştirilen “İnsan Ticareti ile Mücadele Ulusal Görev Gücü”nün 2016 yılında Türkiye'de İnsan Ticareti ile Mücadele Yönetmeliği uyarınca yapılan toplantıları, insan ticareti mağdurları korumak için “İnsan Ticaretiyle Mücadele Koordinasyon Komisyonu”na dönüştürülmüştür. Çok sayıda bakanlık, çeşitli kurum ve kuruluşların yer aldığı Ulusal Görev Gücü (UGG), polislerle koordineli olarak hareket etmektedir. Bu doğrultuda 2014 yılına kadar geçerli olan UGG İnsan Ticareti ile Mücadele Eylem Planı hazırlanmıştır.²²⁶

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Yargıtay, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı/İstanbul (İKGV), Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Aile Danışmanları Derneği/Antalya (ADD), Uluslararası Göç Örgütü (IOM) gibi kuruluşlar da bu faaliyete katılmıştır. Uluslararası kuruluşlardan IOM ve Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği 2005 yılından bu yana platformun toplantılarına gözlemci olarak katılmakta ve 2008 yılından bu yana yapılan çalışmalara katkıda bulunmaktadır. Platform, insan ticareti mağdurlarının tespiti ve korunması ve insan tacirleriyle mücadelenin yanı sıra aktif ve ziyaret edilen bir ortam oluşturmuş ve 2009 yılında insan ticareti mağdurları için özel bir sığınma evi açılmıştır.²²⁷

²²⁴ Arslan, Çetin, "İnsan Ticareti Suçu (TCK md.201/b)", Ankara, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Kasım 2004, https://doi.org/10.1501/Hukfak_0000000459, s. 20.

²²⁵ T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

²²⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadelesi>, (11.06.2022).

²²⁷ İnsan Ticareti İle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı, http://ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/864_1.pdf, (20.06.2022).

2.1. Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Derneği

Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Derneği (AİLEDER) Ağustos 2008 tarihinde Antalya'da kurulmuştur. Bu derneğin temel sorumlulukları arasında aile veya kişisel sosyal çalışma, çocukların gelişimi ve eğitimi, psikolojik danışmanlık ve psikolojik şoktan kurtulma konusunda rehberlik bulunmaktadır. Bu örgütün görev listesi insan ticareti mağdurlarına verilen desteği de içermektedir.²²⁸ AİLEDER'in insan ticareti mağdurlarıyla iletişime geçilebilmesi için elde ettiği tüm bilgiler İl Özel İdaresi ve kolluk kuvvetlerine aktararak mağdurlara psikososyal, sağlık, avukat, giyim gibi çeşitli konularda destek sağlanmaktadır. AB ve Türkiye Sivil Toplum Diyalogu IV. AİLEDER, program kapsamında 14-15 Şubat 2017 tarihlerinde “İnsan Ticaretiyle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü” projesini hayata geçirmiştir.²²⁹ Proje kapsamında Almanya ve Yunanistan'dan ondört ve Türkiye'den yirmi örgüt insan ticareti sorunlarıyla doğrudan ilgili ve insan ticareti mağdurlarıyla çalışma potansiyeli olan toplam yirmi üç örgüt projeden yararlanmıştır.²³⁰ Sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra insan ticareti ile ilgili çeşitli konularda çalışan IOM, ICMPD ve UNICEF gibi uluslararası kuruluşlarla iş birliği içinde çeşitli çalışmalar yürütülmektedir.²³¹

2.2. Yabancıların Uluslararası Korunması Hakkında Kanunu ve İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi

Yabancılar Uluslararası Koruma Kanunu'na (YUKK), uygun olarak kurulan "İnsan Ticareti ile Mücadele Koordinasyon Komisyonu"nın ilktoplantısı 1 Mart 2017 tarihinde yapılmıştır.²³² Yabancıların Uluslararası Korunması Hakkındaki Kanun (YUKK) çerçevesinde İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü bünyesinde “İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi” kurulmuştur. Bu dairenin temel amacı, insan ticaretiyle mücadele ve insan ticareti mağdurlarının korunması ile ilgili iş ve prosedürleri yürütmek, projelerin uygulanması ve ayrıca insan ticareti mağdurları için

²²⁸ Exciter, *Aile Danışmanları Derneği*, <https://ailedanismanlari.org/hakkimizda/>, (29.04.2022).

²²⁹ Yusuf Erdemir, Güngör Çabuk, *İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi*, 2017, http://ailedanismanlari.org/wp-content/uploads/2017/02/Siv.Top_.Guc_.ProjeKitabiTUMU-1.pdf, (21.10.2022).

²³⁰ Türkiye Cumhuriyeti Avruoa Birliği Bakanlığı, *Sivil Toplum Diyalogu*, https://siviltoplumdiyalogu.org/wp-content/uploads/csd_files/csd_04_tr.pdf, (12.05.2022).

²³¹ Çabuk, Güngör, Erdemir, Yusuf, Çavuşoğlu, Turgay, “İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi Uygulama Raporu”, Ocak 2017, s. 10.

²³² T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

yardım hatlarının oluşturulması ve İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü'ne verilen diğer görevlerin yerine getirilmesidir. YUKK kapsamında insan ticaretiyle mücadele ve mağdurların korunması alanında yürütülen iç faaliyetlerin koordinasyonu İçişleri Bakanlığı Göç İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmekte iken konunun uluslararası boyuta taşınması durumunda Dışişleri Bakanlığı tarafından konunun ele alınmasına karar verilmiştir.²³³ YUKK'nin 48. maddesine göre²³⁴;

1. İnsan ticareti mağduru olduğu veya olabileceği ciddi şekilde şüphelenilen yabancılara yaşadıklarının sonuçlarından kurtulabilmeleri ve yetkililerle iş birliği yapıp yapmayacaklarına karar verebilmeleri için valilikler tarafından 30 günlük ikamet izni verilir.

2. Bu ikamet izinlerinde diğer ikamet izinlerinin verilmesine ilişkin şartlar aranmaz. 49. maddenin 1. fıkrasında mağdura iyileşme için verilen ikamet izninin mağdurun güvenliği, sağlığı veya özel durumu nedeniyle en fazla altı ay uzatılabileceği belirtilmektedir. Ancak bu süreler toplam üç yılı aşamaz. 2. maddeye göre insan ticareti mağduru olan veya olduğundan şüphelenilen yabancılardan kendi inisiyatifleriyle failerle yeniden bir araya geldiklerinin tespit edilmesi hâlinde ikamet izinleri iptal edilir.²³⁵

Özetle bu düzenlemeler çerçevesinde İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi, Türkiye'de insan ticareti mağduru olan yabancı uyruklu vatandaşların sorunları üzerine çalışmaktadır. Ulusal bir yönlendirme mekanizması ve yabancı mağdurları belirleme süreci de geliştirilmektedir. İnsan Ticareti Mağdurlarını Koruma Dairesi'nin özellikle potansiyel olarak insan kaçakçılığının kurbanı olabilecek göçmenler hakkında bilgi alışverişi ve kontrolüne ilişkin çalışmalarının geliştirilmesinde insan kaçakçılığıyla mücadelede Göç İdaresi'nin rolü de önemlidir.

2.3. Yabancılar İletişim Merkezi

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, insan ticareti mağdurlarına acil yardım ve uyarı için bir telefon hattı kurmuştur (ALO157). Bu hat 2005 yılında faaliyete başlamış ve dört dilde (Türkçe, Arapça, İngilizce, Rusça) hizmet vermektedir. 20 Ağustos 2015

²³³ T.C. Dışişler Bakanlığı, (16.06.2022).

²³⁴ Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>, 2013 (27.11.2022).

²³⁵ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, *6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>, 2.m., (29.05.2022).

tarihinden itibaren bu hat yabancılar için bir yardım hattı hâline gelmiştir. Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER), yabancıların tüm sorunlarının çözümüne yönelik işlev görmektedir. İlk etapta Türkçe, İngilizce, Arapça ve Rusça hizmet veren YİMER, 1 Nisan 2016 tarihinden itibaren Farsça ve Almancayı da ekleyerek altı dilde, haftanın yedi günü, yirmi dört saat kesintisiz hizmet vermeye başlamıştır. Türkiye'de ikamet eden yabancıların geçici koruma kanunu kapsamı, vizeler vb. tüm sorularına cevap alabilecekleri bir merkez olmanın yanı sıra bu yardım hattının farkı insan ticareti mağdurlarına da destek ve yardım içermesidir.²³⁶

2.4.İnsan Kaynaklarını Geliştirme Vakfı

2003 yılından bu yana İnsan Kaynaklarını Geliştirme Vakfı (IKGV) ile ortaklaşa insan ticareti mağdurlarına yönelik destek programları yürütülmektedir. İKGV, 2004 yılında insan ticareti mağdurları için özel bir sığınma evi açmıştır.²³⁷ Bu programın faaliyetleri arasında eğitimlerin düzenlenmesi, bilgi materyallerinin geliştirilmesi, dağıtılması ve insan ticareti mağdurlarına destek sağlanması yer almaktadır. Bu süreç kapsamında İKGV, İçişleri Bakanlığı ile iş birliği protokolleri imzalamıştır.

İKGV uzmanları, 2003 yılından bu yana bu konudaki ulusal ve uluslararası gelişmeleri takip etmekte ve bireysel veya ortaklarla birlikte çalışmakta olup tecrübesini ulusal ve uluslararası platformlarda paylaşmaya devam etmektedir. Bu kuruluş mülteci sorunlarıyla da ilgilenmektedir. Kuruluşa bağlı Mülteci Destek Programı oluşturulmuştur. Mülteciler arasındaki insan ticareti mağduru sayısının az olup olmamasına bakılmaksızın bu kuruluş mültecilerin insan ticaretine konu olabilecek sorunlarıyla da ilgilenmektedir.²³⁸

2.5. İçişler Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Destek Programı

Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, İnsan Ticareti Mağdurlarına Sunulan Destek Hizmetleri adı verilen bir dizi önlem oluşturmuştur. Bu önlemler İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunması Programı olarak da adlandırılabilir. Mağdur destek programı, insan ticareti mağdurlarını kurtarmak ve onların toplumla yeniden bütünleşmelerini sağlamak için soruşturma dönemini ve

²³⁶ Yabancı İletişim Merkezi, *Ankara İli Özelinde Alınan Kararlar Hakkında Duyuru*, <https://yimer.gov.tr/TR/Detail/b9f5a800-2c95-4d66-9123-62529160b6b7>, (10.06.2022).

²³⁷ İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, a.g.e., s. 29.

²³⁸ İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, a.g.e., s.23.

sonrasında mağdurun güvenliği, sağlığı ve özel durumunu dikkate almaktadır. Türkiye Cumhuriyeti, mağdurun bilgi ve rızası ile “Mağdur Destek Programı” ve “Gönüllü ve Güvenli Dönüş Programı” aracılığıyla mağdura yardımcı olmaktadır.²³⁹ Suçluları yakalamak için mağdurların kolluk kuvvetleriyle gönüllü iş birliği de teşvik edilmektedir. Bu işbirliği, mağdurların güvenli bir şekilde ülkelerine dönebilmeleri için yapılmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarına yönelik destek programından yararlanan mağdurun ikamet izni 3 yılı geçmeyecek şekilde 6 ay uzatılmaktadır. Mağdurlar, daha sonra bilgi ve rızaya dayalı gönüllü ve güvenli bir geri dönüş programı seçebilir.²⁴⁰ Program, sığınma evlerinde veya güvenli yerlerde barınan kişilere/insan ticareti mağdurlarına tıbbi hizmetlere erişim, psikososyal destek, hukuki destek, mesleki eğitim ve işgücü piyasasına erişim ve geçici mali destek sağlamaktadır. Mağdurun gönüllü ve güvenli dönüş programı sırasında veya programın sonunda programı bırakıp kendi ülkesine veya üçüncü bir ülkeye gitmek istemesi durumunda, gönüllü ve güvenli dönüş programı mağduru programdan çıkartmakta ve mağdura bir ülkeden güvenli çıkış sağlamaktadır.²⁴¹ İnsan ticaretiyle mücadele alanında sivil toplumla iş birliği devam etmektedir. Bu kapsamda İstanbul'da sivil toplum tarafından işletilen bir sığınma evi bulunmaktadır. Ayrıca bu sığınma evlerinden Ankara ve Kırıkkale'de bulunmaktadır.²⁴²

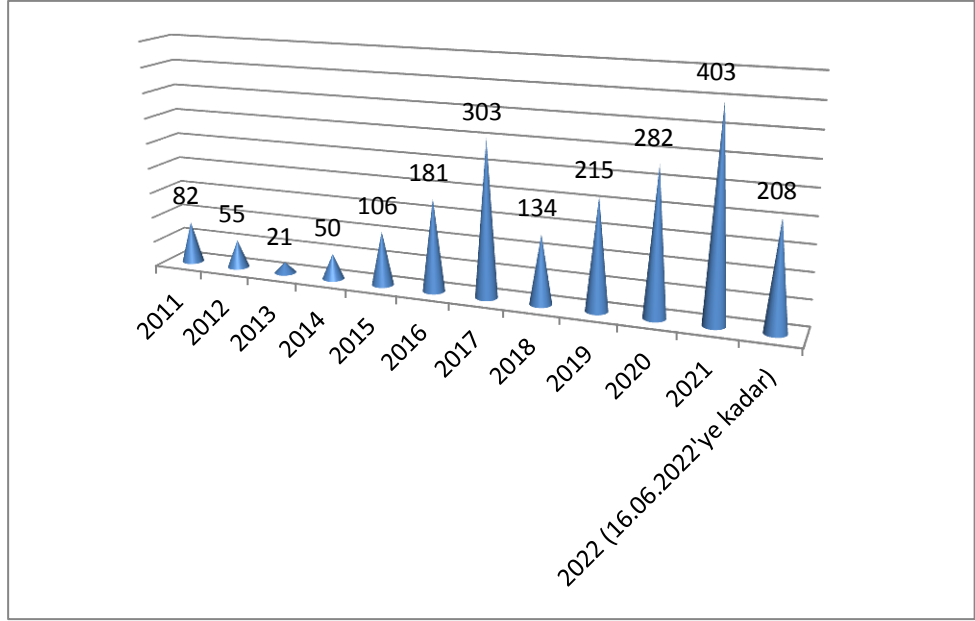
Türkiye Cumhuriyeti'ndeki kurum, kuruluş ve sivil toplum kuruluşlarının aktif çalışmaları sayesinde insan ticaretinin önlenmesi ve milliyeti ne olursa olsun insan ticareti mağdurlarının korunması için aktif bir mücadele yürütülmektedir. Bu çerçevede Şekil 10'da Türkiye Cumhuriyeti'ndeki insan ticareti mağdurlarına ilişkin bazı istatistikler listelenmiştir.

²³⁹ İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, a.g.e., s. 29.

²⁴⁰ T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

²⁴¹ T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

²⁴² T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

Şekil 10. Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları (2011-16.06.2022)²⁴³

Şekil 10'a göre insan ticareti mağdurlarının sayısı 2021'de en yüksek seviyededir. Bunun nedeni olarak 2020 yılında ortaya çıkan Covid-19 pandemisini söylemek mümkündür. Pandemi sırasında sokağa çıkma yasağı ve karantina kuralları getirilmiştir. Suçlular, pandemi dönemini fırsat olarak değerlendirmiş, potansiyel kurbanları tuzaklarına düşürmek için sosyal medya ve benzeri iletişim ağlarını kullanmıştır. Devlet kurumlarının pandemic dönemindeki esnek çalışma saatleri nedeniyle insan kaçakçılığını tespit etme operasyonları aktif şekilde yürütülemedi, bu durum da suçluların ve suç örgütlerinin durdurulmasını zorlaştırmıştır. Pandeminin farklı bir sürece evrilmesi, yeni tedavi süreçleri, halkın aşılınması ve tedbirlerin esnetilmesiyle tam zamanlı çalışma saatlerine geçilmiş olup suçlularla mücadelede mağdur sayılarının azaldığı Şekil 10'da görülmektedir.

2021 yılındaki eğilim, Afganistan'dan gelen yoğun mülteci akını gibi diğer önemli faktörlerle de açıklanabilir. Afganistan'da Taliban'ın ortaya çıkmasıyla birlikte nüfus kitleler hâlinde Türkiye'ye göç etmeye başlamıştır. Köle tacirleri tarafından yabancı bir ülkede dil bilmeyen ve bağlantısı olmayan mülteciler kandırılarak bu konuda suç oranları artmıştır.

²⁴³ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, *Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları*, 2022, <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik#>, (16.06.2022).

Sömürü Türü/ Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
	181	303	134	215	282	1.115	100
Cinsel Sömürü	143	186	95	144	160	728	65,3
İşgücü Sömürü	30	52	39	55	73	249	22,3
Zorla Dilendirme	8	65	-	4	43	120	10,8
Zorla Evlendirme	-	-	-	11	4	15	1,3
Çocuk Satışı	-	-	-	1	1	2	0,2
Organ-Doku Ticareti	-	-	-	-	1	1	0,1
Çocuk Asker	-	-	-	-	-	-	-

Tablo 1. İnsan Ticareti Mağdurların Sömürü Türleri (2016-2020)²⁴⁴

Tablo 1'e göre 2016'dan 2020'ye kadar olan dönemde tüm insan ticareti mağdurlarının yüzde 65,3'ünü oluşturan 728 cinsel sömürü mağduru kaydedilmiştir. Cinsel sömürü bu sektörlerin en büyüğüdür. İkinci sırada insan ticareti mağdurlarının yüzde 22,3'ünü oluşturan emek sömürüsü mağdurları yer almaktadır. Üçüncü sırada ise dilencilik gelmektedir. Dilencilik sektöründe 120 mağdur, insan ticareti mağdurlarının yüzde 10,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 1'e göre cinsel sömürü mağduru oranları oldukça yüksektir. İnsan kaçakçılığı ile fuhuş arasında ince bir ayrım vardır. Türkiye'de fuhuş, insan ticaretinden farklı olarak yasallaştırıldığı ve düzenlendiği için bu konuyu dikkatle ele almak gerekir. Yasaya göre Türkiye'de devlet ruhsatlı genelevlerde sadece Türk vatandaşı olan

²⁴⁴ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020.

kadınlar seks işçiliği yapabilmektedir.²⁴⁵ Bu durum, ruhsatsız fahişeliğin, sokakta çalışma ve yabancıların fahişeliği dâhil olmak üzere diğer her türlü fuhşun yasak olduğu anlamına gelmektedir. Türkiye'nin cinsel isteği sınırlayan geleneksel normları, yabancı seks işçilerine talep yaratmada önemlidir. Türkiye'deki toplumdaki cinsiyet eşitsizliğinin de kadınların mağdur olma riskini artırdığını göstermektedir.²⁴⁶ Toplumun ataerkil yapısı, kadına öncelikle anne ve ailenin savunmasız bekçisi rolünü dayatmakta ve böylece toplumdaki/kamusal alandaki rollerini baskılamaktadır. Fuhuş için yasal kurallar sonlandırıldığında veya kurallar gerektiği gibi uygulanmadığında fuhuş yeraltına inmekte ve organize suç grupları için fırsatlar doğmaktadır. Bu durum, Türkiye'deki seks ticaretinde de açıkça görülmektedir.

Yaş/	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
Toplam	181	303	134	215	282	1.115	100
(-) 18	29	98	15	31	165	338	30
18-25 Yaş	63	124	63	74	41	365	32,7
26-35 Yaş	76	61	42	73	56	308	27,6
36 (+)	13	20	14	37	20	104	9,3

Tablo 2. İnsan Ticareti Mağdurlarının Yaş Dağılımı (2016-2020)²⁴⁷

Tablo 2'ye göre 2016'dan 2020'ye kadar insan ticareti mağdurları içerisinde en yüksek oranın 18 ila 25 yaşları arasındaki mağdurlara ait olduğu görülmektedir. Bu mağdurların sayısı 365'tir. Yukarıdaki istatistiklere göre insan ticareti mağdurları arasında 18 yaşın altındaki kişiler ikinci sırada yer almaktadır. Palermo Protokolü ve Türk mevzuatına göre bu 338 insan ticareti mağdurunun çocuk olarak kabulü gerekmektedir. Bu sayı, tüm insan ticareti mağdurlarının da yüzde 30'unu oluşturmaktadır.

²⁴⁵ Ceren Baykötan, a.g.m., 16.

²⁴⁶ Ceren Baykötan, a.g.m., 17.

²⁴⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020

Cinsiyet/ Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
	181	303	134	215	282	1.115	100
Erkek	18	91	23	20	61	213	19,1
Kadın	163	212	111	195	221	902	80,9

Tablo 3. İnsan Ticareti Mağdurlarının Cinsiyet Dağılımı (2016-2020)²⁴⁸

Tablo 3'te Türkiye'de insan ticareti mağdurlarının çoğunluğunu kadınların oluşturduğu açıkça görülmektedir. 902 kadın, tüm insan ticareti mağdurlarının yüzde 80,9'unu oluşturmaktadır. Erkek mağdurların sayısının da düşündürücü olduğunu belirtmek gerekir. 2016-2020 döneminde sömürülen erkeklerin sayısı, tüm insan ticareti mağdurlarının yüzde 19,1'i olacak biçimde 213 kişiye ulaşmıştır. Kadınlar daha çok cinsel sömürde, erkekler ise işgücünde kullanılmaktadır.

Uyruk/ Toplam	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
	181	303	134	215	282	1.115	100
Suriye	36	86	15	37	159	333	29,9
Özbekistan	16	19	29	44	38	146	13,1
Kırgızistan	33	31	14	32	14	124	11,1
Fas	10	26	18	28	5	87	7,8
Afganistan	7	21	21	14	11	74	6,6
Ukrayna	7	16	3	10	2	38	3,4
Gürcistan	23	10	1	2	2	38	3,4
Endonezya	14	3	6	11	2	36	3,2
Moldova	8	20	1	4	1	34	3,0
Azerbaycan	4	11	3	6	9	33	3,0
Rusya	6	16	1	4	3	30	2,7
Kazakistan	4	9	7	4	4	28	2,5
Türkmenistan	3	11	3	5	4	26	2,3

²⁴⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020.

Türkiye	2	9	-	2	11	24	2,2
Belarus	-	10	3	1	-	14	1,3
Diğer	8	5	9	11	17	50	4,5

Tablo 4. İnsan Ticareti Mağdurlarının Uyrukları (2016-2020)²⁴⁹

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde, 2016'dan 2020'ye kadar olan dönemde insan ticareti mağdurlarının çoğunun Orta Doğu ve Orta Asya'dan olduğu görülmektedir. İlk sırada ise Suriye'den gelen göçmenler yer almaktadır. Suriye uyruklu insan ticareti mağduru sayısı toplam 333 kişidir, bu rakam toplam insan ticareti mağduru sayısının yüzde 29,9'udur. İkinci sırada 146 kişiyle Özbekistan'dan gelen göçmenler insan ticareti mağdurlarının yüzde 13,1'ini oluşturmaktadır. Kırgızistan uyruklu 125 kişi, insan ticareti mağduru sayısının yüzde 11,1'ini oluşturarak üçüncü sırada yer almaktadır. Bu istatistiklerdeki oranların 1990'lardan farklı olduğu söylenebilir. Çünkü bu istatistiklere göre Doğu Avrupa ve Rusya'dan gelen insan ticareti mağdurları azalmıştır. Tablodan da görülebileceği gibi Rusya'dan gelen insan ticareti mağdurları, toplam insan ticareti mağdurlarının yüzde 2,7'sini oluşturmaktadır.

İl/	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam	%
Toplam	181	303	134	215	282	1.115	100
İstanbul	21	48	42	48	98	257	23
Antalya	45	66	32	30	17	190	17
Şanlıurfa	10	22	-	3	71	106	9,5
İzmir	15	20	14	28	16	93	8,3
Hatay	8	24	7	19	7	65	5,8
Ankara	21	28	8	3	3	63	5,7
Adana	16	8	14	3	4	45	4
Bursa	12	8	3	3	14	40	3,6
Mersin	15	18	-	3	2	38	3,4
Muğla	4	15	-	6	2	27	2,4

²⁴⁹ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020.

Diğer	14	46	14	69	48	191	17,1
--------------	----	----	----	----	----	-----	------

Tablo 5. İnsan Ticareti Mağdurlarının Tespit Edildikleri İllere Göre Dağılımı (2016-2020)²⁵⁰

Tablo 5'te insan tacirleri için İstanbul'un en popüler yer olduğunu görmek mümkündür. İstanbul'da tespit edilen 257 kişi, toplam mağdur sayısının yüzde 23'ünü oluşturmaktadır. Antalya'daki 190 mağdur sayısı toplam sayının yüzde 17'sini oluşturarak ikinci sırada yer almaktadır. Şanlıurfa 106 kişiyle toplam mağdur sayısının yüzde 9,5'ini oluşturarak üçüncü sırada bulunmaktadır. İnsan ticareti mağdurlarının bu oranlardan görüleceği üzere, çok sayıda yabancının bulunduğu turistik bölgelerde yoğunlaştığı sonucuna varılabilmektedir.

Türkiye jeopolitik, ekonomik ve siyasi konumu nedeniyle göçmenler için bir varış ve geçiş ülkesidir. Özellikle Suriye ve Afganistan'da savaşın yol açtığı siyasi istikrarsızlık ve yoksulluk Türkiye'ye doğru büyük bir göç dalgasına neden olmuştur.²⁵¹ Türkiye'de son yıllarda Suriye'den gelen yoğun göçmen akınıyla birlikte Suriye kaynaklı insan ticareti mağdurlarının sayısında bir artış görülmüştür. Suriyeli kurbanlar zorla çalıştırılmakta ve dilendirilmektedir. Göçmenlerin karşı karşıya kaldığı savunmasız koşullar ve geçim kaynaklarının yetersizliği nedeniyle çocuk yaşta evlilik, erken yaşta evlilik ve zorla evlilik vakaları da yaygındır.²⁵²

3. İNSAN TİCARETİYLE MÜCADELEDE TÜRKİYE VE ULUSLARARASI TOPLUMUN ORTAK ÇALIŞMALARI

Türkiye'nin hukuki mevzuatları, insan ticareti olarak nitelendirilen eylemler için çeşitli yaptırımlar getirmiş olsa da bu suçla daha etkin mücadele edebilmek için Türkiye Cumhuriyeti, Sürekli Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Ek Sözleşmesi'ni imzalamıştır. İnsan ticaretiyle ilgili suçlar, özellikle kadın ve çocuklara yöneliktir. Türkiye tarafından İnsan Ticaretinin Önlenmesi, Durdurulması ve Cezalandırılmasına Dair Protokol de imzalanmış ve bu ant-tlaşmalar 30.01.2003 tarih

²⁵⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020.

²⁵¹ T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, *Faaliyet Raporu 2016*, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/DovYW+egm_16_fp.pdf, s.21 (21.04.2022).

²⁵² IOM, *IOM and Turkey's Migration Directorate – Six Years Working Together Against Human Trafficking*, <https://www.iom.int/news/iom-and-turkeys-migration-directorate-six-years-working-together-against-human-trafficking>, 2019 (21.09.2021).

ve 4800 sayılı Kanunlarla Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce (TBMM) onaylanmıştır.²⁵³ Bu onaylar, Türkiye'nin insan ticareti suçuyla uluslararası mücadelede ilk adımı attığı anlamına gelmektedir. Türkiye, insan ticaretinin uluslararası ilkelerini ilk kez iç mevzuatına yerleştirmiştir. Türkiye bu sözleşmelere bağlı olarak, çok kısa bir süre içinde insan ticaretinin suç sayılması ve önlenmesi konusunda ulusal mevzuatında gerekli revizyonları yapmıştır. Yasal değişiklikler, insan kaçakçılığıyla ilgili yasaların uygulanmasının tutarlı bir şekilde izlenmesini takip etmiş ve yasal çerçevede daha fazla revizyon yapılmasıyla sonuçlanmıştır.²⁵⁴ Bu antlaşmanın 2. paragrafına göre kadın ve çocukların bakımına özel önem verilmiştir.²⁵⁵ Amaç, insan haklarının bütünlüğüne saygı duyarak insan ticaretini önlemek ve bunlarla mücadele etmek, mağdurları korumak ve onlara yardım etmektir. Bu hedeflere ulaşmak için Türkiye'nin sürece dâhil olan devletler arasında iş birliğini geliştirmesi gerekmiştir. Bu protokolün esaslarının Türkiye'nin iç mevzuatına işlenmesi için bazı değişiklikler yapılmıştır. Örneğin, 4771 sayılı Kanun'la TCK'nin 201/b ve 80. Maddesinde insan ticareti kavramına yeni bakış açısı yer almıştır.

3.1. Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı İşbirliği Antlaşması

Türkiye, insan ticaretiyle mücadelede önemli bir sözleşme olan Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'ni 19 Mart 2009 tarihinde imzalamıştır. Avrupa Konseyi'nin insan ticaretiyle mücadele eylemi, TBMM tarafından 20 Ocak 2016 tarihli 6667 sayılı İnsan Ticareti ile Mücadele Kanunu ile Türk hukukuna dâhil edilmiştir. İnsan ticareti suçlarının önlenmesi ve bunlarla mücadele edilmesi, insan ticareti mağdurlarının Türk vatandaşı ve yabancı ayrımı yapılmaksızın insan hakları çerçevesinde korunmasına ilişkin usul ve esasları belirleyen İnsan Ticareti ile Mücadele ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik hazırlanmıştır.

2016 yılında Mağdurlara Yurt Dışından İkamet İzni Verilmesine ve Onlara Destek Hizmeti Verilmesine Dair Kanun çıkarılmıştır. Kanun, Resmî Gazete'de

²⁵³ T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

²⁵⁴ Ersan, M. "Addressing Cross-cutting Issues in Human Trafficking Policy: Recommendations for Turkey". PERCEPTIONS: Journal of International Affairs 18 (2013), 95.

²⁵⁵ T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi-.tr.mfa, (16.06.2022).

yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir.²⁵⁶ Bilindiği üzere bu Kanunun 121. maddesi ve Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi'ne dayanılarak hazırlanan İnsan Ticareti ile Mücadele ve Mağdurların Korunmasına Dair Yönetmelik çerçevesinde Türkiye'de de bu durumun önlenmesi için çalışmalar yapılmaktadır. Devlet kurumları ve kuruluşları, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamak ve hazırlamak amacıyla kurulan "İnsan Ticareti ile Mücadele Koordinasyon Komisyonu" eylem planı oluşturulmuştur. Kuruluşlar 2017 yılından itibaren her yıl olağan toplantılarını gerçekleştirmektedir.²⁵⁷ Avrupa Konseyi İnsan Ticaretine Karşı İşbirliği Anlaşması, yalnızca Avrupa Konseyi ülkelerinde değil, komşu ülkelerde de her türlü sömürüyle mücadele etmeyi amaçlamaktadır. Bu anlaşma, uluslararası yükümlülükleri ima eden ve insan kaçakçılığının insan haklarını ihlal ettiğini, insan onurunu küçük düşürdüğünü ve bunun sonucunda mağdurların daha fazla korumaya ihtiyaç duyduğunu doğrulayan ilk belgedir. Anlaşmanın kapsamı, uluslararası sınırlar içinde insan ticaretinin kovuşturulmasını içermektedir.

Avrupa Konseyi'nin bu antlaşması, anlaşmaya taraf devletlerin insan ticaretini önlemek için alınacak önlemlerini listelemektedir. Anlaşmada belirtilen önlemler arasında eğitim faaliyetleri ve bilgilendirme, araştırma programları, talep azaltma önlemleri, çevreleme önlemleri, belge güvenliği, uluslararası iş birliği, sosyal ve ekonomik önlemler yer almaktadır.

İnsan ticaretiyle mücadelede yoğun bir yıl olan 2021'de AB ve Avrupa Konseyi tarafından desteklenen "Türkiye'deki Göçmen ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Korumasının Güçlendirilmesi" projesi geliştirilmiştir. 14 Aralık 2021 tarihli İnsan Ticareti ile Mücadele Koordinasyon Kurulu toplantısında insan ticareti mağdurlarına verilen destek hizmetleri, insan ticareti mağdurlarının sağlık hizmetlerine erişimi ve istatistikler konularında değerlendirmeler yapılmıştır. Türkiye'nin insan ticaretiyle mücadelesinde paydaşlar arasında diyalog ve koordinasyonun sağlanmasına yönelik çok sayıda istişare toplantısı ve eğitim düzenlenmiştir.²⁵⁸

²⁵⁶ Resmî Gazete, *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-11.htm>, 2016 (27.11.2022).

²⁵⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020*, 2020, <https://www.goc.gov.tr/s.14>. (23.02.2022).

²⁵⁸ Türkiye Kızılıay Akademisi, *Süreklilikler ve Değişimler 2021'de Göç*, 2021, (12.10.2022).

3.1.1. Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanları Grubu

Avrupa Konseyi İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanları Grubu (GRETA), İnsan Ticaretine Karşı Avrupa Konseyi Sözleşmesi'nin ilke ve kurallarının uygulanmasını izleyen İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanları Grubudur. Göçmen ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Haklarının Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi ile GRETA raporunda Türkiye'ye yönelik kritik açıklamalar doğrultusunda insan ticareti ile mücadelede soruşturma ve kovuşturma aşamalarının geliştirilmesine katkıda bulunulmuştur.²⁵⁹ Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile Avrupa Konseyi iş birliği kapsamında 01.01.2020 tarihinde başlayan Türkiye'de insan ticareti, çocuk koruma sistemleri arasındaki iş birliğini artırmak ve çocuk istismarının önlenmesini güçlendirmek maksadıyla insan ticaretini önlemeye yönelik tedbirlerin geliştirilmesini sağlamak amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra ulusal paydaşların genel olarak insan ticareti olgusuna ilişkin algı ve bilgilerini güçlendirmek için emek sömürsünün önlenmesi de hedeflenmektedir.

Bu bağlamda etkili, orantılı ve caydırıcı hükümler sağlamak amacıyla insan ticareti ile ilgili suçların kovuşturulması ve soruşturulmasına ilişkin prosedürlerdeki boşlukları tespit etmek için bilim insanları tarafından yasal boşluk analizleri yapılmıştır. İnsan ticaretinin potansiyel mağdurlarını belirlemek ve mağdurları etkin bir şekilde yardım ve koruma mekanizmalarına yönlendirmek için kılavuzlar ve göstergeler geliştirmek için işgücü sömürsü ve çocuk ticareti üzerine araştırmalar yürütülmektedir.²⁶⁰

3.2. Uluslararası Göç Örgütü ve Türkiye

Bölgesel çatışmalar ve kitlesel yerinden edilmelerle çevrili bir ülke olan Türkiye, dört milyon mülteci ev sahipliği yapmaktadır.²⁶¹ Bu durum, başta insan ticaretindeki büyük artış olmak üzere sayısız soruna yol açmaktadır. İnsan ticareti ve bağlantılı olgular, Uluslararası Göç Örgütü'nün (IOM) Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ile birlikte üzerinde çalıştığı ana konular arasında yer almaktadır.

²⁵⁹ Council of Europe, *Türkiye'deki Göçmenler ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Açısından Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi*, <https://www.coe.int/tr/web/ankara/strengthening-the-human-rights-protection-of-migrants-and-victims-of-human-trafficking-in-turkey>, 2019, (21.10.2022).

²⁶⁰ GRETA, *Report Concerning The Implementation Of The Council Of Europe Convention On Action Against Trafficking In Human Beings By Turkey*, 2019, <http://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking>, S.14 (21.04.2022).

²⁶¹ UNHCR, Türkiye, <https://reporting.unhcr.org/turkey?year=2022>, 2022 (24.11.2022).

IOM'nin temel amacı, insan ticareti mağdurlarına güvenli ve sürdürülebilir yeniden entegrasyon veya ülkelerine geri dönüş seçenekleri sunarak insan ticaretini önlemek ve mağdurları korumaktır. IOM; devlet kurumları, Sivil toplum kuruluşları (STK) ve uluslararası kuruluşlarla ortaklaşa geniş bir yelpazede faaliyetler yürütmektedir. IOM'nin yaklaşımı, dünya çapındaki tüm insan ticaretiyle mücadele çabalarına rehberlik eden üç ilkeye dayanmaktadır. Bunlar insan haklarına saygı, bireyin ve toplulukların fiziksel, zihinsel ve sosyal esenliği ve hükûmetlerin kurumsal kapasitesini inşa ederek sürdürülebilirlik ve sivil toplum. IOM Türkiye, göç yönetimi için çözüm sağlamak için insan ticaretiyle mücadelenin birçok alanını ele alarak çalışmaktadır.²⁶²

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, IOM Türkiye Birleşmiş Milletler Göç Kuruluşu'nun yardımıyla Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Enstitüsü personeline insan ticaretiyle mücadele konusunda eğitim düzenlemiştir. 26-27 Ocak ve 28-29 Ocak 2021 tarihlerinde iki grup hâlinde gerçekleştirilen eğitime insan hakları ve eşitlik konusunda uzmanlar, uzman yardımcıları ve kurumun diğer personelleri katılmıştır.²⁶³ Bu eğitimler insan ticaretiyle mücadele adına büyük önem taşımaktadır.

3.3. Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı ve Türkiye'nin Ortak Çalışmaları

1923'te kurulan Uluslararası Kriminal Polis Komisyonu (ICPC), Uluslararası Kriminal Polis Teşkilatı'nın (Interpol) öncüsüdür. Interpol, 13 Haziran 1956'da Viyana'daki kurulmuştur.²⁶⁴ Aynı yıl Türkiye, Interpol'ün resmî üyesi olmuştur. Türkiye ve Interpol uzun süredir terör, yasa dışı madencilik, parça parça belge gibi suçların ve suçlularının yakalanması için ortak operasyonlar yürütmektedir. Türkiye, uluslararası polis yapısına özellikle insan kaçakçılığına karşı genel mücadele konusunda aktif olarak dâhil olmuştur. Örneğin, Storm Makers Operasyonu sırasında (21-25 Mart 2022), Türk yetkililer organize suç gruplarına karşı Interpol ile birlikte eylem gerçekleştirmiştir. Türkiye'de polis, şüpheli bir uluslararası organ kaçakçılığı çetesini dağıttıktan sonra dört kişiyi tutuklamıştır. Hindistan'da kurulan bir suç ağı, savunmasız Endonezya vatandaşlarını taciz etmek ve Türkiye'de böbrek naklini kolaylaştırmakla

²⁶² IOM Turkey, *Counter Trafficking*, <https://turkey.iom.int/counter-trafficking>, (22.06.2022).

²⁶³ Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, *İnsan Ticaretiyle Mücadele Eğitimi*, 2021, <https://www.tihk.gov.tr/insan-ticaretiyle-mucadele-egitimi/>, (13.05.2022).

²⁶⁴ INTERPOL, *Membership of Interpol*, <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Legal-framework/Membership-of-INTERPOL>, (13.04.2022).

suçlanmıştır. Storm Makers operasyon esnasında şüpheliler; alıcılar ve bağışçılar arasında sahte aile bağları kurmak için düğün fotoğrafları düzenlemeye ve belgelerde tahrifat yapmaya kadar uzanan bir girişime başvurmuştur. Her böbreğin karaborsada 37.000 ABD doları karşılığında satıldığı ve organ bağışçısının 15.000 ABD doları alıp paranın geri kalanının ağ üyeleri arasında paylaşıldığı öğrenilmiştir.²⁶⁵

2020 yılında İnterpol, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 8 Balkan ülkesinin güvenlik güçleriyle birlikte insan kaçakçılarına yönelik "Theseus" adlı bir operasyon gerçekleştirmiştir. Organize suç örgütlerine yönelik bu operasyonlar sonucunda kaçakçılığa karışan 167 kişi ile kaçakçılara yardım ettiği iddia edilen 72 kişi tutuklanmıştır.²⁶⁶ Göçmenlerin çoğunun iç savaş ve ekonomik sıkıntıların yaşandığı bölgelerden geldiği, insan kaçakçılarının bu kişileri zorla çalıştırmaya ve seks kölesi olarak çalışmaya zorladığı tespit edilmiştir.

3.4. Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle İlgili İkili Anlaşmaları

Türkiye, hem uluslararası kuruluşlarla hem de diğer devletlerle insan ticareti konusunda yaptığı antlaşmaların yanı sıra organize suç ve terörle mücadeleyi sağlayan güvenlik iş birliği başlığında çok sayıda ikili antlaşma da imzalamıştır. Bu antlaşmaların tümü, insan ticareti ve yasa dışı göçle mücadelede iş birliğine ilişkin hükümler içermektedir. Örneğin, 28 Temmuz 2004'te Türkiye ve Beyaz Rusya İçişleri Bakanları İnsan Ticareti ve Yasa Dışı Göçle Mücadelede İşbirliği Antlaşması Protokolü imzalamıştır. 10 Mart 2005 tarihinde Gürcistan ve Türkiye Dışişleri Bakanları Terör, Organize Suçlar ve Diğer Önemli Suçlarla Mücadele Antlaşması'nın Dokuzuncu Fıkrasının Uygulanmasına İlişkin Protokol'ü imzalamıştır. 7 Temmuz 2005 tarihinde Ukrayna ve Türkiye İçişleri Bakanları arasında Suçla Mücadelede Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Ukrayna Arasında İşbirliği Antlaşmasının Birinci Fıkrasının Uygulanmasına İlişkin Ek Protokol imzalanmıştır. 8 Şubat 2006 tarihinde Moldova ve Türkiye İçişleri Bakanları, Uyuşturucu Kaçakçılığı, Uluslararası Terörizm ve Diğer Suç Gruplarının Faaliyetlerine Karşı İşbirliği Antlaşması çerçevesinde insan ticaretiyle

²⁶⁵ INTERPOL, *Operation Storm Makers Busts Criminal Networks Profiting From The Movement Of Vulnerable Men, Women And Children Across Borders*, 2022, <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2022/121-arrests-in-operation-against-migrant-smuggling-and-human-trafficking-INTERPOL> , (21.05.2022).

²⁶⁶ Euronews, *İnterpol, Türkiye'nin De Yer Aldığı 8 Ülkeyle, İnsan Kaçakçılığı Yapan Çetelere Operasyon Düzenledi*, <https://tr.euronews.com/2020/01/23/interpol-turkiye-nin-yer-aldigi-8-ulkeyle-insan-kacakligi-yapan-cetelere-operasyon>, 2020 (25.10.2022).

mücadelede iş birliğine ilişkin bir protokol imzalanmıştır. 5 Eylül'de Kırgızistan ile İnsan Ticaretiyle Mücadelede İkili İşbirliği Protokolü imzalanmıştır.²⁶⁷ Suçun uluslararasılaşması bağlamında bu ikili anlaşmalar, kolluk kuvvetlerinin insan kaçakçılığı gibi tehditlere karşı etkileşiminin temeli haline gelmiştir. İkili anlaşmaların genel olarak olumlu yanı, birlikte çalışmanın, devletlerin suçluların yakalanmasına daha hızlı yanıt vermesine yardımcı olmasıdır. Ayrıca, ortak çalışma ve bilgi alışverişi, insan ticareti mağdurlarına zamanında yardım edilmesini de sağlamaktadır.

4. KAYNAK, TRANSİT VE HEDEF ÜLKE OLARAK TÜRKİYE'NİN İNSAN TİCARETİ SUÇUNUN AZALTILMASINA YÖNELİK BAKIŞ AÇISI VE ÖNERİLERİ

Türkiye, geçiş kolaylığı olan doğu sınırları ve Batı Avrupa'nın kenarındaki coğrafi konumu nedeniyle uluslararası bir merkez ve insan ticareti için bir hazırlık alanı hâline gelmiştir.²⁶⁸ Türkiye orta riskli bir menşei ülke, yüksek riskli bir geçiş ülkesi ve çok yüksek riskli bir varış ülkesi olarak derecelendirilmektedir.²⁶⁹

Türk kadınları ve trans bireyler, özellikle ülke içinde cinsel sömürü amaçlı insan ticareti mağduru olarak Türkiye'nin orta riskli menşe ülke olma durumunu sabitleştirmektedir. İnsan ticaretine kaynak ülke olan Türkiye'nin insan ticareti azaltmak için bölgesel farklılıklar, yoksulluk ve işsizlik konularında kapsamlı politikalar geliştirmesi gerekmektedir.²⁷⁰ Bu şekilde kaynak ülke olarak Türkiye'nin, insan ticaretinin itici faktörlerini ortadan kaldırmaya çalışması gerekmektedir.²⁷¹ Yani toplumdaki insanların umutsuz eylemlere başvurmaması için Türkiye'nin daha rahat ekonomik ve sosyal koşullar geliştirmesi gereklidir. Bu durumda Türkiye, insan ticareti için kaynak ülke olma risklerini azaltabilecektir. Bir kaynak ülke olarak Türkiye'nin insan ticaretiyle mücadele politikasını, yerel ticaret de dâhil olmak üzere her türlü insan ticareti ve insan ticareti mağdurlarına yardım ve uzun vadede tüm ihtiyaçları dikkate alacak şekilde gözden geçirmesi gerekmektedir. İnsan ticaretiyle mücadelede kurumlar

²⁶⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020*, 2020, <https://www.goc.gov.tr/s.14>. (24.02.2022).

²⁶⁸ Nilufer Narli, *Human Trafficking and Smuggling: the Process, The Actors and the Victim Profile*, https://www.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/10_wg11_trafpers_20.pdf, (14.10.2022).

²⁶⁹ United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), *Trafficking in Persons: Global Patterns*, https://www.unodc.org/pdf/traffickinginpersons_report_2006ver2.pdf, 2006 (13.10.2022).

²⁷⁰ Ersan, a.g.m., 96.

²⁷¹ Murat Gül, Tuğba Sarıkaya Güler, "Trafficking in Human Beings in Global Age: A Case Study of Turkey", *JEBPIR*, C.2 S.2 (2016), s.101.

arası iş birliği mekanizması oldukça önemlidir. İnsan ticaretiyle mücadele çabalarının ayrılmaz bir parçası olarak bir politika ve program izleme ve değerlendirme mekanizması oluşturmak gerekmektedir. Dünya deneyimleri, asgari standartlar yaklaşımının ciddi insan hakları ihlallerine yol açabileceğini ve insan kaçakçılığının normalleştiği izlenimini verebileceğini gösterdiğinden Türkiye'nin yeni asgari uluslararası standartları dikkate alarak daha kapsamlı bir vizyon kurması önemlidir.²⁷²

Türkiye; Orta Asya, Orta Doğu ve Slav ülkelerinden gelen çok sayıda yasa dışı göçmen ve sığınmacı için bir geçiş bölgesi olduğundan insan ticaretinin “PostSovyet suç ortağı” olarak Batı'nın refahında kilit bir rol oynamaktadır.²⁷³ Bir hedef ülke olarak Türkiye, yeni göç politikası çerçevesinde düşük vasıflı sektörlerdeki işgücü talebini karşılamak ve göçmen işçilerin ve yasa dışı göçmenlerin sömürsünü önlemek için yasal göç kanallarının oluşturulmasını teşvik etmelidir. Kaçak işçiliğe talep vardır ve bu talep arzı doğrudan etkilemektedir. Bu faktör, insan ticaretiyle mücadelenin teşvik edilmesini engellemektedir.²⁷⁴ Emek sömürsü amacıyla insan kaçakçılığıyla mücadele etmek için Türk mevzuatının insana yakışır çalışma koşulları ve adil bir işe alım politikası için reforma tabi tutulması gerekmektedir. Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ve Orta Asya ülkelerinden bir hedef ülke olarak Türkiye örneği, siyasi istikrarsızlık, ekonomik zorluklar ve aile sorunlarının göçün kadınlaşmasına nasıl yol açtığını göstermesi adına da önemlidir. Bu ifade ağırlıklı olarak kadın nüfusun göç etmesi anlamında kullanılmaktadır. Kadınlar; kendileri ve aileleri için daha iyi yaşam koşulları yaratmak amacıyla Türkiye'ye gelmektedir.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından hemen sonra çok sayıda savunmasız insan daha iyi yaşam koşulları aramaya başlamıştır. Bu süreçte insan kaçakçılığı Türkiye'de daha da artmaya ve yayılmaya başlamıştır. Ayrıca Romanyalılar, Moldovalılar, Ukraynalılar vb. Doğu Avrupa ülkeleri vatandaşları seks işçisi, göçmen işçi veya ev işçisi olarak Türkiye'ye gelmiştir. IOM 2011 yılında Türkiye'nin insan ticareti varış ülkeleri arasında onuncu sırada yer aldığını kaydetmiştir.²⁷⁵ Türkiye üzerinden transit geçen kaçakçıların varış ülkeleri Almanya, İngiltere ve diğer AB ülkeleridir. Aşağıdaki menşe ülkeler, insan kaçakçılarına insan tedarik etmektedir: Irak ve İran dâhil olmak

²⁷² Ersan, a.g.m., 97.

²⁷³ Gül, Sarıkaya Güler, a.g.m., 102.

²⁷⁴ Ersan, a.g.m., 97.

²⁷⁵ Gül, Sarıkaya Güler, a.g.m., 102.

üzere Orta Doğu ülkeleri -ve Filistin'den birçok Filistinli-; Etiyopya, Gana, Gambiya, Nijerya ve Senegal dâhil olmak üzere Afrika ülkeleri; Bangladeş, Pakistan ve Afganistan dâhil olmak üzere Asya ülkeleri. Batı Avrupa'daki nihai varış noktalarına ulaşmak için önce Türkiye üzerinden Güneydoğu ve Doğu Avrupa ülkelerine geçiş yapılmaktadır.²⁷⁶ Türkiye, kadın ticareti yapan birçok grup için de bir hedef ülkedir. Türkiye'de Rusya, Moldova, Azerbaycan, Romanya, Beyaz Rusya ve Ukrayna'dan insan kaçakçılığı ve fuhuş mağduru birçok kadın çalışmaktadır. Bir transit ülkesi olarak Türkiye'nin dünyanın çeşitli bölgelerindeki önemli kalkınma meselelerinde de yapıcı ve insani bir rol oynaması gerekmektedir. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), bugüne kadar önemli kalkınma iş birliği faaliyetlerine imza atmıştır. Bu çabalar, yardım edilen ülkelerde sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunmaktadır.²⁷⁷ Yolsuzluğa ve her türlü organize suça karşı politikalar geliştirmenin ve iyi yönetim uygulamanın da kaçakçılığı önleme çabaları için gerekli olduğu görülmektedir.

5. İNSAN TİCARETİ VE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİĞİ

Transit ülke konumunda olan bir ülkenin kendisini uluslararası olaylardan soyutlaması pek mümkün değildir. Uluslararası arenadaki herhangi bir eylem doğrudan ulusal siyaseti etkilemekte veya bunun tersi de geçerli olabilmektedir. Türkiye, Doğu Avrupa ile Asya arasında bir geçiş noktasıdır. Bu durum, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve siyasi alanlarda çok büyük bir avantaja sahip olduğunu da göstermektedir. Bu konumun en büyük dezavantajlarından biri de dışarıdan gelen tüm olumsuz dalgaların/göçlerin/insan hareketliklerinin Türkiye'nin ulusal güvenliğini etkilemesidir. Örneğin, SSCB'nin dağılmasından sonra eski Sovyet ülkelerinin vatandaşları para kazanmak ve daha iyi bir yaşam sürmek için Türkiye'ye gelmiştir. Bu göç akışı, ülkedeki suç ve gölge faaliyetlerin (özellikle mali) gelişimini önemli ölçüde etkileyen çok sayıda cinsel ve emek sömürüsü mağdurunu cezbetmiştir. Bu süreçlerde kaçakçılığına dair ulusal hukuki düzenlemeler ve Türk polisinin faaliyetleri yetersiz kalmıştır. Çünkü böyle geniş ölçekli bir suç dalgasına hazırlıklı yakalanılmamıştır. Bu nedenle de Türkiye'nin yasalarını geliştirmesi ve modernize etmesi gerekmiştir. 2002

²⁷⁶ Narli, a.g.m., 26.

²⁷⁷ Ersan, a.g.m., 98.

yılından sonra Palermo Antlaşması'nın imzalanması ve ardından 2005 yılında bu Antlaşmayı bir protokolle iç hukuka dahil edilmesiyle hukuk sistemi kısmen iyileştirilmiştir. Bu yasalar aynı zamanda Türk vatandaşlarını dainsan kaçakçılığından koruyacağı anlamına gelmektedir. Bunlar, Türkiye Cumhuriyeti için sadece uluslararası ve ulusal düzeyde değil, bölgesel düzeyde de çok önemli birer adımdır. Çünkü bu çerçevede Türkiye, komşu ülkelerle ikili anlaşmalar imzalamaya ve bölgesel kuruluşlarla çalışmaya başlamıştır. En önemlisi de kendi projelerini geliştirmiştir. Ancak burada başka bir tehdit daha bulunmaktadır. İnsan kaçakçılığında büyük mali dolandırıcılıklar söz konusu olduğundan, bu konumlarından kâr elde etmeye hazır pek çok da taraf vardır. Bu durum, yolsuzluğun bazı devlet yetkilileri veya kuruluşları, barış güçleri, güvenlik güçleri için de birer gelir kaynağı olabileceği anlamına gelmektedir. İnsan ticareti ile mücadelede bu yolsuzlukların yaşanması da uluslararası örgütlerin barış ve istikrarı geliştirme görevlerini yerine getirme yeteneklerini baltalamaktadır. Türkiye'de hem ülke içinde hem de bölgesinde güvenliği baltalayan bazı örgütler bulunmaktadır (PKK, YPG vd. Gibi terör örgütleri). İnsan kaçakçılığından çok fazla gelir elde edilebilir olması sebebiyle özellikle terörizm en çok insan kaçakçılığıyla çok ilişkilidir. Bu örgütler devam ettiği insan kaçakçılığını kontrol altına almak da oldukça zordur. Bu aynı zamanda ulusal güvenliğin zedelenmesinde de kilit bir role sahiptir.

Bölgesel güvenlik konusu dikkate alındığında, Türkiye'nin üyeliğine kabul etme konusunda AB'nin isteksizliğini bir de insan kaçakçılığı/ticareti boyutuyla değerlendirmek gerekir. Uygulamada görüldüğü gibi, göçmenleri topluma tam olarak kabul edemeyen Avrupa zihniyetinde Türkiye'nin AB'ye girmesi durumunda Avrupa'ya göç akışının da kontrolsüz hale gelebileceği ve dolayısıyla insan kaçakçılığının artabileceği düşüncesi yer almaktadır. Çünkü yukarıda da değinildiği gibi şu süreçte Türkiye caydırıcı bir göç merkezi konumundadır. Türkiye'nin bir NATO üyesi olarak bölgesel güvenlikle ilgili rolüne gelince, Türkiye'nin tam olarak ne yapabileceği konusunda net bir cevap yoktur. "Bölgesel barışı koruma" faaliyetlerine rağmen NATO'nun hedefleri açıktır. NATO, 2004 yılında Palermo Antlaşması'nı imzalayarak insan kaçakçılığına karşı duruşunu ortaya koymuştur. Ancak göç veya insan kaçakçılığı sorunlarının çözümünün NATO'nun öncelikli hedefleri arasında yer almadığını da belirtmek gerekir.

SONUÇ

Kölelik olgusunun kökenleri çok eski tarihlere dayanmakta ve tarihsel süreçte şekil değiştirerek varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Yirminci yüzyılın sonunda, uluslararası ilişkilerde küreselleşme dönemi başlamış, bölgesel siyasi ve askeri çatışmaların yanı sıra kontrolsüz göç akışları, gibi bilgi teknolojilerini de içeren önemli gelişmeler yaşanmıştır. Aynı zamanda “insan ticareti” de bir olgu olarak bu süreçte daha görünür bir biçimde ortaya çıkmıştır. İnsan ticareti çeşitli kölelik biçimlerini (örneğin cinsel istismar, zorla çalıştırma, şiddet içermeyen evlilik, çocukların sömürüsü vb.) içermektedir. İnsan ticareti, uluslararası suç zemininde şekillenmiş ve yalnızca uluslararası güvenlik için değil, aynı zamanda ulusal ve bölgesel güvenlik için de bir tehdit haline gelmiştir. Bu fenomenle mücadele etmek için devletler güçlerini birleştirmeye başlamış ve işbirliği alanları yaratılmıştır. 2002 yılında, insan eekavramı Palermo Protokolü'nde suç olarak kaydedilmiştir. Devletler bu protokolü Türkiye'nin 2005'te yaptığı gibi, kendi iç hukuklarına da dahil etmişlerdir. Bu adımlarınla, uluslararası tehdit niteliğinde olan insan ticaretine karşı mücadelede toplu işbirliğini harekete geçirdiği vurgulanabilir. Ayrıca 2005 yılında Avrupa Konseyi İnsan Ticaretiyle Mücadele Sözleşmesi de imzalanmıştır. Bu belge, insan ticaretini önlemek, insan ticaretiyle mücadele etmek ve insan ticareti mağdurlarını korumak için özel önlemler sağladığı için önemli bir düzenleme niteliğindedir. Bu sözleşme aynı zamanda, bölgesel güvenliğin güçlendirilmesinde de önemli bir halkadır. Avrupa Konseyi İnsan Ticaretiyle Mücadele Sözleşmesi, bölgede insan ticaretiyle mücadelede aktif çalışmalara ivme kazandırmış ve Interpol, AGİT, SAARC gibi diğer bölgesel kuruluşlara örnek teşkil etmiştir. Ayrıca uluslararası alanda Uluslararası La Strada örgütü gibi sivil toplum kuruluşlarının da insan ticaretiyle mücadelede önemli adımlar atmaya başladıkları gözlenmiştir.

2020 yılından başlayarak dünya toplumu ciddi bir psikolojik ve fiziksel stres altındadır. Koronavirüs enfeksiyonu (COVID-19) salgını ve karantina rejimi ortaya çıkmış vebu faktör, insan ticareti konusunda uluslararası ve ulusal yasal kuruluşların çalışmalarını zorlaştırmıştır. Karantina önlemlerinin izlenmesine çok sayıda polis personeli dahil edilmiş, insan ticareti ile mücadele eden sivil toplum kuruluşlarında finanse edilmesi sınırlanmıştır. İnsan ticareti mağdurlarının tespiti ve yardımlarına

yönelik çalışmaların durdurulduğu dahi söylenebilir. Pandemi koşullarındaki bu olumsuz süreçlere karşın insan ticaretinin daha çok online alanlara yönelmesi bağlamında siber suçlar aktif olarak geliştirilmiştir. Karantina tedbirleri nedeniyle insanlar izolasyonda olduğu için zamanlarını çoğunlukla internette geçirmeye başlamışlar ve bu durum özellikle uzaktan eğitim alan, interneti ev ödevi veya iletişim için kullanan çocukları bu insan ticareti yapılarının hedefi haline getirmiştir. Yani suçlular bu durumdan faydalanmış ve bu nedenle internet üzerinden çocuk tacizinin sayısında önemli ölçüde artış yaşanmıştır. İnsan ticaretiyle ilgili uluslararası çalışmaların büyük bir dezavantajı da içinden çıkılmaz arz talep zinciridir. Paradoks, insan ticaretine karşı uluslararası anlaşmaları ilk imzalayan ülkelerden mağdurlara yönelik taleplerin gelmesi gerçeğinde yatmaktadır. Bu durumda çifte standart işlemektedir. Çalışma sırasında giderek daha fazla çocuğun ekonomik olarak zayıflamış ülkelerden Avrupa'ya, çoğunlukla cinsel istismar için nakledildiği tespit edilmiştir. Bu durum, öncelikle talebin kesintiye uğraması amacıyla ülkelerin sosyo-kültürel zihniyetlerine göre ulusal düzeyde her biri için ayrı ayrı tedbirler alınması gerektiğini göstermektedir. Ancak yolsuzluk faaliyetleri, teknolojik donanımlı insan tacirleri ve belki de sorumsuz devletler nedeniyle insan ticaretiyle mücadelenin güçlü bir biçimde yürütülmesi ve sonuca ulaşılması da pek mümkün görünmemektedir.

Türkiye'nin ulusal, bölgesel ve uluslararası güvenlik düzeyindeki rolü ve etkinliği kaynak, transit ve hedef ülke açısından değerlendirilmelidir. Elbette, Palermo Protokol'ün iç hukuka kabul edilmesi, Türk vatandaşlarının potansiyel insan ticareti mağduru olmalarına karşı korumayı güçlendirmiştir. Günümüzde ulusal mevzuatta suçluların cezalandırılmasını öngören TCK 80. Madde ve devlet düzeyinde insan ticareti mağdurlarını desteklemek için bir programa bulunmaktadır. Bunun nedenlerinden ilki Türkiye'nin göç politikasından kaynaklanmaktadır. Ancak son yıllarda Türkiye ciddi ekonomik ve kültürel değişiklikleri yaşamaktadır. Bu faktörler, insan ticareti mağdurlarının Türkiye'den diğer ülkelere akışını ciddi şekilde etkileyebilir. Türkiye'de de zorla evlendirme gibi adetlere bağlı kalan bazı geleneksel toplumlar vardır. Bu durum da örtülü olarak insan ticaretinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Türk devletinde PKK/YPG gibi insan ticareti ile ilişkilendirilen ve kontrol edilmesi giderek zorlaşan iç güvenlik sorunları da vardır. Türkiye, 2011'den bu yana sınırlarını Suriye'den, 2021'de itibaren de Afganistan'dan gelen mültecilere

açmıştır. Bu adım, insancıl hukuk ve ortak inançlar bağlamında sahip olunan ilke ve değerlerle (bir Müslüman başka bir Müslümana yardım etmeli, düşüncesi) uyumlu görünmektedir. Ancak bu süreçte alınan tedbirlerin yetersizliği gibi nedenlerle de toplumda suç oranları artış göstermiştir. Bu mülteciler, Türk kültürüne pek entegre olamamakla birlikte toplumlarında kadınlara yönelik kurallar daha katı olduğundan kayıp kadın (daha iyi yaşam koşulları, evlenmemek, şiddetten kaçmak gibi nedenlerle) sayısı artış göstermiştir. Ayrıca büyük bir mülteci akınının kabul edilmesiyle uluslararası kuruluşların desteğine rağmen dilencilik ve cinsel sömürü vakaları da önemli ölçüde artmıştır.

Türkiye, eski Sovyetler Birliği ülkeleri veya Orta Asya ülkeleri için insan ticaretinde hedef ülke durumundadır. Bu, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra Türk kökenli ülkelerin Türkiye ile aktif bir yakınlaşmaya başlamasıyla açıklanmaktadır. Birçok insan para kazanmak için Türkiye'ye gitmiş, bu yüzden birçoğu insan ticareti mağduru olmuştur. Türkiye'nin uluslararası mücadeledeki rolünü tanımlamak zordur. Türkiye, uluslararası anlaşmalara aktif olarak katılmaktadır ve BM, IMO gibi uluslararası kuruluşlarda insan ticareti ile mücadelede aktif rol almaktadır. Ancak, Türkiye bir transit ülke olduğundan, bölgesel düzeyde ana rollerden birine sahip olduğunu belirtmekte fayda var. Türkiye, Interpol, AGİT, AK gibi bölgesel kuruluşlarla aktif olarak işbirliği yapmaktadır. Türk devlet yapıları bir zamanlar suçluların bulunmasına ve insan ticareti mağdurlarına yardım edilmesine aktif olarak yardımcı olmaktadır. Ancak bu mücadelede devlet yapılarının veya görevlilerinin yolsuzluğu, bazı ülke vatandaşlarının sınır geçişlerini kontrolsüz yapması gibi bazı engeller de bulunmaktadır. Örneğin Ukrayna, Azerbaycan vatandaşları Türkiye'ye pasaportsuz girebilmektedir. Bu durum da insan ticareti mağdurlarının kontrolünü ve kimlik tespitini zorlaştırmaktadır. Bu nedenle Türkiye, insan ticaretiyle mücadelede bölgesel işbirliğini güçlendirmek amacıyla komşu ülkelerle de ikili ticaret anlaşması imzalamıştır. Türkiye öncelikle kendi devleti içinde insan ticaretiyle mücadele politikasını daha güçlü bir biçimde oturtmalıdır. Özellikle Covid-19 pandemi döneminde yeni bir suç dalgasının (siber suçluların) ortaya çıkması nedeniyle mağdur sayısı büyük artış göstermiştir. Bu yeni gelişmeler de dikkate alındığında, Türkiye'nin kendi ulusal düzenlemelerini güçlendirmesinin yanı sıra uluslararası kurumlarla da işbirliğini daha da arttırması önemlidir. Çünkü siber suçlar uluslararası bağlantılarla süreci yürütmektedir.

КАЙНАКЛАР

АЛИСТРАТОВА Оксана, "Историографические Основы Исследования Феномена Торговли Людьюми", С.4 , Молдова: Moldoscopi, 2018, с.32-43.

ВАСЮТИН Сергей, ДАШКОВСКИЙ Петр, *Социально-Политическая Организация Кочевников Центральной Азии Поздней Древности и Раннего Средневековья (Отечественная Историография и Современные Исследования)*, Барнаул: Издательство Алтайского Государственного Университета, 2009.

Генеральная Ассамблея ООН, *Глобальный План Действий Организации Объединенных Наций По Борьбе С Торговлей Людьюми*, https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/gp_trafficking.shtml, 2010 (12.09.2022).

КОМАРНИЦКИЙ Анатолий, "Понятие и виды сексуальной эксплуатации несовершеннолетних в доктрине криминологической науки и уголовном законодательстве", Санкт-Петербург, Криминалогия. Вчера, сегодня, завтра, 1(48), 2018, с. 62-66.

ЛЕБЕДИНЕЦ Инна, "Генезис международно-правового регулирования борьбы с рабством, работоторговлей и другими формами торговли людьюми", С.3, Москва: Актуальные проблемы российского права, 2016, с.182-187.

Международная организация труда, *Торговля Людьюми (траффикинг)*, 2013, https://publications.iom.int/system/files/pdf/university_manual_humantrafficking_rus.pdf, (12.05.2021).

МОРОЗОВ Павел, *Международное Трудовое Право*, Москва: Проспект, 2011.

МОТ, *Глобальный доклад, представленный в соответствии с механизмом реализации Декларации МОТ об основополагающих принципах и правах в сфере труда*, "Глобальный Альянс против Принудительного Труда ", Женева, 2005.

ОБСЕ, *Институты и структуры*, <https://www.osce.org/ru/institutions-and-structures>, (13.12.2021).

ООН, *Глобализация*, <https://www.un.org/ru/youthink/globalization.shtml>, (27.11.2022).

ООН, *Вспышка коронавируса — чрезвычайная ситуация международного значения*, <https://www.un.org/ru/coronavirus>, (11.11.2021).

Организация Объединённых Наций, *Торговля людьюми процветает во время кризиса*, <https://news.un.org/ru/story/2021/07/1406072> , 2021. (14.09.2022).

ПАШКОВА Екатерина, САМАРЦЕВА Анастасия, "Рабство И Работоторговля Людьюми В Современном Международном Уголовном Праве", С.1, Оренбург: Журнал Юридических наук, 2019, с. 67-68.

Рабочая Группа по Торговле Людьюми, *Анализ ключевых концепций Протокола о торговле людьюми*, Вена: Конференция участников Конвенции Организации Объединенных Наций против транснациональной организованной преступности, 2009.

САКАЕВА Олеся, "Понятие Рабства и Торговли Людьми В Практике Органов Международного Правосудия", С.ХІ, Москва: Журнал Международное Право, 2017, с. 110-120.

ТЕОХАРОВ Александр, "Криминализация Организованного Попрошайничества", С.IV, Омск: Вестник Саратовской Государственной Академии, 2019, с.217-230.

ТИМАКОВА Ольга, *Средиземноморское Направление Политики Нато На Современном Этапе*, (Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук), Москва: Дипломатическая Академия Министерства Иностранных Дел Российской Федерации, 2017.

УПН ООН, *Сборник Методических Пособий По Вопросам Борьбы С Торговлей Людьми*, <https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP-Toolkit-Russian.pdf>, 2008. (14.09.2022).

ЮНИСЕФ, *Справочник по защите прав детей – Жертв Торговли Людьми в Европе*, 2006, <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4a2e5b872>, (01.04.2021).

African Union , *Protocol To The African Charter On Human And People's Rights On The Rights Of Women in Africa*, 2005, https://www.peacewomen.org/assets/file/Resources/NGO/hr_protocoltotheafricancharteronhumanandpeoplesrightsontherightsofwomeninafrica_2003.pdf. (13.05.2022).

Anadolu Ajansı, *ABD Dışışleri Raporu YPG/PKK'nın Çocukları Kaçırmaya Devam Ettiğini Belgele*, <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abd-disisleri-raporu-ypg-pkk-nin-cocuklari-kacirmaya-devam-ettigini-belgeledi/2640684>, 2022 (21.11.2022).

ARONOWITZ Alexis, *Human trafficking, human misery : the global trade in humanbeings*, London: Preager, 2009.

ARSLAN Yusuf, "Çocuk Gelin Evliliklerinde Suçu Gizleme Yöntemleri Üzerine Bir Araştırma", C.II, Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/567063>, 2018, с. 4-17. (21.11.2021).

ARSLAN Çetin , "İnsan Ticareti Suçu ", C.53, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2004, S.4-41.

ARSLAN, Çetin, "İNSAN TİCARETİ SUÇU (TCK md.201/b)", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Kasım 2004, https://doi.org/10.1501/Hukfak_00000000459, s. 19-81.

Avrupa Birliği, *İnsan Ticareti İle Mücadelede Kurumsal Kapasitenin Güçlendirilmesi Ulusal Eylem Planı*, http://ceidizleme.org/ekutuphaneresim/dosya/864_1.pdf, (20.06.2022).

BAKIR Zülfiye Zeynep, "Modern Kölelik", ARAŞTIRMA 19 Uluslararası Hukuk, İNSAMER 2016, ss.1-40.

BALES Kevin, *Kullanılıp Atılanlar: Küresel Ekonominde Yeni Kölelik*, İstanbul: Çitlembik Yayınları 19, 2002.

BARBAROS Hülya, "İnsan Ticareti: Temel Kavramları",İnsan Ticareti Mağdurlarıyla Sosyal Hizmeti", Aile Danışmanları Derneği, Antalya: 2014, ss. 3-5.

BAYKOTAN Ceren, "Human trafficking in Turkey: A feminist analysis," C.II , Ankara: Fe Dergi, 2014, ss. 14-21.

BOZKURT Gülnihal, "Eski Hukuk Sistemlerinde Kölelik", Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1981, ss.65-80.

Convention Of The Council Of Europe Convention On Action Against Trafficking In Human Beings By Turkey, 2019, <http://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking>, (21.04.2022).

Council of Europe, *Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings*, <https://rm.coe.int/168008371d>, 2005 (21.11.2020).

Council of Europe, *GRETA statement Covid-19*, 2020, <https://rm.coe.int/09000016809e126a>, (02.06.2022).

Council of Europe, *Türkiye'deki Göçmenler ve İnsan Ticareti Mağdurlarının İnsan Hakları Açısından Korunmasının Güçlendirilmesi Projesi*, <https://www.coe.int/tr/web/ankara/strengthening-the-human-rights-protection-of-migrants-and-victims-of-human-trafficking-in-turkey>, 2019 (21.10.2022).

Council of the Baltic Sea States, *Glossary Human Trafficking*, 2019, https://cbss.org/wp-content/uploads/2020/03/TF-THB_Glossary.pdf, (21.05.2021).

GÜNGÖR Çabuk, ERDEMİR Yusuf, ÇAVUŞOĞLU Turgay, *İnsan Ticareti İle Mücadelede Sivil Toplumun Gücü Projesi Uygulama Raporu*, Ankara: Pozitif Maatba, 2017.

ÇAKIR İbrahim Etem, "Osmanlı Toplumu'nda Köle ve Cariyeler, Sofya 1550-1684", İstanbul: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, <https://doi.org/10.21563/sutad.187077> , 2016, ss.201-216, (13.05.2022).

Daily Sabah, *Russian, Ukrainian caught in organ transplant scheme in Istanbul*, <https://www.dailysabah.com/turkey/istanbul/russian-ukrainian-caught-in-organ-transplant-scheme-in-istanbul>, 2022 (28.11.2022).

DEMİR Oguzhan Omer, FINCKENAUER James, "Victims of Sex Trafficking in Turkey: Characteristics, Motivations, and Dynamics", London: Women & Criminal Justice, 2014, ss. 57-88.

Department Of United States of America, *Trafficking In Persons Report*, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2021/09/TIPR-GPA-upload-07222021.pdf> , 2021. (13.10.2022).

ERSAN Meltem, "Addressing Cross-cutting Issues in Human Trafficking Policy: Recommendations for Turkey", C.XVIII, *Perceptions: Journal of International Affairs*, 2013, ss. 93-107.

EUR-Lex, *Directive 2011/36/EU Of The European Parliament And Of The Council Of 5 April 2011 On Preventing And Combating Trafficking In Human Beings And Protecting Its Victims, And Replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA*, 2011, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0036>, (21.05.2022).

Euronews, *Interpol, Türkiye'nin de Yer Aldığı 8 Ülkeyle, İnsan Kaçakçılığı Yapan Çetelere Operasyon Düzenledi*, <https://tr.euronews.com/2020/01/23/interpol-turkiye>

- nin-yer-aldigi-8-ulkeyle-insan-kacakciligi-yapan-cetelere-operasyon, 2020 (25.10.2022).
- Exciter, *Aile Danışmanlari Derneği*, <https://ailedanismanlari.org/hakkimizda/>, (29.04.2022).
- G R E T A, *Emek Sömürüsü Amaçlı İnsan Ticaretini Önleme Ve İnsan Ticaretiyle Mücadeleye Dair*, <https://rm.coe.int/guidance-note-on-preventing-and-combatting-trafficking-in-human-beings/1680a37840>, 2020 (21.11.2021).
- GALLAGHER Anne, "Human Rights And Human Trafficking", Cambridge: Cambridge University Press, 2017, https://Papers.Ssrn.Com/Sol3/Papers.Cfm?Abstract_Id=3013986, ss. 1-24 (12.07.2022).
- Global Alliance Against Traffic in Women, *LSI: Main Challenges in Addressing Trafficking in Persons in Europe*, <https://www.gaatw.org/members-old/featured-members-of-the-forthnight/751-lsi-main-challenges-in-addressing-trafficking-in-persons-in-europe>, 2013 (22.10.2022).
- GRETA, *10th General Report On Greta's Activities*, <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/general-reports> 2022, s.23-24. (23.03.2022).
- Group of Experts on Action against Trafficking in Human Being, *Online and technology -facilitated trafficking in human beings*, <https://rm.coe.int/online-and-technology-facilitated-trafficking-in-human-beings-full-rep/1680a73e49>, 2022. (16.10.2022).
- GÜLER Mehmet Atilla, "Modern Kölelik Ve Modern Köleliğin Görünümleri", C.1, Ankara: İş ve Hayat, 2015, ss. 23-46.
- GÜNARSLAN Hüseyin, "Yeni Kölelik Sistemi: Sözleşmeli Ucuz İşçi Sistemi", C. 38, Ankara: Tarih Araştırmaları Dergisi, 2019, ss. 500-527.
- HOGAN, Grace, *Human vs. Feminist Security Approaches to Human Trafficking in the Mediterranean*, 2021, <https://www.e-ir.info/2021/05/05/human-vs-feminist-security-approaches-to-human-trafficking-in-the-mediterranean/>, (25.05.2022).
- INTERPOL, *Membership Of INTERPOL*, <https://www.interpol.int/en/Who-we-are/Legal-framework/Membership-of-INTERPOL>, (13.04.2022).
- INTERPOL, *Operation Storm Makers Busts Criminal Networks Profiting From The Movement Of Vulnerable Men, Women And Children Across Borders*, 2022, <https://www.interpol.int/en/News-and-Events/News/2022/121-arrests-in-operation-against-migrant-smuggling-and-human-trafficking-INTERPOL> , (21.05.2022).
- IOM, *Counter Trafficking Data Collaborative (CTDC)* <https://www.ctdatacollaborative.org/map/regional-exploitation>, (30.05.2022).
- IOM Turkey, *Counter Trafficking*, <https://turkey.iom.int/counter-trafficking>, (22.06.2022).
- IOM, *IOM and Turkey's Migration Directorate – Six Years Working Together Against Human Trafficking*, <https://www.iom.int/news/iom-and-turkeys-migration-directorate-six-years-working-together-against-human-trafficking>, 2019 (21.09.2021).
- İnsamer, *Modern Kölelik*, https://www.insamer.com/tr/modern-kolelik_340.html, 2016 (21.11.2021).

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, *İnsan Ticareti İle Mücadele, Karşılaşılan Güçlükler Ve Öneriler*, İstanbul: İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, 2007.

International Justice Resource Center, *Special Rapporteur On Contemporary Forms Of Slavery, Including Its Causes And Its Consequences*, <https://ijrcenter.org/un-special-procedures/special-rapporteur-on-contemporary-forms-of-slavery-including-its-causes-and-its-consequences/>, (22.12.2021).

International Labour Organization, *Forced Labour Convention*, 1930, https://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO::P12100_ILO_CODE:C029,art.2, (12.05.2022).

İnterpol, "Trafficking in human beings", Fact Sheet, 2016, ss.1-2.

İnterpol, *121 Arrests In Operation Against Migrant Smuggling And Human Trafficking – INTERPOL*, 2022, <https://www.interpol.int/News-and-Events/News/2022/121-arrests-in-operation-against-migrant-smuggling-and-human-trafficking-INTERPOL>. (02.06.2022).

İnterpol, *Types of human trafficking*, 2022, <https://www.interpol.int/Crimes/Human-trafficking/Types-of-human-trafficking>. (01.05.2022).

İnterpol, *What Is Interpol?*, <https://www.interpol.int/who-we-are/what-is-interpol>, (21.01.2022).

İş Kanunu, *1475 Sayılı Eski İş Kanunu Yürürlükteki 14.Maddesi*, 2012, <http://iskanunu.com/4857-sayili-is-kanunu-turkce/1032-1475-sayili-eski-is-kanunu-yururlukteki-madde/>, (12.06.2022).

İş Kanunu, *1475 Sayılı Eski İş Kanunu Yürürlükteki 14.Maddesi*, 2012, <http://iskanunu.com/4857-sayili-is-kanunu-turkce/1032-1475-sayili-eski-is-kanunu-yururlukteki-madde/>, (12.06.2022).

KONAN Belkis, "Osmanlı Devleti'nden Erken Cumhuriyet Döneminde Kadın Ticaretinin Engellenmesi Yolunda Yapılan Girişimler", C.4, *Ankara, Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, 2021, s. 7.

KURTOĞLU Yasemin, "Klasik Dönem Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Erme Yolu Olarak Tedbir", *Ankara: Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, 2021, <https://doi.org/10.33432/ybuhukuk.882134>, ss. 241-276. (14.05.2022).

La Strada, <https://lastrada.md>, 2022 (15.10.2022).

MATTAR Mohammed, "Comprehensive Legal Approaches to Combating Trafficking in Persons: an International and Comparative Perspective", Washington: Johns Hopkins University, 2006, ss. 23-30.

Modern Slavery and Human Rights, *Policy brief: Impact of the Covid-19 pandemic on modern slavery*, 2021, <https://modernslaverypec.org/assets/downloads/Modern-Slavery-PEC-Policy-Brief-Impact-of-Covid-19-on-MS.pdf>. (06.06.2022).

NARLI Nilufer, *Human Trafficking and Smuggling: the Process, The Actors and the Victim Profile*, https://www.bundesheer.at/pdf_pool/publikationen/10_wg11_trafppers_20.pdf, (14.10.2022).

OSCE, *OSCE Action Plan on Combating Trafficking in Human Beings*, <https://www.osce.org/odihr/23866>, 2003 (14.02.2022).

OSCE, *Who we are*, <https://www.osce.org/who-we-are> , (12.12.2021).

ÖNOK Murat, "Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi Işığında Siber Suçlarla Mücadelede Uluslararası İşbirliği", C.XIX, İstanbul: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, <https://Dergipark.Org.Tr/Tr/Download/Article-File/814473>, 2013, ss.1229-1270. (12.10.2022).

ÖZDAĞ Abdullah, "Afrika'da Esir Ticaretinin Yasaklanması: Brüksel Konferansı (1890)", C.II, Ankasam Bölgesel Araştırmalar Dergisi, 2018, ss.244-306.

ÖZDEMİR Muhittin, *İnsan Ticareti ve Mülteci Hukuku Çevrimiçi Kolokyum Bildiriler Kitabı*, 1.B., Ankara: Türkiye Adalet Akademisi, 2021.

PALUMBO Letizia, *Trafficking In Women In Europe: Revisiting Feminist Perspectives On 'Sex Trafficking'*, Palermo: Università Degli Studi Di Palermo, 2011.

POLAT Doğan Şafak, "Küreselleşme, Ulus-Devlet Egemenliği ve Ulusal Güvenlik", C.II, Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2020, ss. 491-503.

SEVER, Hanifi, ARSLAN, Salih, *İnsan Borsası*, Ankara: Yayınevi: Adalet Yayınları, 2008.

SIRGEDIENĖ Reda, *The Relationship Between Recruitment Practices and Trafficking in Human Beings for Forced Labour, Exploitation for Forced Labour, and Other Exploitative Labour Situations of Lithuanians Abroad*, <https://cbss.org/publications/the-relationship-between-recruitment-practices-and-trafficking-in-human-beings-for-forced-labour-exploitation-for-forced-labour-and-other-exploitative-labour-situations-of-lithuanians-abroad/>, 2020 (13.05.2022).

SYKIOTOU Athanassia, *Cyber trafficking: recruiting victims of human trafficking through the net*, http://crime-in-crisis.com/en/wp-content/uploads/2017/06/74-SYKIOTOU-KOURAKIS-FS_Final_Draft_26.4.17.pdf, 2017, (07.06.2022).

ŞAHİN Levent, "Geçmişten Günümüze Çocuk İşçiliği", C.VII, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2012, ss. 103-118.

T.C. Dışişler Bakanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, https://www.mfa.gov.tr/turkiye_nin-insan-ticaretiyle-mucadelesi.tr.mfa, (16.06.2022).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, *6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6458.pdf>, 2.m., (29.05.2022).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, *Türkiye'nin İnsan Ticaretiyle Mücadelesi*, 2021, <https://www.goc.gov.tr/turkiyenin-insan-ticaretiyle-mucadelesi>. (22.04.2022).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, *Yıllara Göre İnsan Ticareti Mağdurları*, 2022, <https://www.goc.gov.tr/insan-ticareti-ile-mucadele-istatistik#>, (16.06.2022).

T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, *Türkiye İnsan Ticaretiyle Mücadelede Yıllık Raporu 2020*, 2020, <https://www.goc.gov.tr/> , 2020 (23.02.2022).

T.C. İçişleri Bakanlığı, *Türkiye Cumhuriyet Anayasası, 1956*, <https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/illeridaresi/Mevzuat/Kanunlar/Anayasa.pdf>, (12.04.2022).

T.C. Resmi Gazete, 5237 Türk Ceza Kanunu, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/10/20041012.htm>, 2004, (13.06.2022).

T.C. Resmi Gazete, *İnsan Ticaretiyle Mücadele Ve Mağdurların Korunması Hakkında Yönetmelik*, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/03/20160317-9.htm>, 2016 (21.12.2021).

T.C. Resmi Gazete, *Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*, 2022, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/05/20220527.pdf>, (21.06.2022).

T.C. İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, *Faaliyet Raporu 2016*, http://www.sp.gov.tr/upload/xSPRapor/files/DovYW+egm_16_fp.pdf, s.21 (21.04.2022).

The South Asian Association For Regional Cooperation, *Saarc Convention On Preventing And Combating Trafficking In Women And Children For Prostitution*, 1997, <https://evaw-global-database.unwomen.org/-/media/files/un%20women/vaw/full%20text/asia/south%20asian%20association%20for%20regional%20cooperation/saarc%20convention%20on%20preventing%20and%20combating%20trafficking%20in%20women%20and%20children%20for%20prostitution.pdf?vs=3229>, (02.06.2022).

Türkiye Barolar Birliği, *Türk Ceza Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" Hakkında Bilgi Notu*, 2022, <https://www.barobirlik.org.tr/Haberler/turk-ceza-kanunu-ve-bazi-kanunlarda-degisiklik-yapilmasina-dair-kanun-hakkinda-bilgi-notu-82731>, (21.06.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, *Madde 18*, <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf>, 1982 (27.11.2022).

Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Bakanlığı, *Sivil Toplum Diyalogu*, https://siviltoplumdiyalogu.org/wp-content/uploads/csd_files/csd_04_tr.pdf, (12.05.2022).

Türkiye İnsan Hakları Ve Eşitlik Kurumu, *İnsan Ticaretiyle Mücadele Eğitimi*, 2021, <https://www.tihk.gov.tr/insan-ticaretiyle-mucadele-egitimi/>, (13.05.2022).

ULAŞ Karan, "Kölelik, Kulluk, Zorla Çalıştırma Ve Zorunlu Çalışma Yasası: Anayasa ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Bağlamında Karşılaştırmalı Analiz", C. 67, Ankara: *Ankara Üni. Hukuk Fak. Dergisi*, 2018, ss. 415-462.

Uluslararası Göç Örgütü, *Göç Terimleri Sözlüğü*, b.2, 2009.

UN, *Office of the High Commissioner for Human Rights, Arab Charter on Human Rights*, 2004, <https://digitallibrary.un.org/record/551368>, (16.05.2022).

UN, *Trafficking In Persons: A Gender And Rights Perspective*, https://www.un.org/ruleoflaw/files/traffkit_eng.pdf, (24.06.2022).

UNITED NATIONS, *International Day for the Abolition of Slavery*, 2 December, 2020, <https://www.un.org/en/observances/slavery-abolition-day>, (23.02.2022).

United Nations Global News, *Доклад ООН: пандемия усугубила угрозу торговли людьми, особенно для женщин и девочек*, 2020, <https://news.un.org/ru/story/2020/09/1387132>. (12.11.2021).

United Nations, *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, Palermo, 2000*, <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/protocol-prevent-suppress-and-punish-trafficking-persons> . (01.06.2022).

United Nations, *Special Rapporteur on contemporary forms of slavery, including its causes and consequences*, 2020, <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-slavery>. (02.06.2022).

UNODC, *Coronavirus disease (COVID-19) - UNODC updates*, <https://www.unodc.org/unodc/en/covid-19.html>, (11.11.2021).

UNODC, *Global Report on Trafficking in Persons 2020*, Vienna: United Nations publication, 2020, s.38.

UNODC, *Time To Stamp Out Human Trafficking,' Says Guterres; UN Pledges Action To Eradicate 'Heinous Crime,* 2017, <https://www.unodc.org/unodc/en/frontpage/2017/September/time-to-stamp-out-human-trafficking--says-guterres-un-pledges-action-to-eradicate-heinous-crime.html> .(15.04.2022).

UNODC, *Влияние Пандемии Covid-19 На Ситуацию, Связанную С Торговлей Людьюми,* 2021, https://www.unodc.org/documents/Advocacy-Section/HTMSS_Thematic_Brief_on_COVID19_-_RU.pdf. (10.06.2022).

Yabancı İletişim Merkezi, *Ankara İli Özelinde Alınan Kararlar Hakkında Duyuru*, <https://yimer.gov.tr/TR/Detail/b9f5a800-2c95-4d66-9123-62529160b6b7>, (10.06.2022).

YENİDÜNYA Ahmet Caner, *İnsan Ticareti Suçu*, 1.b., Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2007.

Yeniçağ, *Trendyol'dan, Çocuk Satışıyla İle İlgili Açıklama*, 2020, <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/trendyoldan-cocuk-satisiyla-ile-ilgili-aciklama-289204h.htm>. (13.06.2022).

YILMAZ Abdurrahman, "Göç Ve Kadın: “Göçün Feminizasyonu” ve Kadın Göçmenlerin Durumu", C.17, *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cbayarsos/issue/44164/545290>, 2019, ss.383-400. (21.11.2021).

YILMAZ Yeşim, "İnsan Ticareti Suçu ve İhtima Sorunu", C.23, İstanbul: *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları*, 2017, ss.883-972..

Council Of Europe, *War In Ukraine: Protecting Women And Girls*, 2022 <https://www.coe.int/ru/web/portal/-/war-in-ukraine-protecting-women-and-girls>. (13.06.2022).